

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
TARPTAUTINĖS IR EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS INSTITUTAS

RIČARDAS MILVYDAS
IŠTĖSTINIŲ STUDIJŲ TARPTAUTINĖS JŪRŲ TEISĖS PROGRAMA

**D-6 NAFTOS TELKINIO EKSPLOATACIJA
TARPTAUTINĖS JŪRŲ TEISĖS POŽIŪRIU**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovė - Dr. Skirmantė Klumbytė

Klaipėda, 2012

TURINYS

ĮVADAS	3
1. TARPTAUTINĖS TEISĖS REIKALAVIMAI NAFTOS PLATFORMŲ BALTIJOS JŪROJE PROJEKTAVIMUI IR STATYBAI PRIEŠ PRADEDANT JAS EKSPLOATUOTI. TARPVALSTYBINIŲ GAMTINIŲ IŠTEKLIŲ EKSPLOATAVIMAS	10
1.1. Naftos telkinio eksploatacijos planavimas atsižvelgiant į 1972 m. Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencijos nuostatas.	10
1.2. Informacijos teikimo bei poveikio aplinkai vertinimo reikalavimai vykdant D-6 eksploatacijos parengiamuosius darbus.	12
1.3. Teisės aktai, įtvirtinantys valstybės teises į natūralius gamtos išteklius, bei tarpvalstybinių gamtinių resursų eksploatavimo sąlygos.	15
2. TARPTAUTINĖS TEISĖS AKTŲ REIKALAVIMAI DĖL SAUGAUS KONTINENTINIO ŠELFO EKSPLOATAVIMO	22
2.1. 1982 m. JT Jūrų teisės konvencijos nuostatos dėl taršos kontroliavimo vykdant veiklą jūros dugne.	22
2.2. 1992 m. Helsinkio konvencijos „Dėl Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos“ reikalavimai, reguliuojantys pavojingos veiklos Baltijos jūroje vykdymą.	25
2.3. 1990 m. konvencijos „Dėl parengties, veiksmų ir bendradarbiavimo įvykus taršos nafta incidentams“ ir 2009 m. dvišalio Rusijos ir Lietuvos susitarimo taikymas reguliuojant valstybių bendrus veiksmus skirtus išvengti žalos atsiradimui.	29
3. ATSAKOMYBĖ UŽ TARPVALSTYBINĘ ŽALĄ, SUKELTĄ EKSPLOATUOJANT D-6 NAFTOS PLATFORMĄ	36
3.1. Atsakomybė už tarptautinės teisės normų pažeidimus.	36
3.2. Atsakomybė už žalą padarytą kitos valstybės interesams veiksmais, kurių nedraudžia tarptautinė teisė.	39
3.3. Rusijos Federacijos ir Lietuvos Respublikos ratifikuotų tarptautinių sutarčių nuostatos dėl žalos atlyginimo.	48
3.4. Valstybės atsakomybė už padarytą žalą kitai valstybei kaip tarptautinis paprotys.	51
3.5. Žalos aplinkai mąsto įvertinimo problematika.	55
3.6. Rusijos Federacijos pareiga atlyginti Lietuvai padarytą žalą.	56
IŠVADOS	58
LITERATŪROS SĄRAŠAS	61
SANTRAUKA	65
SUMMARY	66
PRIEDAS	67

IVADAS

Kravcovskoje naftos telkinio angliavandenilių gavybą vykdančios naftos platformos D-6, esančios Rusijos Federacijos kontinentiniame šelfe Baltijos jūroje 22,5 kilometrų atstumu nuo Kuršių nerijos (Rusijos Federacijos Kaliningrado srityje)¹ bei 5 kilometrų atstumu nuo valstybinės Rusijos-Lietuvos sienos, statyba ir eksploatacijos pradžia 2004 metais sukėlė didelį visuomenės nepasitenkinimą ir atkreipė daugelio tarptautinių organizacijų dėmesį². Pastaruoju metu šia tema diskutuojama mažiau, tačiau platformos eksploatacija yra ir bus svarbi Lietuvai ir kitoms Baltijos valstybėms dėl padarinių, kuriuos ji gali sukelti nelaimės atveju.

Temos aktualumas.

2010 m. balandžio mėnesį visas pasaulis bejėgiškai stebėjo, kaip nafta skverbėsi į skaidrius Meksikos įlankos vandenį, sukeldama didžiausią aplinkos taršą Jungtinių Amerikos Valstijų istorijoje. Bet skirtingai nuo kitų didžiausių taršos nafta atvejų, kuriuos sukėlė išmetimai (išsiliejimai) iš laivų, šis incidentas įvyko dėl pirminio naftos prasiskverbimo gręžimo vietoje ir vėliau sekusio sprogo platformos įrenginiuose. Meksikos įlankos katastrofa buvo pats didžiausias netyčinis naftos išsiliejimas pasaulinėje naftos pramonės istorijoje³ dėl išsiliejusios naftos kiekio ir ilgo laiko, kurio prireikė tam, kad būtų sustabdyta tarša. Per šią avariją žuvo 11 naftos kompanijos BP darbuotojų, kurie dalyvavo platformos „*Deepwater Horizon*“ avarijos likvidavimo operacijoje. Po sprogo sugriuvus ir nuskendus platformai iš gręžinio į aplinką toliau nekontroliuojamai tekėjo nafta. Dėl sudėtingų sąlygų po vandeniui esančio gręžinio neutralizavimo darbai užsitęsė net 84 dienas. Ypatingai pažymėtina tai, kad ši katastrofa įvyko ne kokioje tai besivystančioje šalyje, kur galima būtų pagrindine nelaimės priežastimi įvardinti saugių šiuolaikiškų technologijų stygių, pakankamos veiklos kontrolės neužtikrinimą ir pan. Tai atsitiko vos prieš porą metų prie Jungtinių Amerikos Valstijų krantų, o šios nelaimę sukėlusios platformos operatoriumi buvo Didžiosios Britanijos naftos kompanija British Petroleum, kuri savo ruožtu garsėja kaip viena labiausiai socialiai atsakingų, ekologiškai orientuotų, labai daug investuojančių į technologijų saugumą ir vystymą naftos kompanijų⁴.

---

¹ Lukoil. Offshore projects // http://www.lukoil.com/materials/doc/Library/Offshore_Projects_eng.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-05

² New Lukoil project bring more harm to Baltic nature. D6 project is a threat for Curonian Spit existence // <http://www.seu.ru/seu-news/eng/soceco28.htm>; prisijungimo laikas: 2012-11-05

³ Deepwater Horizon oil spill // http://en.wikipedia.org/wiki/Deepwater_Horizon_oil_spill; prisijungimo laikas: 2012-11-05

⁴ Corporate Social Responsibility – Companies in the News. BP // <http://www.mallenbaker.net/csr/CSRfiles/bp.html>; prisijungimo laikas: 2012-11-05

Galime paminėti dar vieną katastrofą, kuri neseniai įvyko vandenyne esančioje stacionarioje naftos platformoje 650 kilometrų į vakarus nuo Darvino miesto šiaurinėje Australijos dalyje. 2009 m. rugpjūčio mėnesį platformoje „*Montara Wellhead*“ įvyko nekontroliuojamas naftos prasiveržimas, kuris tų pačių metų lapkričio mėnesį virto gaisru⁵. Laimei šio incidento metu žmonės nenukentėjo, tačiau nafta pasklido ir užteršė daugiau nei 70.000 kvadratinį kilometrų vandenyno ir sustabdyti naftos išsiliejimą dugne esančiame gręžinyje prireikė daugiau nei 10 savaičių.

Remiantis pasaulinės statistikos duomenimis, jūrinių naftos gręžinių, įrengtų kontinentiniuose šelfuose, eksploatacija laikotarpiu nuo 1975 m. yra pasiekusi 99,999 % saugumo rekordą⁶. Tai reiškia, kad į jūrinę aplinką patenka tik 0,001 % visos kontinentiniame šelfe išgautos naftos kiekio. Nors ši statistika neatrodo šokiruojanti, reikėtų įvertinti tai, kad ši sąlyginai nedidelė procentinė dalis padaro milžinišką ir ilgalaikę žalą supančiai aplinkai tais atvejais, kai įvyksta didelės avarijos⁷.

Rusijos Federacijos kontinentiniame šelfe pastatyta stacionari jūrinė naftos platforma D-6 yra Baltijos jūros pietrytinėje dalyje, labai netoli Lietuvos sienos, ties Kuršių nerija (žr. Priedą Nr.1). Kadangi D-6 naftos platforma yra arti Lietuvos teritorijos, tai įvykus avarijai neišvengiamai būtų pažeisti mūsų šalies interesai. Tuo labiau, kad šio telkinio eksploatacijos pabaiga numatoma tik 2034 – 2039 metais⁸.

Ši naftos platforma pradėjo vykdyti veiklą 2004 metų liepos mėnesį⁹, kai joje buvo pradėti eksploatuoti pirmieji gręžiniai. Iš jų per parą buvo išgaunama apie 500 tonų naftos mišinio. 2011 metais vidutiniškai per parą jau buvo išgaunama 1685 tonų naftos (615165 t per 2011 metus). Nuo D-6 eksploatavimo pradžios jau išgauta daugiau nei 5 mln.t.¹⁰

Avarijos rizikos tikimybė šioje audringoje Baltijos jūros dalyje yra nemaža dėl šiam regionui būdingų hidrometeorologinių sąlygų. Remiantis ilgalaikiais srovių matavimo duomenimis, galima teigti, kad priedugninės ir paviršinės vandens srovės pietinėje Lietuvos akvatorijos dalyje septynis kartus dažniau teka į šiaurę nei į pietus¹¹. Dėl to, įvykus avarijai ar gręžimo metu išsiliejus naftai į Baltijos jūrą, tikimybė, jog ji pasieks Lietuvos teritoriją, padidėja septynis kartus.

⁵ Montara oil spill // http://en.wikipedia.org/wiki/Montara_oil_spill; prisijungimo laikas: 2012-11-05

⁶ Crude Facts About Offshore Drilling // <http://theresilientearth.com/?q=content/crude-facts-about-offshore-drilling>; prisijungimo laikas: 2012-12-01

⁷ The 10 worst oil spills in history // <http://environment.about.com/od/environmentalevents/tp/worst-oil-spills.htm>; prisijungimo laikas: 2012-12-01

⁸ Lukoil's Kravtsovskoye (D-6) Oil Field, Russian Federation // <http://www.offshore-technology.com/projects/Kravtsovskoye/>; prisijungimo laikas: 2012-11-05

⁹ Muradov K. Lukoil's Marine Horizons // <http://www.oilru.com/or/22/345/>; prisijungimo laikas: 2012-11-05

¹⁰ Лукойл-Калининградморнефть. Пресс-релиз // <http://www.lukoil-kmn.com>; prisijungimo laikas: 2012-11-05

¹¹ D-6 naftos telkinio galimo poveikio aplinkos būklei foninis įvertinimas. Klaipėda: Jūrinių tyrimų centras, 2005

Naftos išsiliojimo atveju ant augalų patekusi nafta pažeistų augalų bendrijas, o jų sunaikinimas suintensyvintų prieškopijų ardymą. Šiame rajone yra ypač jautrios žiemojančių vandens paukščių grupės, kurios padidėja žiemos mėnesiais. Taip pat nafta čia gali padaryti didelę žalą žuvų nerštavietėms, rekreacinei priekrantės daliai, neatstatomai sunaikinti Kuršių nerijos paplūdimius dėl išvežamo utilizuoti nafta užteršto smėlio. Taip pat reikia įvertinti tai, kad dėl savo unikalios kraštovaizdžio visa Kuršių nerija yra įtraukta į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą ir yra tarptautinės reikšmės saugotinas gamtos objektas.

Kravcovskoje telkinio eksploatavimo reglamentavimas taip pat yra svarbus ir dėl šio telkinio vietos. Kravcovskoje naftos telkinys, iš kurio vykdoma gavyba, yra prie pat Lietuvos-Rusijos sienos (naftos paėmimo platforma pastatyta tik 5 kilometrų atstumu nuo Lietuvos sienos) ir egzistuoja tikimybė, kad Lietuvai netoliese, savo kontinentinio šelfo teritorijoje, pradėjus analogišką gavybos procesą būtų galima taip pat išgauti ir šio telkinio naftą. Tarptautinėje teisėje tai vadinama tarpvalstybiniais gamtiniais ištekliais (transboundary natural resources). Tuo atveju, jei būtų įrodyta, kad Kravcovskoje naftos telkinys yra priskiriamas tarpvalstybiniais gamtiniais ištekliams, iškiltų klausimas, ar Rusijos Federacija vienašališkai eksploatuodama šį telkinį, nesudariusi atitinkamų susitarimų su mūsų valstybe, nepažeidžia Lietuvos Respublikos suverenių teisių į gamtinius išteklius Lietuvos teritorijoje. Tikslios informacijos apie Kravcovskoje naftos telkinio žvalgymo rezultatus (kuris buvo atrastas ir tyrinėjimo darbai pradėti vykdyti dar 1983 m.)¹² bei šio telkinio išsidėstymą kontinentiniame šelfe rasti nepavyko, tačiau tokią situaciją (galimybę) būtina detaliau paanalizuoti.

Šiais metais Rusijos naftos kompanija "Lukoil" savo metinėje ataskaitoje už 2011 m. paskelbė, kad ji vykdo tolesnį naftos telkinių žvalgymą Baltijos jūroje ties Kaliningrado sritimi¹³. Šiuo metu yra atliekami žvalgymo ir bandomieji gręžiniai prie telkinio D-41. Tikimasi, kad D-41 gali turėti tiek naftos atsargų, kiek jų turi Kravcovskoje telkinys (D-6). Jei darbai vyks pagal numatytą grafiką, jau 2014 - 2015 metais kompanija Lukoil tikisi išgauti 1,5 mln. tonų naftos per metus¹⁴.

---

¹² Kravtsovskoye oilfield // http://en.wikipedia.org/wiki/Kravtsovskoye_oilfield; prisijungimo laikas 2012-11-05

¹³ Annual Report of Open Joint Stock Company "Oil company LUKOIL" for 2011. 2012-05-25. P.20 // http://www.lukoil.com/materials/doc/AGSM_2012/GO%202011%20ENG.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-05

¹⁴ Rusai ketina įsisavinti dar vieną naftos telkinį Baltijos jūroje. 2012-02-15 // http://www.technologijos.lt/n/technologijos/energija_ir_energetika/S-24331/straipsnis?name=S-24331; prisijungimo laikas: 2012-11-05

Reikia pabrėžti, kad D-41 yra išsidėstęs netoli eksploatuojamos D-6 naftos platformos¹⁵. Kai kurių autorių nuomone, Lietuvos Respublika taip pat galėtų pretenduoti į šio telkinio naftos išteklius¹⁶.

Atsižvelgiant į tai, tarpvalstybinių gamtinių išteklių reglamentavimo tarptautinėje teisėje analizė tampa dar aktualesnė. Taigi, būtina išnagrinėti, kokios tarptautinės sutartys ar kiti tarptautinės teisės šaltiniai turėjo būti taikomi statant ir turi būti taikomi eksploatuojant D-6 naftos platformą. Išanalizavus platformos eksploatavimą reglamentuojančias tarptautinės teisės normas galima būtų spręsti, ar Rusijos Federacija būtų atsakinga už galimos avarijos metu padarytą žalą Lietuvos Respublikai ir kuo remiantis ši atsakomybė būtų grindžiama. Kadangi Rusija ateityje ketina pradėti naujų naftos telkinių eksploataciją netoli Lietuvos-Rusijos valstybinės sienos, yra aktualu išanalizuoti D-6 naftos platformos statybą ir eksploatavimą reguliuojančias teisinės normas, kurios būtų taikomos ir naujų telkinių įsisavinimo procesui.

Darbo mokslinis naujumas bei temos ištyrimo lygis.

Kadangi šio darbo tema yra ganėtinai siaura (specifinė) ir nagrinėjama tarptautinės teisės požiūriu, mokslinių publikacijų lietuvių kalba, kuriose būtų išsamiai išnagrinėtos gvildenamos problemos, rasti nepavyko. Tačiau atlikus užsienio autorių darbų analizę paaiškėjo, kad jūrinių naftos platformų eksploatavimo aspektai tarptautinės teisės požiūriu yra nagrinėti, tačiau nepakankamai plačiai. Užsienio autorių straipsniuose pagrindinis dėmesys yra skiriamas ir labiau yra ištirta teisinė bazė, reglamentuojanti naftos gabenimą, saugojimą, nuostolių kompensavimą dėl jos išsiliejimo į jūrą iš plaukiojančių laivų. Tačiau ne visas šias normas galima tiesiogiai taikyti veiklai, susijusiai su stacionarių naftos platformų eksploatavimu.

Šio darbo naujumas grindžiamas ir tuo, kad konkrečiai Kravcovskoje naftos telkinio D-6 platformos įrengimas ir eksploatacija dar nėra analizuota ir vertinta galiojančių tarptautinės teisės normų kontekste.

Žemiau pateikiama keletas užsienio autorių, kurie nagrinėjo naftos platformų veiklos reglamentavimą tarptautinės teisės aspektu.

H.Esmaeili, I.A.Shearer “The Legal Regime Of Offshore Oil Rigs In International Law”¹⁷. Ši knyga apžvelgia ir analizuoja didžiąją dalį tarptautinių sutarčių ir susitarimų, bylų praktiką,

---

¹⁵ Гендиректор ООО “Лукойл-Калининградморнефть” Ю.Каджоян: Перспективы компании и нефтедобычи мы связываем с морским шельфом Балтики // <http://www.interfax-russia.ru/NorthWest/exclusives.asp?id=292978>; prisijungimo laikas: 2012-11-29

¹⁶ Nesutarimai stabdo naftos paiešką jūroje // <http://klaipeda.diena.lt/dienrastis/priedai/jura/nesutarimai-stabdo-naftos-paieska-juroje-127520>; prisijungimo laikas: 2012-12-01

¹⁷ H.Esmaeili, I.A.Shearer. The Legal Regime Of Offshore Oil Rigs In International Law. United Kingdom: Dartmouth Publishing Co., 2001

susijusių su jūrinių grėžinių eksploatavimu tarptautinės teisės požiūriu. Tai analizuojant yra formuojamas jūrinių naftos grėžinių teisinio statuso suvokimas pagal tarptautinę teisę.

Dr. Xue Hanquin “Transboundary Damage in International Law”¹⁸. Šioje knygoje detalizuojamos tarptautinės teisės normos ir žalos kompensavimo procedūros, kuriomis tokiais atvejais turi vadovautis valstybės įgalioti atstovai spręsdami tarptautinius ginčus. Taip pat atskleidžiamos tarptautinės teisės “spragos” šioje srityje.

Magistro darbo objektas - tarptautinės teisės aktai, reglamentuojantys: i) jūrinių naftos platformų įrengimą ir eksploataciją; ii) valstybių, kurių jurisdikcijoje vykdoma naftos gavybos veikla, teises, pareigas ir atsakomybę; iii) žalos, kuri kyla dėl kontinentiniame šelfe esančio telkinio eksploatavimo, kompensavimą.

Magistro darbo dalykas – konkrečios tarptautinių teisės aktų nuostatos, reglamentuojančios naftos platformos D-6 projektavimą, derinimą ir statybą; įpareigojančios saugiai eksploatuoti šį telkinį bei kompensuoti dėl šios veiklos patirtą žalą Lietuvos Respublikai.

Magistro darbo tikslas – išsiaiškinti, ar Rusijos Federacija, projektuodama ir statydama naftos gavybos platformą D-6, laikėsi visų taikytinų tarptautinės teisės normų ir ar RF būtų atsakinga Lietuvai už žalą, kylančią dėl šios naftos platformos veiklos.

Siekiant minėto tikslo keliami šie uždaviniai:

1. Išanalizuoti tarptautinius teisės šaltinius, reglamentuojančius jūrinių naftos platformų statybą, eksploataciją bei atsakomybę už jų sukeltą žalą kitai valstybei.
2. Išanalizuoti, kurios tarptautinės sutartys, kiti teisės aktai yra privalomi Rusijos Federacijai ir turi būti taikomi eksploatuojant naftos telkinius Baltijos jūros kontinentiniame šelfe Rusijos jurisdikcijos zonoje.
3. Išnagrinėti atvejus, kuriais Rusijos Federacija nesilaikė jai privalomų tarptautinės teisės normų.
4. Išsiaiškinti, ar Rusijos Federacija būtų atsakinga Lietuvos Respublikai už žalą, kuri gali kilti eksploatuojant D-6 naftos platformą.

Magistro darbo teorinė ir praktinė reikšmė.

Šis darbas galėtų pasitarnauti Lietuvos aplinkosaugos institucijoms ginant valstybės interesus dėl gretimos valstybės kontinentiniame šelfe vykdomos pavojingos veiklos. Kadangi Rusija ateityje ketina pradėti naujų naftos telkinių eksploataciją Baltijos jūroje netoli Lietuvos-Rusijos

---

¹⁸ Xue Hanquin. *Transboundary Damage in International Law* // Cambridge University Press, 2003

valstybinės sienos, išanalizuotos tarptautinės teisinės normos, reguliuojančios D-6 naftos platformos statybą ir eksploatavimą, būtų taikomos ir naujų telkinių įsisavinimo procesui reglamentuoti.

Magistro darbo hipotezė.

Rusijos kontinentiniame šelfe projektuojant ir statant D-6 naftos platformą buvo pažeistos tarptautinės teisės normos, taip pat yra jų nesilaikoma šiuo metu eksploatuojant platformą, todėl Rusijos Federacija būtų atsakinga prieš Lietuvos Respubliką dėl šios platformos veiklos padarytos žalos atveju.

Magistro darbo šaltiniai.

Šiame magistro baigiamajame darbe remiamasi galiojančiomis tarptautinės teisės normomis, susijusiomis su aplinkosauga, žalos kompensavimu, gamtos resursų naudojimu ir pan., tarptautinių bylų medžiaga ir tarptautinės teisės specialistų išvadomis, komentarais.

Nagrinėjant magistro darbo temą, taikomi šie tyrimo metodai:

1. Dokumentų analizės metodas. Šis empirinis metodas pasirinktas todėl, kad norint atlikti tyrimą, būtina nustatyti pagrindinius reikalavimus naftos platformų statybos procesui ir eksploatavimui, kurie kyla iš tarptautinės teisės normų. Jis bus naudojamas tiriant veiklos teisinį reguliavimą.

2. Analogijos metodas. Šiame darbe jis svarbus siekiant apibrėžti ir palyginti žalą, kuri kilo dėl analogiškų jūrinių naftos platformų eksploataavimo, kompensavimo reglamentavimą pagal tarptautinę teisę.

3. Apibendrinimo metodas. Juo bus naudojamos darbo pabaigoje, apibendrinant darbo eigoje gautus duomenis. Šio metodo pagrindu bus teikiamos išvados.

Magistro darbo struktūra.

Atsižvelgiant į darbo tikslus bei uždavinius darbas padalintas į tris skyrius.

Pirmame skyriuje aprašomos tarptautinės teisės aktų nuostatos, reglamentuojančios D-6 naftos gavybos platformos kontinentiniame šelfe projektavimą, derinimą ir statybą.

Antrame skyriuje nagrinėjami tarptautinės teisės aktai, saistantys Rusijos Federaciją, kuriuose nustatytos sąlygos saugiam jūrinių naftos platformų eksploatavimui. Analizuojami rekomenduojami ir privalomi pasirašyti dokumentai (sutartys tarp Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos ir/ar kitų kaimyninių valstybių), kurių buvimą eksploatuojant šią platformą numato tarptautinės teisės aktai.

Trečiame skyriuje aptariama atsakomybė pagal tarptautinę teisę už galimą žalą, atsiradusią dėl D-6 platformos eksploataavimo. Tuo tikslu analizuojami du atsakomybės taikymo pagrindai:

atsakomybė už tarptautinės teisės normų pažeidimus ir atsakomybė už kitos valstybės interesams padarytą žalą veiksmais, kurių nedraudžia tarptautinė teisė. Nagrinėjant “griežtos” atsakomybės taikymo principą analizuojamas JT Tarptautinės teisės komisijos darbas šioje srityje. Bus siekiama nustatyti, ar yra susiformavęs tarptautinis paprotys, numatantis tokią valstybės atsakomybę už sukeltą žalą. Tuo tikslu bus nagrinėjami žalos atlyginimo kitai valstybei precedentai ir tarptautinė teismų praktika, susijusi su tarpvalstybine žala aplinkai.

Darbo pabaigoje pateikiamos išvados dėl Rusijos Federacijai taikomų tarptautinių sutarčių ir kitų tarptautinės teisės normų nuostatų vykdymo statant bei eksploatuojant D-6 naftos platformą ir dėl galimybės Lietuvos Respublikai gauti kompensaciją už žalą, kylančią dėl šio naftos gręžinio eksploatavimo.

Pagrindinės darbe naudojamos sąvokos:

*Tarša*¹⁹ - reiškia žmogaus vykdomą tiesioginį ar netiesioginį išmetimą į jūrą, įskaitant upių žiotis, medžiagų ar energijos, galinčių sukelti pavojų žmogaus sveikatai, pakenkti gyviesiems ištekliams ir jūros ekosistemoms, sutrukdyti teisėtą jūros naudojimą, įskaitant žvejybą, pabloginti vartojamo jūros vandens kokybę, sąlygoti poilsio galimybių sumažėjimą.

*Taršos avarija*²⁰ - tai vienas ar keletas tos pačios kilmės atvejų, kurie baigiasi arba gali baigtis naftos ar kitų kenksmingų medžiagų išmetimu ir kurie kelia ar gali kelti grėsmę Baltijos jūros jūrinei aplinkai arba pakrantei ar pakenkti vienos arba kelių Konvencijos Šalių interesams ir kurie reikalauja avarijų likvidavimo ar kitų neatidėliotinų atsakomųjų veiksmų.

*Žvalgymas*²¹ - reiškia bet kokią gręžimo veiklą, bet ne seisminius tyrimus.

*Eksploatavimas*²² - reiškia bet kokią išgavimo, gręžinių bandymo ar sužadinimo veiklą.

*Nafta*²³ - bet kokio pavidalo naftos alyva, įskaitant žalią naftą, mazutą, dumblą, naftos atliekas ir perdirbtus naftos produktus.

*Įrenginiai jūroje*²⁴ – stacionarus ar plaukiojantis įrenginys arba statinys, naudojami dujoms ar naftai žvalgyti, eksploatuoti ar gaminti, naftai pakrauti ar iškrauti.

---

¹⁹ 1992 m. Helsinkio konvencija dėl Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos // Valstybės žinios. 1997, Nr. 21-499

²⁰ Ten pat.

²¹ Ten pat.

²² Ten pat.

²³ 1990 m. tarptautinė konvencija dėl parengties, veiksmų ir bendradarbiavimo įvykus taršos nafta incidentams // Valstybės žinios. 2002, Nr. 115-5135

²⁴ Ten pat.

1. TARPTAUTINĖS TEISĖS REIKALAVIMAI NAFTOS PLATFORMŲ BALTIJOS JŪROJE PROJEKTAVIMUI IR STATYBAI PRIEŠ PRADEDANT JAS EKSPLOATUOTI. TARPVALSTYBINIŲ GAMTINIŲ IŠTEKLIŲ EKSPLOATAVIMAS

Šiame darbo skyriuje analizuojamos tarptautinės teisės aktų nuostatos, reglamentuojančios D-6 naftos gavybos platformos kontinentiniame šelfe projektavimą, derinimą ir statybą. Atsižvelgiant į keletas organizacijų pateiktą informaciją, platformos statybos projektavimo, paruošiamieji ir derinimo darbai vyko ne visiškai skaidriai, todėl tikėtini tarptautinės teisės pažeidimai. Nustatyti pažeidimai turėtų įtakos žalos, kuri gali atsirasti eksploatuojant D-6 naftos platformą, atlyginimo išsireikalavimo procedūrai (detalesnė apie tai kalbėsime trečiame skyriuje). Taip pat šiame skyriuje analizuojamos sąlygos, kurių pagal tarptautinę teisę turi būti laikomasi išgaunant gamtinius išteklius telkiniuose, kurie yra išsidėstę kelių valstybių teritorijoje.

Žemiau pateikiamas tarptautinių sutarčių, kurios yra taikomos D-6 platformos statybos ir gamtinių išteklių eksploatacijos procesams reguliuoti ir kurių analizė bus atlikta šiame darbe, sąrašas. Tuo tikslu bus išrenkamos ir sisteminamos tos normos ir reikalavimai, kurie yra susiję su jūrinių naftos platformų projektavimu, derinimu, statyba ir eksploatavimu, šių procesų etapais. Tai būtina norint įvertinti konkretaus objekto – D-6 jūrinės naftos platformos statybos teisėtumą bei gamtos išteklių naudojimo reglamentavimą tarptautinės teisės atžvilgiu. Todėl tolimesniame darbo etape apžvelgsime pagrindines su kontinentinio šelfo eksploatavimu susijusias konvencijas:

- 1982 m. JT Jūrų teisės konvencija,
- 1992 m. Helsinkio konvencija „Dėl Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos”,
- 1972 m. Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija.

1.1. Naftos telkinio eksploatacijos planavimas atsižvelgiant į 1972 m. Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencijos nuostatas

1972-11-16 d. Paryžiuje priimtoje konvencijoje „Dėl pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos“ (UNESCO) įtvirtinti tam tikri reikalavimai yra susiję su mūsų nagrinėjamu atveju, t.y. D-6 platformos veikla. Tiek Rusijos Federacija (ratifikavo 1988-10-12 dar būdama TSRS sudėtyje)²⁵, tiek ir Lietuvos Respublika (prisijungė 1992-03-31) yra šios konvencijos šalys, todėl sutarties nuostatos joms yra privalomos.

---

²⁵ States Parties: Ratification Status // <http://whc.unesco.org/en/statesparties>; prisijungimo laikas: 2012-11-29

2000 m. lapkričio 30 d. UNESCO pasaulio paveldo komitetas 24-osios sesijos metu, bendru Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos siūlymu, Kuršių neriją, kaip kultūrinį kraštovaizdį, įtraukė į Pasaulio paveldo sąrašą²⁶.

UNESCO konvencija numato pareigą šios konvencijos narėms padėti apsaugoti kultūros ir gamtos paveldą. Taip pat kiekviena valstybė, šios konvencijos narė, įsipareigoja nevykdyti jokios planuotos veiklos, kuri gali padaryti neigiamą poveikį paveldo objektams, kuriuos į pasaulio paveldo sąrašą yra įtraukęs UNESCO pasaulio paveldo komitetas. Šią nuostatą įtvirtina UNESCO konvencijos 6 straipsnio 3 punktas:

“Kiekviena valstybė, šios Konvencijos Šalis, įsipareigoja nesiimti jokių tyčinių veiksmų, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai galėtų padaryti žalos kitų valstybių, šios Konvencijos Šalių, teritorijoje esančiam 1 ir 2 straipsniuose nurodytam kultūros ir gamtos paveldui”²⁷.

Faktą, kad įvykus avarijai naftos gavybos platformoje D-6 būtų padaryta žala Kuršių nerijos kraštovaizdžiui, įrodyti nesunku. Turbūt nereikia atlikinėti skaičiavimų siekiant įsivaizduoti, kaip nafta užteršto smėlio utilizavimo bei vandens valymo darbai paveiktų unikalų Kuršių nerijos kraštovaizdį bei pakenktų augmenijai, kuri taip pat yra kraštovaizdžio dalimi. Nė vienas autorius (įskaitant ir Rusijos suinteresuotas organizacijas, palaikančias šį naftos gavybos projektą), analizavęs galimas D-6 avarijos pasekmes, net nebandė daryti prielaidos, kad teoriškai įmanomas variantas Kuršių nerijai likti nepaliestai. Lietuvos jūrinių tyrimų centro specialistai, išanalizavę naftos išsiliejimų gavybos vietoje tikimybę bei galimus taršos padarinius, parengė naftos dreifo analizę. Specialistų teigimu, avarijos tikimybė palyginti audringoje pietrytinėje Baltijos jūros dalyje yra labai didelė, kaip ir tikimybė, kad išsiliejusi nafta pasieks Lietuvos Respublikos pakrantę. Avarijos atveju nafta Kuršių nerijos krantą pasiektų per 7-10 valandų.²⁸

Nors Kuršių nerija į Pasaulio paveldo sąrašą buvo įtraukta 2000 metais, kai dar net nebuvo pradėti D-6 statybos darbai (pradėti 2002 m.), Rusijos Federacija, nepaisydama šios konvencijos 6 straipsnio 3 punkto reikalavimų, pradėjo naftos gavybos įrenginių statybos derinimo ir paruošiamuosius montavimo darbus. UNESCO konvencijos sąlygų pažeidimas buvo vykdomas

---

²⁶ Pasaulio paveldas ir Lietuva // http://www.unesco.lt/documents/SVIETIMAS/187-232_Pasaulio_paveldas_ir_Lietuva.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-26

²⁷ 1972 m. Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija // Valstybės žinios. 2006, Nr.73-2766

²⁸ Nidos pašonėje – juodojo aukso kasyklos // <http://archyvas.veidas.lt/leidinys.full/3e3a1c02c350f.2>; prisijungimo laikas: 2012-11-05

nežiūrint į organizacijų, veikiančių ekologijos srityje, protestus ir pasisakymus spaudoje prieš šio naftos telkinio eksploatavimą²⁹.

Siekiant uždrausti planuojamą vykdyti rizikingą veiklą pasinaudojant UNESCO konvencijos 6 straipsnio 3 punktu, reikia pagrįsti, kad ši veikla tiesiogiai ar netiesiogiai gali padaryti žalos kitų valstybių, UNESCO konvencijos narių, teritorijoje esančiam kultūros ir gamtos paveldui. Tuo atveju, jei Rusijos Federacija D-6 naftos platformos projektavimo stadijoje būtų pateikusi Lietuvos Respublikai visapusišką informaciją apie šį projektą, tikėtina, kad atlikus papildomą mokslinį įvertinimą ir pavišinus gautus rezultatus, būtų buvę įmanoma sulaukti didesnio tarptautinių organizacijų pasipriešinimo dėl D-6 projekto įgyvendinimo. Jei D-6 projektavimo metu Lietuva būtų turėjusi motyvuotą, paremtą moksliniais skaičiavimais, pagrindimą apie dėl šios veiklos atsirastą tikėtiną žalą Kuršių nerijai, o ne vien teorinę jos atsiradimo galimybę, tai pritaikyti UNESCO konvencijos 6 straipsnio 3 punktą būtų buvę lengviau. Reikia pažymėti, kad pasaulinėje praktikoje yra buvę atvejų, kai remiantis UNESCO konvencijos nuostatomis yra atsisakoma pavojingos veiklos, kuri gali pakenkti į Pasaulio paveldo sąrašą įtrauktiems objektams. Vienas iš naujausių atvejų yra 2010 m. JAV Montanos valstijoje priimtas sprendimas dėl draudimo tokių pavojingų veiklų, kaip naftos ir dujų telkinių žvalgyba ir eksploatavimas bei kalnakasyba³⁰. Šį sprendimą Jungtinės Amerikos Valstijos patvirtino atsižvelgdamos į išvardintų veiklų keliamą pavojų parkui "Waterton Glacier International Peace Park", kuris yra įtrauktas į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą. Reikia pabrėžti, kad Kanados provincijos (British Columbia) pietryčių regionas, besiribojantis su šiuo parku, taip pat turėjo susilaikyti nuo tokių veiklų vykdymo.

Prie UNESCO konvencijos reikalavimų vykdymo klausimo sugrįšime šio darbo trečiame skyriuje analizuodami Rusijos Federacijos atsakomybės variantus.

1.2. Informacijos teikimo bei poveikio aplinkai vertinimo reikalavimai vykdant D-6 eksploatacijos parengiamuosius darbus

1992 m. Helsinkio konvencijoje „Dėl Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos“ yra nustatyti reikalavimai dėl poveikio aplinkai vertinimo. Ši tarptautinė sutartis įsigaliojo 2000 m.

---

²⁹ Baltic offshore oil exploration watch: NGO co-operation and public participation concerning cross-border environmental problems of offshore oil extraction in the Baltic Sea // Estonia: Lithuanian Green Movement, Green Federation Gaja, Baltic Resource Information, 2004-05-22.

³⁰ B.C. Introduces Act to Protect Flathead Watershed // <http://watercanada.net/2011/b-c-introduces-act-to-protect-flathead-watershed/>; prisijungimo laikas: 2012-11-29

sausio 17 d. Tiek Rusijos Federacija, tiek ir Lietuvos Respublika yra šios konvencijos šalys³¹, todėl sutarties nuostatos D-6 eksploatacijos atveju yra privalomos.

1992 m. Helsinkio konvencijos 7 straipsnis “Poveikio aplinkai įvertinimas” numato pareigą Rusijos Federacijai atlikti poveikio aplinkai įvertinimo procedūrą (jei tai būtina atsižvelgiant į tarptautinę teisę), tai atliekant bendradarbiauti su Lietuvos Respublika bei informuoti apie tai kitas gretimas šalis, konvencijos nares, ir Baltijos jūros aplinkos apsaugos komisiją.

Helsinkio konvencijos 7 straipsnis:

“1. Kai numatomos veiklos, kuri gali sukelti žymų neigiamą poveikį Baltijos jūros baseino jūrinei aplinkai, poveikio aplinkai įvertinimas yra būtinas sutinkamai su tarptautine teise ar tarpvalstybinėmis taisyklėmis, taikomomis atsakingai Šaliai, tai ta Konvencijos Šalis informuoja Komisiją ir kitas Konvencijos Šalis, kurios gali būti paveiktos tarpvalstybinio poveikio Baltijos jūros baseine.

2. Atsakinga Konvencijos Šalis konsultuojasi su bet kuria kita Konvencijos Šalimi, kuri gali patirti tokį tarpvalstybinį poveikį, jei konsultacijos yra privalomos pagal tarptautinę teisę ar tarpvalstybines taisykles, taikomas atsakingai Konvencijos Šaliai.

3. Ten, kur dvi ar daugiau Konvencijos Šalių skiria tarpvalstybiniai vandenys Baltijos jūros baseine, šios Šalys bendradarbiauja siekdamos užtikrinti, jog galimi poveikiai Baltijos jūros baseino jūrinei aplinkai bus visapusiškai ištirti poveikio aplinkai įvertinimo požiūriu pagal šio straipsnio 1 punktą. Suinteresuotos Konvencijos Šalys vieningai imasi atitinkamų priemonių, siekdamos sustabdyti taršą ir jos išvengti, įskaitant susikaupusius žalingus poveikius”³².

Planuojant tokio tipo objektų, kaip D-6 naftos platforma veiklą yra būtina atlikti poveikio aplinkai įvertinimą. Šios sąlygos, nurodančios būtinumą sutinkamai su tarptautine teise ar tarpvalstybinėmis taisyklėmis atlikti poveikio aplinkai įvertinimą, egzistavimą kai kurie autoriai grindžia 1982 m. JT Jūrų teisės konvencijoje (UNCLOS) įtvirtintomis nuostatomis³³. UNCLOS konvencijos XII dalies 206 straipsnis:

“Galimo veiklos poveikio įvertinimas. Kai valstybės turi pakankamai svarių priežasčių manyti, kad pagal jų jurisdikciją planuojama ar kontroliuojama veikla gali sukelti rimtą jūros aplinkos teršimą arba didelius ar žalingus jos pokyčius, jos, kiek įmanoma, įvertina tokios veiklos

---

³¹ Convention on the Protection of the Marine Environment of the Baltic Sea Area, 1992. Signatories // http://www.helcom.fi/Convention/en_GB/text/; prisijungimo laikas: 2012-11-05

³² 1992 m. Helsinkio konvencija dėl Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos // Valstybės žinios. 1997, Nr. 21-499

³³ Yoshifumi Tanaka. The International Law of the Sea. United Kingdom: Cambridge University Press, 2012. P. 273.

galimą poveikį jūros aplinkai ir pateikia tokių įvertinimų rezultatų ataskaitas 205 straipsnyje nurodyta tvarka”³⁴.

Mūsų manymu, Rusijos Federacija vystydama D-6 projektą, negalėjo tikėtis pagrįsti šios jūrinės naftos platformos eksploatavimo, kaip nepavojingos veiklos, kuri negalėtų sukelti rimtos jūros aplinkos taršos arba didelių ar žalingų jos pokyčių.

Įvertinę šiuos tarptautinių sutarčių straipsnius galime daryti išvadą, kad Rusijos Federacijai pareigą atlikti poveikio aplinkai vertinimo procedūrą numato UNCLOS konvencijos XII dalies 206 straipsnis, o pareigą bendradarbiauti su Lietuvos Respublika, tikslu užtikrinti galimų poveikių Baltijos jūros baseino jūrinei aplinkai visapusišką ištyrimą, numato Helsinkio konvencijos 7 straipsnio 3 punktas.

Atsižvelgdama į aukščiau nurodytas sąlygas Rusijos Federacija atliko D-6 naftos platformos projekto ekologinę poveikio aplinkai ekspertizę. Tačiau, remiantis LR aplinkos ministerijos pateikta informacija, galima teigti, kad Rusijos Federacija netinkamai vykdė 1992 m. Helsinkio konvencijos 7 straipsnio reikalavimus. Tai yra ji neinformavo ir nebendradarbiavo su Lietuvos Respublikos, kurią nuo Rusijos skiria tarpvalstybiniai vandenys Baltijos jūros baseine, įgaliota institucija siekiant užtikrinti, kad galimi neigiami poveikiai Baltijos jūros baseino jūrinei aplinkai būtų visapusiškai iširti rengiamoje poveikio aplinkai ataskaitoje. Priešingai - Rusija stengėsi riboti pateikiamos informacijos kiekį ir savalaikiškumą³⁵.

LR aplinkos ministerijos išplatintame pranešime teigiama, kad nors parengiamieji darbai dėl telkinio D-6 eksploatavimo buvo pradėti dar 1998 m., Lietuvai apie tai oficiali informacija nebuvo teikiama. Pirmoji išsamesnė oficiali medžiaga gauta tik 2003 m. rugsėjo mėnesį. Tai 2003 m. sausį patvirtinta Rusijos Federacijos valstybinės ekologinės projekto D-6 ekspertizės ataskaita. Tuo metu, kai Lietuvai buvo pateikta ekologinės ekspertizės ataskaita, D-6 teritorijoje jau buvo baigta statyti stacionari platforma ir montuojama naftos gavybos įranga³⁶.

Ši situacija aiškiai parodo tai, kad Rusija per savo kompetentingas institucijas nesistengė bendradarbiauti tiriant galimą D-6 naftos platformos poveikį Baltijos jūros aplinkai, o priešingai – tai daryti vengė. Toks Rusijos vienašališkas poveikio aplinkai ataskaitos rengimas galėjo turėti įtakos jos kokybei, t.y. visapusiškam galimų poveikių ištyrimui ir fiksavimui. Tuo labiau, analizuojant Rusijos veiksmų seką, galima teigti, kad poveikio aplinkai vertinimo ataskaita buvo parengta tik formaliai, iš

---

³⁴ Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija // Valstybės žinios. 2003, Nr. 107-4786

³⁵ Po ilgos tylos – informacija apie D-6 // http://www.am.lt/vi/article.php3?article_id=1983; prisijungimo laikas: 2012-11-05

³⁶ Ten pat.

anksto žinant šios ataskaitos “palankias D-6 statybai” išvadas, kadangi ataskaitos pateikimo metu D-6 platforma jau buvo pastatyta.

Šie Rusijos Federacijos veiksmai ir nustatytos aplinkybės, rengiant poveikio aplinkai įvertinimo ataskaitą, yra reikšmingi nagrinėjant atsakomybės klausimus. Todėl apie tai dar kalbėsime šio darbo trečiame skyriuje.

1.3. Teisės aktai, įtvirtinantys valstybės teises į natūralius gamtos išteklius, bei tarpvalstybinių gamtinių resursų eksploatavimo sąlygos

1982-12-10 Jungtinių Tautų Jūrų teisės konvencija (UNCLOS) yra laikoma viena iš pamatinių tarptautinės teisės šaltinių. Joje apibrėžtos bei įtvirtintos pagrindinės jūrų teisės sąvokos. Ji buvo priimta siekiant kodifikuoti tarptautinę jūrų teisę. Tokios konvencijos priėmimą paskatino XX a. viduryje padidėjęs aktualumas klausimų, susijusių su jūrose ir vandenynuose esančių išteklių (naftos, gamtinių dujų, gyvųjų išteklių ir t.t.) pasidalijimu, didėjančia tarša ir pan.³⁷

Rusijos Federacija (ratifikavo 1997-03-12) ir Lietuvos Respublika (ratifikavo 2003-11-12) yra šios konvencijos šalys, todėl joms yra taikomos UNCLOS sutarties nuostatos³⁸.

Šioje konvencijoje yra įtvirtintos pakrantės valstybių suverenios teisės žvalgyti ir eksploatuoti savo kontinentinį šelfą, arba leisti tai daryti kitai šaliai. Jos suverenios teisės išlieka galioti ir tuo atveju, jei valstybė kontinentiniame šelfe nevykdo jokios veiklos (žvalgyimo, gavybos ir pan.).

Konvencijos VI dalies 77 straipsnis: “Pakrantės valstybės teisės į kontinentinį šelfą.

1. Pakrantės valstybė naudojami suvereniomis teisėmis į kontinentinį šelfą, kiek tai susiję su jo tyrimu bei jo gamtos turtų eksploatavimu.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytos teisės yra išimtinės: jei pakrantės valstybė nevykdo kontinentinio šelfo tyrimų ar neeksploatuoja jo gamtos turtų, niekas negali imtis tokios veiklos, neturėdamas pakrantės valstybės aiškaus sutikimo.

3. Pakrantės valstybės teisės į kontinentinį šelfą nepriklauso nuo jo užėmimo, nesvarbu, ar jis būtų faktinis, ar fiktyvus, taip pat nuo bet kokio pareiškimo tuo klausimu.

---

³⁷ Jūrų teisės konvencija // http://lt.wikipedia.org/wiki/Jūrų_teisės_konvencija; prisijungimo laikas: 2012-11-05

³⁸ Chronological lists of ratifications of, accessions and successions to the Convention and the related Agreements as at 07 November 2012 // http://www.un.org/Depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm; prisijungimo laikas: 2012-11-05

4. Šioje VI dalyje nurodytus gamtos turtus sudaro jūros dugno ir jo gelmių mineralai ir kiti negyvosios gamtos ištekliai bei gyvieji organizmai, priklausantys dugno gyvūnų rūšims, tai yra organizmai, kurie jų žvejybos metu yra nejudrūs ant jūros dugno arba po juo arba negali judėti be nuolatinio fizinio kontakto su jūros dugnu ar jo gelmėmis³⁹.

Konvencijos VI dalies 81 straipsnis: „Gręžimo darbai kontinentiniame šelfe.

Pakrantės valstybė turi išimtinę teisę suteikti leidimą vykdyti gręžimo darbus, bet kokiais tikslais atliekamus kontinentiniame šelfe, ir juos reguliuoti⁴⁰.

UNCLOS konvencijoje pabrėžiama, kad pakrantės valstybei nebūtina imtis kokių tai veiksmų ar veiklos, susijusios su gamtos išteklių gavyba kontinentiniame šelfe, vien tam, kad užsitikrintų ir įrodytų savo išskirtines teises į šių resursų eksploatavimą. Kaip išaiškinta JTO Tarptautinio teismo sprendime 1969 m. nagrinėjant bylą dėl Šiaurės jūros kontinentinio šelfo (Vokietijos Federacinė Respublika prieš Olandiją): „Pakrantės valstybės teisės į kontinentinio šelfo rajoną, kuris natūraliai driekiasi nuo sausumos į jūrą ir po jūros dugnu, yra *ipso facto in ab initio* (pagal faktą pirminės) suverenios visame šiame rajone ir šio suvereniteto pagrindu pakrantės valstybė turi išskirtines teises tyrinėti jūros dugną ir naudoti jo gamtinius išteklius⁴¹.

Reikia pažymėti, kad Baltijos jūros dugno žvalgymo srityje Lietuva gerokai atsilieka nuo Rusijos. Lietuvos atitinkamos tarnybos turi tik maždaug dvidešimties metų senumo duomenis, todėl galima tik spėlioti, kiek naftos yra Baltijos jūros regione, kurį kontroliuoja Lietuvos Respublika. Kol mūsų kaimyninė valstybė kasmet iš Baltijos gelmių išgauna tūkstančius tonų naudingų resursų, Lietuvoje naftos gavyba yra sustojusi. Prieš keletą metų vykusios diskusijos dėl galimybės žvalgyti ir išgauti naftą Lietuvos kontroliuojamuose vandenyse nutilo. Paskutinis naftos ir dujų išteklių prognozavimas buvo atliktas daugiau nei prieš keturiolika metų. Lietuvos geologijos tarnybos duomenimis, šalies teritoriniuose vandenyse galėtų būti apie 80 mln. tonų naftos. Iš jų apie 20–30 mln. tonų būtų galima išgauti. 1976 m. tarptautinis susivienijimas „Petrobaltik“ pradėjo seisminės žvalgybos tyrimus. 1997 m. Norvegijos kompanija „Geoteam“ Lietuvos teritorijoje detalčiau ištyrė šešias vietas, kur, sprendžiant pagal uolienas, galėtų būti naftos telkinių, tačiau išsamūs tyrimai ir gręžiniai juose nebuvo padaryti. Iki šiol nė viena bendrovė nėra pateikusi paraiškos Lietuvos Respublikos geologijos tarnybai dėl leidimo tirti ir naudoti išteklius Baltijos jūroje. Bendrovės „Geonafta“ specialistai teigia, kad Lietuvos jūros teritorija nėra pakankamai ištirta. Jų teigimu,

---

³⁹ Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija // Valstybės žinios. 2003, Nr. 107-4786

⁴⁰ Ten pat.

⁴¹ North Sea Continental Shelf (Federal Republic of Germany / Netherlands) // <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?sum=295&code=cs2&p1=3&p2=3&case=52&k=cc&p3=5>; prisijungimo laikas: 2012-11-05

atsižvelgiant į jūros dugno žvalgymo didelės kainos, sudėtingumo ir pavojingumo kriterijus, pirmenybė teikiama naftos tyrinėjimui ir eksploatavimui sausumoje.⁴²

Atsižvelgiant į tai neatmestina tikimybė, kad Kravcovskoje naftos telkinys gali būti išsidėstęs abipus Lietuvos ir Rusijos kontinentinio šelfo ribos. Grįžtant prie mūsų nagrinėjamo atvejo, įvertinus Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos nuostatas galima teigti, kad Lietuvos Respublika niekada nepraras teisių į Kravcovskoje naftos telkinio eksploatavimą, jei paaiškėtų, kad dalis šio telkinio yra išsidėčiusi ir Lietuvos kontinentiniame šelfe (kaip jau buvo minėta, tikslių duomenų apie šio telkinio užimamą plotą bei vietą rasti nepavyko). Tai, kad Lietuva iki šiol nežvalgė gretimos kontinentinio šelfo teritorijos prie D-6 platformos ir neeksploatavo jokių naftos gręžinių savo kontinentinio šelfo pusėje, remiantis tarptautine teise nereiškia ir niekada nebus traktuojama kaip Lietuvos atsisakymas savo suverenių teisių į kontinentinio šelfo gamtos resursų eksploatavimą. Tačiau Lietuvos Respublikos atitinkamoms organizacijoms, užsiimančioms geologiniais tyrimais, vertėtų patyrinėti Lietuvos kontinentinio šelfo rajoną, esantį netoli D-6 naftos platformos. Kadangi kompanija Lukoil vykdo intensyvų gavybos procesą, o Kravcovskoje naftos telkinio resursai nėra neišsenkantys, po tam tikro laikotarpio gali būti per vėlu toje vietoje vykdyti žvalgymo darbus stengiantis pagrįsti, kad šis telkinys priklauso tarpvalstybinių telkinių grupei.

Jeigu paaiškėtų, kad Kravcovskoje naftos telkinys yra išsidėstęs abipus Lietuvos ir Rusijos kontinentinio šelfo ribos, tuomet būtų taikomos 1997-10-24 d. Maskvoje pasirašytos tarp Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos dvišalės sutarties “Dėl išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo atribojimo Baltijos jūroje” atitinkamos nuostatos. Šia sutartimi buvo susitarta dėl linijos, skiriančios kaimyninių valstybių išskirtinę ekonominę zoną ir kontinentinį šelfą, geografinių taškų koordinacių nustatymo ir bendrų (tarpvalstybinių) naftos ir/ar dujų telkinių eksploatavimo pagal visuotinai pripažintus tarptautinės teisės principus.

Dvišalės Rusijos ir Lietuvos sutarties 3 straipsnis teigia: “Jeigu linija, atribojanti išskirtinę ekonominę zoną ir kontinentinį šelfą, kerta naftos ir/ar dujų telkinį, tai Šalys sieks susitarimų tam, kad dėl tokio telkinio galimo panaudojimo visi iškilę klausimai būtų išspręsti pagal visuotinai pripažintas tarptautinės teisės normas ir principus bei laikantis kiekvienos Šalies teisių į jos išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo gamtinius išteklius”⁴³.

---

⁴² Nesutarimai stabdo naftos paiešką jūroje // <http://klaipeda.diena.lt/dienrastis/priedai/jura/nesutarimai-stabdo-naftos-paieska-juroje-127520>; prisijungimo laikas: 2012-11-05

⁴³ Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartis Dėl išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo atribojimo Baltijos jūroje // Valstybės žinios. 1999, Nr. 100-2892

Siekdami suprasti aukščiau nurodyto sutarties straipsnio esmę, turime išsiaiškinti ir detalizuoti, kokie yra tie straipsnyje minimi tarptautinės teisės principai, kuriais turi vadovautis valstybės eksploatuodamos tarpvalstybinius naftos telkinius.

Kaip teigia autoriai, analizavę tarpvalstybinių resursų eksploatacijos sritį, per daugelį metų susiformavo keletas principų, kuriais vadovaujamosi sprendžiant tokio tipo telkinių naudojimo klausimus⁴⁴. Prie tokių principų priskiriami:

- 1) valstybių bendros veiklos principas vykdant tarpvalstybinių telkinių eksploataciją;
- 2) adekvačios ir efektyvios eksploatacijos principas;
- 3) pakrantės valstybių dalyvavimo bendroje veikloje nepažeidžiant jų teisių į tą tarpvalstybinių telkinių resursų dalį, kuri yra jų kontroliuojamos teritorijos pusėje matuojant nuo atribojimo linijos, principas;
- 4) tarpvalstybinių telkinių eksploatavimo metu gautos naudos dalijimosi į lygias dalis principas⁴⁵.

Formuojant tarpvalstybinių telkinių eksploatacijos principus taip pat turėjo įtakos JAV – Meksikos bendradarbiavimo patirtis⁴⁶. Vykdamas bendrą šių valstybių veiklą buvo laikomasi šių bendradarbiavimo principų:

- valstybės, vykdydamos tarpvalstybinių telkinių eksploatavimą, turi atsižvelgti į tokių telkinių fizinį vientisumą;
- susilaikyti nuo bet kokios žalos padarymo kitiems bendros veiklos dalyviams;
- tokius telkinius eksploatuoti laikantis racionalaus gamtinių išteklių gavybos kriterijaus;
- suinteresuotos šalys turi pastoviai konsultuotis ir apsikeisti turima informacija, susijusia su tarpvalstybinių telkinių eksploatavimu⁴⁷.

Kadangi dvišalėje sutartyje “Dėl išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo atribojimo Baltijos jūroje” Rusijos Federacija įsipareigoja vadovautis visuotinai pripažintais principais tarpvalstybinių naftos telkinių eksploatavimo atveju, tai toliau panagrinėsime, kokie galimi variantai eksploatuojant tokius telkinius.

---

⁴⁴ С. Ю. Мареева. Правовой режим освоения месторождений нефти и газа, пересекаемых разными видами границ. Москва: ООО “Нестор Академик Паблицерз”, 2006. Р. 127.

⁴⁵ Alberto Szekely. International Law of Submarine Transboundary Hydrocarbon Resources: Legal Limits to Behavior and Experiences for the Gulf of Mexico // Natural Resources Journal, 1986. P. 738.

⁴⁶ Knedlik Will. Introduction to U.S. – Mexico Transboundary Resource Issues // Natural Resources Journal, 1986. P. 683.

⁴⁷ С. Ю. Мареева. Правовой режим освоения месторождений нефти и газа, пересекаемых разными видами границ. Москва: ООО “Нестор Академик Паблицерз”, 2006. Р. 128.

Esminis tarpvalstybinių naftos telkinių bendros eksploatacijos principas nurodo dvišalės (arba kai kuriais atvejais daugiašalės) sutarties tarp suinteresuotų valstybių sudarymo būtinumą. T.y. tikslu įsisavinti naftos telkinius, kurie yra išsidėstę kelių valstybių kontinentiniame šelfe ir kurių eksploatacija gali sukelti tarptautinius ginčus, kaimyninės pakrančių valstybės turi sudaryti susitarimus dėl tokių telkinių eksploatavimo sąlygų. Šie susitarimai reikalingi, kadangi vienos iš kaimyninių valstybių siekis eksploatuoti pasienio regionuose esančius angliavandenilių telkinius (savo teritorijoje netoli sienos) gali pažeisti gretimos valstybės teises į tų pačių telkinių išteklius.⁴⁸

Atsižvelgiant į tai, 1997 m. dvišalėje sutartyje Lietuvos Respublika ir Rusijos Federacija įsipareigojo sudaryti atitinkamą sutartį, jei paaiškėtų, kad norimą eksploatuoti (mūsų nagrinėjamu atveju – jau eksploatuojamą) telkinį kerta valstybinė siena⁴⁹.

Toliau panagrinėsime tokių susitarimų rūšis.

Nors valstybės gali laisvai pasirinkti bet kokią bendradarbiavimo susitarimų formą, atsižvelgiant į nusistovėjusią praktiką, šiuos tarpvalstybinius santykius analizavę ir aprašę autoriai išskiria tris pagrindinius susitarimų tipus⁵⁰. Paties paprasčiausio tokių susitarimų modelio pagrindas yra sutartis tarp dviejų ar daugiau valstybių, kurios pagrindu viena valstybė yra įgaliojama vykdyti kontinentinio šelfo žvalgybos ir eksploatavimo darbus visų besiribojančių suinteresuotų valstybių vardu. Tokiu būdu viena valstybė atlieka visą darbą, susijusį su telkinio eksploatavimu, o kitų valstybių funkcijos apsiriboja tos veiklos stebėjimu ir kontroliavimu, veiklą vykdančios šalies patirtų išlaidų suderinimu ir iš naftos telkinio eksploatacijos veiklos gautų pajamų dalybomis. Tokiu pagrindu yra sudarytos sutartys tarp Saudo Arabijos ir Bahreino, tarp Kataro ir Jungtinių Arabų Emyratų. Šios sutartys paprastai sudaromos ne dėl vieno gamtos resursų telkinio eksploatacijos, bet dėl apibrėžto pasienio regiono, kuriame vykdančią veiklą gali kilti tarptautiniai ginčai. Natūralių gamtos išteklių žvalgybai ir gavybai tokiuose regionuose yra taikomi veiklą vykdančios valstybės įstatymai dėl licenzijų išdavimo, veiklos saugumo kriterijų nustatymo ir kitokio reguliavimo. Nors kitų šalių pagrindinė funkcija šiame susitarime paprasčiausiai apsiriboja dalies pajamų gavimu, tačiau jos visada pasilieka sau teisę vykdyti to regiono monitoringą, inspektuoti gavybos procesą. Nors įgaliojančios valstybės turi teisę pilnai kontroliuoti viso regiono gavybos procesus, savo nuožiūra skirti nepriklausomų inspektorių patikrinimus, analizuoti ir vertinti eksploatacijos kaštus, pagrindinė

---

⁴⁸ Alberto Szekely. International Law of Submarine Transboundary Hydrocarbon Resources: Legal Limits to Behavior and Experiences for the Gulf of Mexico // *Natural Resources Journal*, 1986

⁴⁹ Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartis Dėl išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo atribojimo Baltijos jūroje // *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 100-2892

⁵⁰ Yusuf Mohammad Yusuf. Is Joint Development a Panacea for Maritime Boundary Disputes and for the Exploitation of Offshore Transboundary Petroleum Deposits? // *International Energy Law Review*, 2009

neigiama tokio tipo sutarčių ypatybė yra ta, kad įgaliojančios valstybės šio susitarimo pagrindu perleidžia savo suverenias teises dėl gamtinių išteklių eksploatavimo kitai valstybei. Dėl šių teisių perleidimo neigiamo vertinimo politiniu požiūriu daugelis valstybių atsisako idėjos sudaryti tokio tipo sutartis.⁵¹

Antro modelio pagrindas yra bendrų įmonių steigimas tarp suinteresuotų valstybių ar tarp tų valstybių įgaliotų įmonių (ar kitokio tipo subjektų) tikslu eksploatuoti tam tikrą kontinentinio šelfo dalį pasienio regione. Pasirašius tokį susitarimą yra sukuriama bendra įmonė, kuri parenka vieną operatorių visam gavybos procesui atlikti. Paprastai ši bendra įmonė egzistuoja tol, kol pilnai užbaigiama gavyba apibrėžtame regione ar konkrečiame telkinyje. Valstybės gauna naudą per bendros įmonės dividendus ar kitu būdu iš jos vykdomos veiklos pelno. Naudojant šį modelį yra pasirašyta sutartis tarp Japonijos ir Pietų Korėjos. Šia sutartimi šalys nustatė konkretų regioną kontinentiniame šelfe kaip bendros eksploatacijos zoną ir netgi atidėjo tame regione esančios sienos delimitavimo procedūrą 50-čiai metų.⁵²

Trečias modelis numato bendro valdžios organo steigimą tarp dviejų ar daugiau suinteresuotų valstybių. Šiai įsteigta institucijai yra suteikiama teisė išduoti licencijas, vykdyti kontrolę bei rinkti mokesčius už apibrėžtos kontinentinio šelfo dalies pasienio regione eksploatavimą. Remiantis kaimyninių šalių vyriausybių sutartimi yra įsteigiama bendra institucija, į kurios darbą yra įtraukiami skirtingų valstybių, turinčių skirtingą įstatyminę bazę, atstovai. Šie deleguoti atstovai dažnai teikia skirtingus pasiūlymus dėl bendros institucijos darbo organizavimo, atsižvelgdami į tai, kokius nurodymus gauna iš savo valstybių vyriausybių. Nors pradėti naftos telkinių, esančių ginčytinuose pasienio regionuose, eksploataciją pasinaudojant šio modelio principu yra sudėtingiau ir tam reikalingas didesnis pasiruošimas, kiekvienos bendradarbiaujančios valstybės daugelio įstatymų priėmimas ar keitimas, tačiau, tai analizavusių autorių nuomone, šis metodas yra labiausiai tinkamas, numatantis kompleksinį visų galimų ginčų sprendimo būdą.⁵³ Naudojant šį modelį yra pasirašytos sutartys tarp Australijos ir Rytų Timoro (Timor-Leste), Nigerijos ir San Tomės Demokratinės Respublikos.

Nors valstybių susitarimai dėl kontinentinio šelfo bendro eksploatavimo yra skirstomi į aukščiau aptartas tris grupes, tačiau pagrindinis klausimas, dėl kurio kyla esminiai ginčai tarp suinteresuotų valstybių, visais atvejais išlieka tas pats – iš šios veiklos gautos naudos dalybos. Gauto

---

⁵¹ Yusuf Mohammad Yusuf. Is Joint Development a Panacea for Maritime Boundary Disputes and for the Exploitation of Offshore Transboundary Petroleum Deposits? // *International Energy Law Review*, 2009

⁵² Ten pat.

⁵³ The Progressive Integration of Environmental Protection within Offshore Joint Development Agreements //

pelno dalijimas yra unikalus kiekvienu atskiru atveju. Tam turi įtakos kiekvienos valstybės įnašas į šios veiklos vystymą, išžvalgytų telkinių dislokacija, patirtis vykdant šią veiklą ir pan. Tuo atveju, jei būtų nustatyta, kad D-6 telkinio resursų dalis yra išsidėsčiusi Lietuvos teritorijoje ir todėl Rusijos Federacijai privalu dalintis su Lietuvos Respublika pajamomis, gaunamomis iš D-6 eksploatacijos, nustatant naudos dalijimo proporcijas turėtų būti atsižvelgta į Rusijos Federacijos investicijų mastą vykdant D-6 žvalgytą ir kitus susijusius darbus (čia turima omenyje Rusijos valstybinės išlaidos, ne operatoriaus investicijos). Taip pat reikia pažymėti, kad kiekvienu individualiu atveju šalys skirtingai nustato tokių tarpusavio sutarčių galiojimo terminus.

Šio poskyrio pabaigai pateiksime statistinius duomenis apie Rusijos Federacijos ir operatoriaus – kompanijos Lukoil gaunamą naudą iš D-6 naftos platformos eksploatacijos. Rusijos Federacija gauna pajamas, susijusias su D-6 eksploatacija, mokesčių ir rinkliavų pavidalu, kuriuos didžiąja dalimi sumoka operatorius (neanalizuosime tų įplaukų į Rusijos biudžetą, kurios gaunamos mokant darbo užmokestį D-6 darbuotojams ir pan., kadangi tai sąlyginai nedidelė dalis). Kaip nurodoma Lukoil-Kaliningradmorneft (Lukoil padalinys) pranešime, nuo D-6 naftos platformos eksploatacijos pradžios 2004 m. iki 2011 m. pabaigos kompanija Lukoil-Kaliningradmorneft sumokėjo į Rusijos Federacijos biudžetą mokesčių, priskaičiuotų dėl naftos gavybos D-6 platformoje, bendroje sumoje daugiau nei 55 milijardai rublių (apie 4,8 milijardus litų).⁵⁴ Nuo eksploatacavimo pradžios D-6 platformoje išgauta daugiau kaip 5 mln.t naftos. Šis kiekis kompanijai Lukoil atnešė apie 9 milijardus litų pajamų. Atsižvelgiant į šiuos duomenis ir preziumuojant, kad Kravcovskoje naftos telkinys yra lygiomis dalimis išsidėstęs abipus linijos, skiriančios Lietuvos ir Rusijos išskirtinę ekonominę zoną bei kontinentinį šelfą, Lietuvos Respublika galėtų reikalauti iš Rusijos Federacijos apie 2,4 milijardų litų. Todėl dar kartą paminėsime, kad organizacijoms, užsiimančioms geologiniais tyrimais, reikėtų detaliai ištirti Lietuvos kontinentinio šelfo rajoną, esantį netoli D-6 naftos platformos.

Fitzmaurice and Szuniewicz (eds), *Exploitation of natural resources in the 21st century*, 2003

⁵⁴ Гендиректор ООО “Лукойл-Калининградморнефть” Ю.Каджоян: Перспективы компании и нефтедобычи мы связываем с морским шельфом Балтики // <http://www.interfax-russia.ru/NorthWest/exclusives.asp?id=292978>; prisijungimo laikas: 2012-11-29

2. TARPTAUTINĖS TEISĖS AKTŲ REIKALAVIMAI DĖL SAUGAUS KONTINENTINIO ŠELFO EKSPLOATAVIMO

Šiame skyriuje nagrinėjami tarptautinės teisės aktai, saistantys Rusijos Federaciją, kuriuose nustatytos sąlygos saugiam jūrinių naftos platformų eksploatavimui. Taip pat analizuojami rekomenduojami ir privalomi pasirašyti dokumentai (sutartys tarp Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos ir/ar kitų kaimyninių valstybių), kurių buvimą eksploatuojant šią platformą numato tarptautinės teisės aktai.

Pirmame magistro darbo skyriuje apžvelgėme tarptautinių teisės aktų nuostatas dėl naftos platformų projektavimo, derinimo, statybos ir tarpvalstybinių naftos telkinių eksploatacijos. Dabar analizuosime ir išskirsime tuos konvencijų reikalavimus, kurie reglamentuoja jau pastatytų įrenginių eksploatavimą ir naftos gavybos Baltijos jūroje veiklą. Todėl tolimesniame darbo etape apžvelgsime šių konvencijų nuostatas:

- 1982 m. JT Jūrų teisės konvencija,
- 1990 m. konvencija „Dėl parengties, veiksmų ir bendradarbiavimo įvykus taršos nafta incidentams“,
- 1992 m. Helsinkio konvencija „Dėl Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos“.

2.1. 1982 m. JT Jūrų teisės konvencijos nuostatos dėl taršos kontroliavimo vykdant veiklą jūros dugne

Jau buvo minėta, kad Rusijos Federacija ir Lietuvos Respublika yra ratifikavusios 1982 m. JT Jūrų teisės konvenciją⁵⁵.

UNCLOS konvencijos XII dalies „Jūros aplinkos apsauga ir išsaugojimas“ 5 skyriaus „Tarptautinės normos ir nacionalinės teisės aktai, skirti išvengti jūros aplinkos teršimo, jį sumažinti ir kontroliuoti“ 208 straipsnio „Teršimas dėl nacionalinei jurisdikcijai priklausančios veiklos jūros dugne“ 1 - 4 punktuose nurodoma:

“1. Pakrantės valstybės priima įstatymus ir kitus teisės aktus, skirtus išvengti, sumažinti ir kontroliuoti jūros aplinkos teršimą, kuris atsiranda dėl jų jurisdikcijai priskirtos vykdomos veiklos

---

⁵⁵ Chronological lists of ratifications of, accessions and successions to the Convention and the related Agreements as at 07 November 2012 // http://www.un.org/Depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm; prisijungimo laikas: 2012-11-05

jūros dugne, taip pat iš jų jurisdikcijai priskirtų pagal šios Konvencijos 60 ir 80 straipsnius dirbtinių salų, įrenginių ar statinių.

2. Valstybės, siekdamos išvengti tokio teršimo, jį sumažinti ir kontroliuoti, imasi kitų reikalingų priemonių.

3. Minėti įstatymai, kiti teisės aktai ir priemonės turi būti ne mažiau veiksmingi negu tarptautinės normos, standartai bei rekomenduojama praktika ir procedūros.

4. Valstybės tinkamu regioniniu mastu stengiasi suderinti savo politiką šiais klausimais”⁵⁶.

UNCLOS konvencijos XII dalies “Jūros aplinkos apsauga ir išsaugojimas” 6 skyriaus “Vykdymo užtikrinimas” 214 straipsnyje “Nuostatų dėl teršimo, atsirandančio dėl veiklos jūros dugne, vykdymo užtikrinimas” nurodoma:

“Valstybės užtikrina pagal 208 straipsnį priimtų įstatymų ir kitų teisės aktų vykdymą, priima įstatymus bei kitus teisės aktus ir imasi kitų priemonių, būtinų įgyvendinti taikytinas tarptautines normas ir standartus, priimtus kompetentingų tarptautinių organizacijų ar diplomatinių konferencijų metu ir skirtus išvengti, sumažinti ir kontroliuoti jūros aplinkos teršimą, kuris atsiranda dėl pagal jų jurisdikciją vykdomos veiklos jūros dugne, taip pat iš jų jurisdikcijai priklausančių pagal šios Konvencijos 60 ir 80 straipsnius dirbtinių salų, įrenginių ar statinių”⁵⁷.

Atsižvelgdami į aukščiau nurodytas UNCLOS konvencijos nuostatas panagrinėsime, kaip Rusijos Federacija įgyvendina šiuos reikalavimus, t.y. ar yra priėmusi įstatymus (arba kitus teisės aktus), skirtus išvengti, sumažinti ir kontroliuoti jūros teršimą, kuris atsiranda dėl jų jurisdikcijai priskirtos vykdomos veiklos jūros dugne bei koks yra Rusijos vidaus ir tarptautinių teisės normų santykis.

Pirmiausia reikėtų pabrėžti, kad galiojančioje Rusijos teisinėje sistemoje yra nustatytas tarptautinių teisės normų prioritetas prieš vidaus teisės normas. Šią nuostatą įtvirtina Rusijos Federacijos Konstitucijos 15 Straipsnis, kuris teigia, kad visuotinai pripažinti principai, tarptautinės teisės normos ir Rusijos ratifikuotos tarptautinės sutartys yra sudedamoji Rusijos Federacijos teisinės sistemos dalis ir jei šiuose teisės aktuose numatytos kitokios nuostatos, nei Rusijos įstatymuose, tai taikomos tarptautinių teisės normų sąlygos⁵⁸.

---

⁵⁶ Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija // Valstybės žinios. 2003, Nr. 107-4786

⁵⁷ Ten pat.

⁵⁸ The Constitution of the Russian Federation // <http://www.constitution.ru/en/10003000-02.htm>; prisijungimo laikas: 2012-11-05

Veiklą, susijusią su kontinentinio šelfo tyrinėjimu ir eksploatacija, reglamentuoja daugelis Rusijos Federacijos įstatymų, tame tarpe: Gelmių naudojimo įstatymas; Rusijos kontinentinio šelfo įstatymas ir Rusijos išskirtinės ekonominės zonos įstatymas.

Tačiau aukščiau išvardintuose įstatymuose nėra įtvirtinta prievolė dėl saugumo priemonių įgyvendinimo užtikrinimo ir veiklos kontrolės vykdymo atliekant gelmių žvalgymo ir eksploatacijos darbus Rusijos Federacijos kontinentiniame šelfe. 1997-07-21 buvo priimtas Rusijos Federacijos įstatymas (Nr. 116-F3) “Dėl saugumo priemonių pavojinguose gamybiniuose objektuose”. Šia tema pasisakiusių autorių teigimu, įstatymas “Dėl saugumo priemonių pavojinguose gamybiniuose objektuose” yra pagrindinis Rusijos teisinis aktas, kuris reguliuoja saugumo reikalavimų laikymąsi gamybos procesų metu. Tačiau reikia pabrėžti, kad minėtas įstatymas šiuo metu negali būti taikomas tokių objektų, kaip D-6 naftos platforma, veiklos reglamentavimui, kadangi, atsižvelgiant į Rusijos Federacijos Konstitucijos 67 straipsnio 1 p.⁵⁹, šis įstatymas netaikomas objektams, esantiems Rusijos kontinentiniame šelfe ir išskirtinėje ekonominėje zonoje⁶⁰. Jis yra taikomas tik tiems objektams, kurie yra Rusijos Federacijos teritorijoje. Panaši situacija yra su Rusijos Federacijos kontinentinio šelfo įstatymo reguliavimo sritimis. 1995-11-30 buvo priimtas Rusijos Federacijos įstatymas (Nr. 187-F3) “Dėl Rusijos Federacijos kontinentinio šelfo”. Šiame įstatyme nėra numatyti reikalavimai ir įgaliojimai Rusijos valstybinėms institucijoms vykdyti priežiūrą dėl gamybinės veiklos saugumo priemonių įgyvendinimo užtikrinimo.

Kaip teigia šiuos klausimus analizavę autoriai, tobulinant Rusijos Federacijos kontinentinio šelfo eksploataciją reguliuojančius įstatymus būtina pakeisti ir papildyti RF įstatymo (Nr. 116-F3) “Dėl saugumo priemonių pavojinguose gamybiniuose objektuose” ir RF įstatymo (Nr. 187-F3) “Dėl Rusijos Federacijos kontinentinio šelfo” nuostatas⁶¹.

Turime pabrėžti, kad kaip tik šiuo metu Rusijos Federacijos Vyriausybės naujų projektų ekspertizės komisija vertina pateiktus RF įstatymo (Nr. 116-F3) “Dėl saugumo priemonių pavojinguose gamybiniuose objektuose” ir RF įstatymo (Nr. 187-F3) “Dėl Rusijos Federacijos kontinentinio šelfo” pakeitimų projektus. Šiuose įstatymų pakeitimo projektuose siūloma:

- papildyti RF įstatymo (Nr. 116-F3) “Dėl saugumo priemonių pavojinguose gamybiniuose objektuose” preambulės 1 straipsnio 1 punktą išsireiškimu: “... ir kitose teritorijose,

---

⁵⁹ The Constitution of the Russian Federation, Article 67: “1. The territory of the Russian Federation shall include the territories of its subjects, inland waters and territorial sea, and the air space over them.” // <http://www.constitution.ru/en/10003000-04.htm>; prisijungimo laikas: 2012-11-05

⁶⁰ Нужно гармонизировать законы // http://morvesti.ru/analytics/index.php?ELEMENT_ID=13953; prisijungimo laikas: 2012-11-05

⁶¹ Ten pat.

kuriose Rusijos Federacija įgyvendina savo jurisdikciją, atsižvelgiant į Rusijos Federacijos įstatymus ir tarptautinės teisės normas”;

- RF įstatymo (Nr. 187-F3) “Dėl Rusijos Federacijos kontinentinio šelfo” 6 straipsnio 7 punktą papildyti tokia redakcija: “Federalinė valstybinė priežiūra gamybos saugumo srityje ...”⁶².

Jei Rusijos Federacijos vyriausybė pritaras šiems įstatymų pakeitimams, o Rusijos Valstybės Dūma juos patvirtins, tai bus “užlopytos” pagrindinės spragos Rusijos teisinėje bazėje, kurios yra susijusios su kontinentinio šelfo eksploatavimo reguliavimu.

Todėl galima teigti, kad šiuo metu galiojantys Rusijos Federacijos įstatymai nepakankamai reguliuoja reikiamų saugumo priemonių įgyvendinimą ir kontrolę vykdant veiklą kontinentiniame šelfe tokiuose gamybiniuose objektuose, kaip dirbtinės salos, naftos ir dujų gavybos įrenginiai, gamtinių išteklių žvalgybos įrenginiai ir pan. Kitaip tariant, šiuo metu galiojanti Rusijos Federacijos įstatyminė bazė nesuteikia pakankamų įgaliojimų kompetentingoms organizacijoms vykdyti naftos gavybos veiklos kontrolę, siekiant koordinuoti šiuolaikinių saugių technologijų panaudojimą, prevencinių priemonių įdiegimą ir t.t.⁶³

Atsižvelgdami į aukščiau nurodytas aplinkybes, turime konstatuoti, kad Rusijos Federacija šiuo metu yra nepilnai įgyvendinusi UNCLOS konvencijos 208 ir 214 straipsnių reikalavimus, t.y. šiuo metu Rusijos įstatymais nėra užtikrintas kontinentiniame šelfe vykdomos veiklos reguliavimas dėl jūros teršimo išvengimo, sumažinimo ir kontroliavimo.

Apie kitas priemones, kurių Rusija kartu su kaimyninėmis valstybėmis imasi, siekdama sumažinti riziką ir išvengti taršos nafta incidentų D-6 platformos veikloje, kalbėsime šio darbo sekančiuose poskyriuose.

2.2. 1992 m. Helsinkio konvencijos “Dėl Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos” reikalavimai, reguliuojantys pavojingos veiklos Baltijos jūroje vykdymą

Kaip jau buvo minėta praeitame šio darbo skyriuje, tiek Rusijos Federacija, tiek ir Lietuvos Respublika yra ratifikavusios 1992 m. Helsinkio konvenciją „Dėl Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos“.

---

⁶² О внесении изменений в Федеральный закон «О промышленной безопасности опасных производственных объектов» и иные законодательные акты Российской Федерации // http://zakon.government.ru/laws/fz7no36_y9tasm9laxwzh/original/; prisijungimo laikas: 2012-11-30

⁶³ Нужно гармонизировать законы // http://morvesti.ru/analytics/index.php?ELEMENT_ID=13953; prisijungimo laikas: 2012-11-05

Helsinkio konvencijos 12 straipsnio “Jūros dugno ir jo gelmių žvalgymas ir naudojimas” 1 punktas apibrėžia valstybės prievolę imtis visų įmanomų priemonių, skirtų išvengti jūrinės taršos, tame tarpe ir būti pasiruošusiai avarių likvidavimui: “Kiekviena Konvencijos Šalis imasi visų priemonių, siekdama išvengti Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos taršos, kylančios iš jai priklausančios jūros dugno ar jo gelmių dalies žvalgyimo ar naudojimo arba iš kitokios su tuo susijusios veiklos, taip pat užtikrinti, kad bus palaikomas atitinkamas pasiruošimas neatidėliotiniams atsakomiesiems veiksams į avarinę taršą, sukeltą tokios veiklos”⁶⁴.

Valstybės gali įgyvendinti daugelio rūšių priemonės, kurios yra skirtos išvengti jūrinei taršai, sumažinti šios taršos padaromos žalos mastą, koordinuoti reagavimo procesus ir t.t. Apie vieną iš tokių priemonių – valstybės teisinės bazės pritaikymą, siekiant griežčiau reguliuoti pavojingos veiklos vykdymą kontinentiniame šelfe, kalbėjome praeitame šio darbo poskyryje. Šiame poskyryje panagrinėsime, kaip Rusijos Federacija vykdo reikalavimą dėl pasiruošimo avarių likvidavimui.

Helsinkio konvencijos VII priedo “Atsakomieji veiksmai į taršą avarijos atveju” 1 taisyklės 1 punktas detalizuoja pasiruošimo avarių likvidavimui reikalavimus: “Konvencijos Šalys įsipareigoja būti pasiruošusios imtis atsakomųjų veikslių į taršą avarijos atveju, keliančią grėsmę Baltijos jūros baseino jūrinei aplinkai. Į šį pasiruošimą turi įeiti atitinkama įranga, laivai ir žmonių pajėgos, parengtos dirbti pakrantės vandenyse, taip pat ir atviroje jūroje”⁶⁵.

Rusijos Federacijos Jūrinės taršos kontrolės, reagavimo ir utilizavimo administracija yra valstybinė institucija, atsakinga už naftos išsiliejimų Baltijos jūroje kontrolę. Ji yra pavaldi Jūrų ir upių transporto agentūrai prie Rusijos Federacijos transporto ministerijos. Jūrinės taršos kontrolės, reagavimo ir utilizavimo administracijos kompetencijai priklauso Nacionalinio reagavimo į taršos incidentus Baltijos jūroje plano rengimas ir administravimas. Naujausias reagavimo plano variantas buvo parengtas ir suderintas su Rusijos Federacijos kompetentingomis institucijomis 2003 metais. Minėtas reagavimo planas numato reagavimo ir utilizavimo veikslių koordinavimą esant 5000 t naftos išsiliejimo į Baltijos jūrą incidentui⁶⁶. Rusijos Federacija yra parengusi reagavimo į taršos nafta incidentus Baltijos jūroje planą pagal tris lygius: lokalinį, regioninį ir federalinį. Atsižvelgiant į taršos lygį, numatyta, kad reagavimo operacijas turi vykdyti karinio laivyno, pasienio apsaugos ir vietinių savivaldybių organizacijų pajėgos. Reagavimo, gelbėjimo ir išsiliejusios naftos surinkimo operacijoms vykdyti yra sukurta valstybinė įmonė BASU (Basin Salvage and Towage Company). Šiuo metu reagavimo, gelbėjimo ir utilizavimo operacijoms Baltijos jūroje vykdyti Rusija yra

⁶⁴ 1992 m. Helsinkio konvencija dėl Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos // Valstybės žinios. 1997, Nr. 21-499

⁶⁵ Ten pat.

⁶⁶ Oil spill preparedness in the Baltic Sea countries // Baltic Master II, World Maritime University, 2011.

įsigijusi 5 specializuotus laivus, tuo tarpu Lenkija turi 3, Latvija - 3, Estija - 2, o Lietuva - 1 tokios paskirties laivą⁶⁷. Bendrai Baltijos valstybės turi daugiau nei 30 reagavimo operacijoms paruoštų laivų, kurie gali pasiekti bet kurią Baltijos jūros vietą per 6 - 48 valandas skaičiuojant nuo taršos incidento paskelbimo momento⁶⁸.

Kompanija Lukoil, kuri yra naftos platformos operatoriumi, savo ataskaitose komentuodama vykdomos veiklos efektyvumą ne kartą teigė, kad D-6 platforma yra pastatyta laikantis visų galiojančių normatyvų, naudojant šiuolaikiškas technologijas ir kad yra užtikrintas reikiamas pasiruošimas reagavimui į galimų naftos išsiliejimų likvidavimą. Tokiais teiginiais būtų galima abejoti, kadangi neįgyvendinus minėtų reikalavimų, Rusijos kompanijos Lukoil vykdoma naftos gavyba D-6 platformoje būtų laikoma neteisėta, nes pažeistų keleto tarptautinių sutarčių (t.sk. Helsinkio konvencijos) nuostatas. Tačiau 2004-09-30 Kaliningrade lankėsi Lietuvos aplinkos ir užsienio reikalų ministerijų atstovai tikslu susipažinti su koncerno „LUKoil“ kompanijos „LUKoil-Kaliningradmorneft“ naftos gavybos iš Baltijos jūros objektais (platforma, jungiančiu povandeniniu vamzdynu, kranto terminalu ir pan.) telkinyje D-6. Mūsų šalies delegacija, kuriai vadovavo aplinkos ministerijos sekretorius Aleksandras Spruogis, šioje naftos verslovėje lankėsi kartu su Baltijos jūros aplinkos apsaugos komisijos, vadinamosios Helsinkio komisijos (HELCOM), sekretoriato atstovais Rusijos Federacijos gamtos išteklių ministerijos ir „LUKoil-Kaliningradmorneft“ kvietimu. Lankydamiesi verslovės objektuose, mūsų aplinkosaugos specialistai nepastebėjo nukrypimų nuo projekto ar taršos požymių. Jų vertinimu, nafta išgaunama pagal šiuolaikiškas modernias technologijas, įdiegtos priešgaisrinės bei fizinės apsaugos (nuo trečiųjų asmenų poveikio) ir avarių likvidavimo sistemos. Tai turėtų sumažinti galimų avarių riziką ir mastus. Tačiau kompanijos „Lukoil-Kaliningradmorneft“ vadovai ir Rusijos valstybės institucijų atstovai pripažino, kad nors avarių tikimybė maža, jos yra įmanomos ir joms būtina ruoštis. Taip pat visi vizito dalyviai pripažino, kad aktyviau turi bendradarbiauti Lietuvos ir Rusijos atsakingos institucijos galimos taršos prevencijos ir aplinkos monitoringo telkinio D-6 rajone klausimais⁶⁹.

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktus duomenis apie Rusijos Federacijos nacionalinį avarių likvidavimo planą, turimą reagavimo įrangą bei komisijos, susidedančios iš LR aplinkos ir užsienio reikalų ministerijų atstovų bei Helsinkio komisijos sekretoriato atstovų, išvadas, galima teigti, kad

---

⁶⁷ Oil spill preparedness in the Baltic Sea countries // Baltic Master II, World Maritime University, 2011.

⁶⁸ HELCOM fleet conducts a successful emergency response exercise off the Russian coast // http://www.helcom.fi/press_office/news_helcom/2008/en_GB/BALEX_DELTA_2008_results/?u4.highlight=kaliningrad ; prisijungimo laikas: 2012-12-01

⁶⁹ Apsilankymas „Lukoil“ naftos verslovėje neišskleidė visų abejonių // http://www.am.lt/vi/article.php3?article_id=3078; prisijungimo laikas: 2012-12-01

Rusijos Federacija vykdo Helsinkio konvencijos nuostatas dėl būtinų priemonių įgyvendinimo užtikrinimo, siekiant išvengti Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos taršos bei siekiant užtikrinti atitinkamo pasiruošimo neatidėliotiniams atsakomiesiems veiksams į avarinę taršą palaikymą.

Helsinkio konvencijos VII priedo 1 taisyklės 4 punktas nustato pareigą pakrantės valstybei vykdyti jūrinės aplinkos pastovų monitoringą, o pastebėjus taršos požymius nedelsiant informuoti kitas konvencijos nares: “Be to, Konvencijos Šalys turi imtis ir kitų priemonių:

a) vykdyti reguliarią priežiūrą už savo kranto linijų; ir

b) kitaip bendradarbiauti ir keistis informacija su kitomis Konvencijos Šalimis, siekiant pagerinti galimybes reaguoti į taršą avarijos atveju”⁷⁰.

2006 m. buvo pateikta Rusijos kompanijos Lukoil užsakymu atlikta ataskaita “Operatyvinis nuotolinis naftos išsiliejimų monitoringas pietrytinėje Baltijos jūros dalyje: 1,5 metų patirtis”. Šis monitoringas buvo atliktas atsižvelgiant į planuojamą naftos gavybą D-6 platformoje. Nuo 2004 m. birželio iki 2005 m. lapkričio stebėjimas buvo atliekamas pasitelkus kasdienį nuotolinį palydovinį fiksavimą jūros paviršiaus temperatūrai, jūros lygiui, chlorofilų koncentracijai, vėjui ir bangoms bei naftos dėmėms nustatyti. Remiantis gautais duomenimis buvo analizuojama bendra Baltijos jūros pietinės dalies ekologinė situacija, modeliuojami taršos plitimo variantai, įvykus nelaimėi platformoje D-6⁷¹. Kompanija Lukoil vykdo planuotas monitoringo studijas ir šiuo metu. Kaip teigiama kompanijos išplatintose ataskaitose, šiam darbui yra naudojamos naujausios stebėjimų technologijos ir metodai. Monitoringų rezultatai D-6 platformos regione yra patenkinami⁷².

Atsižvelgiant į aukščiau nurodytą informaciją, galima teigti, jog Rusijos Federacija vykdo Helsinkio konvencijos nuostatą dėl reguliarios jūrinės aplinkos priežiūros Kaliningrado srityje. Nors aplinkos monitoringai yra atliekami kompanijos Lukoil užsakymu, tačiau stebėjimus vykdo ir gautus duomenis analizuoja atitinkamų aplinkosaugos institutų specialistai. Monitoringo išvadas tvirtina kompetentinga organizacija (pvz. 2009 m. monitoringo rezultatus patvirtino P.Širšovo vardo jūrinio instituto atstovai)⁷³.

1992 m. Helsinkio konvencijos VII Priedo “Atsakomieji veiksmai į taršą avarijos atveju” 4 taisyklė “Pasiskirstymas atsakomųjų veikslių regionais” įpareigoja šios konvencijos šalis kaip galima greičiau dvišaliais ar daugiašaliais susitarimais pasiskirstyti tuos Baltijos jūros baseino rajonus,

⁷⁰ 1992 m. Helsinkio konvencija dėl Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos // Valstybės žinios. 1997, Nr. 21-499

⁷¹ Operational Satellite Monitoring of Oil Spill Pollution in the Southeastern Baltic Sea: 18 Months Experience // <http://www.apini.lt/files/6f3eabb480a2218b165df95bf2c37b77>; prisijungimo laikas: 2012-11-05

⁷² Review of ecological monitoring of the Kravtsovskoe (D-6) offshore oilfield. 2009 // http://www.lukoil.com/materials/doc/ecology/eko_lukoil2009_web.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-05

⁷³ Ten pat.

kuriuose jos turi imtis atsakomųjų veiksmų, kai įvyko ar gali įvykti reikšminga tarša avarijos atveju⁷⁴. Bendro pasiruošimo būtinumą taršos likvidavimui apibrėžia ir šios konvencijos 14 straipsnis „Bendradarbiavimas kovojant su jūros tarša“: „Konvencijos Šalys kiekviena atskirai ir visos kartu imasi visų atitinkamų priemonių, išdėstytų VII Priede, palaikyti tinkamą pasirengimą ir reaguoti į taršos avarijas, siekdamas likviduoti ar sumažinti iki minimumo šių avarių pasekmes Baltijos jūros baseino jūrinei aplinkai“⁷⁵. Atsižvelgdamos į aukščiau nurodytus reikalavimus, Rusijos Federacija ir Lietuvos Respublika pasirašė atitinkamą dvišalę sutartį, tačiau ją nagrinėsime šio darbo sekančiame poskyryje.

2.3. 1990 m. konvencijos „Dėl parengties, veiksmų ir bendradarbiavimo įvykus taršos nafta incidentams“ ir 2009 m. dvišalio Rusijos ir Lietuvos susitarimo taikymas reguliuojant valstybių bendrus veiksmus skirtus išvengti žalos atsiradimui

Dar viena konvencija, mūsų nagrinėjamu atveju reglamentuojanti D-6 saugaus eksploatavimo veiklą, yra 1990-11-30 Londone priimta konvencija „Dėl parengties, veiksmų ir bendradarbiavimo įvykus taršos nafta incidentams“ (OPRC). Tiek Rusijos Federacija (ratifikavo 2009-10-18), tiek ir Lietuvos Respublika (ratifikavo 2002-12-23) yra šios konvencijos šalys, todėl sutarties nuostatos joms yra privalomos⁷⁶.

Šioje 1990 m. konvencijoje didelis dėmesys skiriamas valstybių bendradarbiavimui siekiant išvengti gamtos taršos ar bent jau sumažinti neigiamas pasekmes, kurios gali kilti eksploatuojant tokio tipo įrenginius kaip D-6 naftos platforma.

OPRC konvencijos 7 straipsnio „Tarptautinis bendradarbiavimas imantis veiksmų įvykus taršos nafta incidentui“ 1 dalis: „Šios Konvencijos Šalys sutinka, kad, atsižvelgusios į savo pajėgumus ir turimus atitinkamus išteklius, jos bendradarbiaus ir teiks konsultacines paslaugas, techninę pagalbą ir įrenginius, siekdamas pašalinti taršos nafta incidento padarinius, jeigu tai pateisinama tokio incidento mastu, bet kurios šios Konvencijos Šalies, kuriai padarė arba gali daryti

---

⁷⁴ 1992 m. Helsinkio konvencija dėl Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos // Valstybės žinios. 1997, Nr. 21-499

⁷⁵ Ten pat.

⁷⁶ International Convention on Oil Pollution preparedness, response and co-operation, 1990 // <http://www.minbuza.nl/en/key-topics/treaties/search-the-treaty-database/1990/11/004459.html>; prisijungimo laikas: 2012-11-05

poveikį toks incidentas, prašymu. Tokios pagalbos išlaidos padengiamos vadovaujantis šios Konvencijos priedo nuostatomis”⁷⁷.

Remiantis aukščiau nurodytu OPRC konvencijos 7 straipsniu, Lietuvos Respublika turi teisę kreiptis į Rusijos Federaciją prašydama suteikti techninę pagalbą siekiant pašalinti taršos nafta incidento padarinius arba užkirsti kelią jų atsiradimui, įvykus naftos išsiliejimui (avarijai) eksploatuojant D-6 platformą. Pagal konvencijos nuostatas Rusija neturi teisės atsisakyti suteikti tokią pagalbą mūsų valstybei. Tuo atveju, jei Rusijos Federacija atsisakytų teikti pagalbą, ji galėtų bandyti pagrįsti tai “nepakankamais savo pajėgumais ir turimais atitinkamais ištekliais”. Tačiau šia sąlyga pasinaudoti būtų sunku, kadangi Rusija, pradėjusi D-6 eksploataciją, daugelyje pateiktų ataskaitų, patvirtino savo savalaikį ir aukšto lygio pasirengimą likviduoti galimas avarijas Baltijos jūroje⁷⁸. Tokio pasirengimo pakankamą lygį mes jau pagrindėme praeitame šio darbo poskyryje analizuodami Rusijos Federacijos įgyvendintas priemones ir turimą įrangą.

Kalbant apie aukščiau nurodytos pagalbos išlaidų kompensavimą, tai Lietuvos Respublikos pareiga dėl jų kompensavimo būtų nustatoma pagal OPRC konvencijos priedą “Pagalbos išlaidų atlyginimas”. Kadangi tarp Lietuvos ir Rusijos nebuvo sudaryta dvišalė tarptautinė sutartis dėl finansinių atsiskaitymų, detalizuojanti ir reglamentuojanti kaip elgtis įvykus taršos nafta incidentams, tai Lietuva ir Rusija padengia savo atitinkamų veiksmų, skirtų pašalinti taršos padarinius, išlaidas pagal OPRC konvencijos priedo 1 dalies a) punkto i arba ii papunktį:

“i) jeigu viena šios Konvencijos Šalis ėmėsi veiksmų kitos šios Konvencijos Šalies aiškiu prašymu, prašančioji šios Konvencijos Šalis atlygina pagalbą teikiančiai šios Konvencijos Šaliai jos turėtas išlaidas. Prašančioji šios Konvencijos Šalis gali bet kada atšaukti savo prašymą, tačiau šiuo atveju ji padengia pagalbą teikiančios šios Konvencijos Šalies jau turėtas išlaidas arba dėl kurių ji įsipareigojo;

ii) jeigu šios Konvencijos Šalis ėmėsi padėti savo iniciatyva, ši Konvencijos Šalis padengia savo išlaidas”⁷⁹.

Taip pat reikia pažymėti, kad pagalbos, kurią šiuo atveju Rusija teiktų Lietuvos prašymu remiantis OPRC konvencijos nuostatomis, išlaidos turėtų būti apskaičiuojamos pagal Rusijos Federacijos teisę ir galiojančią tokių išlaidų atlyginimo praktiką. Formaliai remiantis OPRC konvencijos nuostatomis išeitų, jog Lietuvos Respublika turėtų pareigą atlyginti Rusijos Federacijai

---

⁷⁷ 1990 m. tarptautinė konvencija dėl parengties, veiksmų ir bendradarbiavimo įvykus taršos nafta incidentams // Valstybės žinios. 2002, Nr.115-5135

⁷⁸ Oil spill preparedness in the Baltic Sea countries // Baltic Master II, World Maritime University, 2011.

jos patirtas išlaidas teikiant tokią pagalbą, kadangi OPRC konvencijoje nėra konkretizuotas pagalbos išlaidų kompensavimo variantas, kai žalą sukėlusį šalis teikia pagalbą žala patyrusiai šaliai.

Tačiau, jei Rusijos Federacija teiktų Lietuvos Respublikai pagalbą, kuri būtų reikalinga išskirtinai tik įvykusio incidento D-6 naftos platformoje padariniams likviduoti, Lietuva faktiškai neturėtų atlyginti Rusijai jokių suteiktos pagalbos išlaidų. Šią teisę Lietuvos Respublika galėtų pagrįsti savo atitinkamu (priešpriešiniu) reikalavimu Rusijos Federacijai atlyginti nuostolius, patirtus vykdant D-6 avarijos padarinių likvidavimo darbus. Į šiuos nuostolius galėtų būti įtraukti ir Rusijos Federacijos suteiktos pagalbos kaštai. Apie žalos, kilusios dėl D-6 naftos platformos eksploatacijos, kompensavimą kalbėsime šio darbo sekančiame skyriuje.

OPRC konvencijos 9 straipsnio „Techninis bendradarbiavimas“ 2 dalyje sakoma: „Šios Konvencijos Šalys įsipareigoja aktyviai bendradarbiauti laikydamosi nacionalinių įstatymų, kitų teisės aktų ir politikos kryptį parengties ir veiksmų įvykus taršos nafta incidentui technologijų perdavimo klausimais“⁸⁰.

OPRC konvencijos 10 straipsnis „Dvišalio ir daugiašalio bendradarbiavimo parengties ir veiksmų klausimais skatinimas“ teigia: „Šios konvencijos Šalys stengiasi sudaryti dvišales ar daugiašales sutartis dėl parengties ir veiksmų vykdymo įvykus taršos nafta incidentams. Šių sutarčių kopijos perduodamos Tarptautinei jūrų organizacijai, kuri turėtų pateikti jas šios konvencijos Šalims, esant jų prašymui“⁸¹.

Atsižvelgdamos į aukščiau nurodytus OPRC konvencijos 9 ir 10 straipsnius, Rusijos Federacija ir Lietuvos Respublika yra pasirašiusios dvišalę tarptautinę sutartį. 2009-12-16 d. LR Vyriausybė patvirtino Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Rusijos Federacijos Vyriausybės susitarimą dėl bendradarbiavimo kovojant su Baltijos jūros teršimu nafta ir kitomis kenksmingomis medžiagomis, kurį 2009-10-08 d. Vilniuje Vyriausybių vardu pasirašė Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministrė Rasa Juknevičienė ir Rusijos Federacijos transporto ministras Igoris Levitinas⁸². Šis susitarimas įsigaliojo 2010-05-20⁸³.

Lietuvos ir Rusijos susitarimo dėl bendradarbiavimo kovojant su Baltijos jūros teršimu nafta ir kitomis kenksmingomis medžiagomis sudarymą taip pat sąlygojo UNESCO Pasaulio paveldo

---

⁷⁹ 1990 m. tarptautinė konvencija dėl parengties, veiksmų ir bendradarbiavimo įvykus taršos nafta incidentams // Valstybės žinios. 2002, Nr.115-5135

⁸⁰ Ten pat.

⁸¹ Ten pat.

⁸² Lietuva ir Rusija bendradarbiaus kovoje su Baltijos jūros tarša // <http://politika.atn.lt/straipsnis/42121/lietuva-ir-rusija-bendradarbiaus-kovoje-su-baltijos-juros-tarsa>; prisijungimo laikas: 2012-11-05

komiteto pateikti siūlymai Lietuvai ir Rusijai kuo skubiau nustatyti bendrą reagavimo į taršos incidentus Baltijos jūroje veiksmų planą⁸⁴.

2009-10-08 dvišalio Rusijos ir Lietuvos susitarimo taikymo sfera būtent apima tą teritoriją, kurioje yra įrengta D-6 naftos platforma. Tai patvirtina šio susitarimo 2 straipsnio 2 punktą: “Pagal šį Susitarimą Rusijos Federacijos atsakomybės zona laikoma tik su Rusijos Federacijos Kaliningrado srities pakrante besiribojantys Rusijos Federacijos vidaus vandenys, teritorinė jūra ir už teritorinės jūros ribų esantis jūros rajonas, kuriame ji įgyvendina savo suverenias teises ir jurisdikciją pagal tarptautinę teisę”⁸⁵.

Šio dvišalio susitarimo 4 straipsnio 1 dalis numato pareigą Rusijos ir Lietuvos kompetentingoms institucijoms parengti reagavimo į taršos incidentus veiksmų planą: “Šalis padeda viena kitai kovoti su taršos incidentais, kurie gali apimti Šalių valstybių atsakomybės zonas, nepaisant to, kur tokie incidentai gali įvykti. Tokia pagalba teikiama remiantis šio Susitarimo nuostatomis. Tam tikslui Šalių kompetentingos institucijos parengia Bendrą Lietuvos–Rusijos reagavimo į taršos incidentus Baltijos jūroje veiksmų planą (toliau – planas). Šis planas rašytiniu kompetentingų institucijų susitarimu įsigalioja ne vėliau kaip per šešis mėnesius nuo šio Susitarimo įsigaliojimo”⁸⁶.

Reagavimo į taršos incidentus veiksmų planų rengimo būtinumą nurodo ir 1992 m. Helsinkio konvencijos VII priedo 2 taisyklė “Avarių likvidavimo planavimas”: “Kiekviena konvencijos Šalis parengia savo nacionalinį avarių likvidavimo planą ir atitinkamai dvišalius ar daugiašalius planus dėl bendradarbiavimo su kitomis konvencijos Šalimis, kad galėtų bendrai reaguoti į taršą avarijos atveju”⁸⁷.

Toks veiksmų planas buvo parengtas praėjus dviem mėnesiam po dvišalio susitarimo pasirašymo. T.y. LR krašto apsaugos ministerija 2010 m. gruodžio 8 d. raštu Nr. 12-01-2009 „Dėl bendro Rusijos ir Lietuvos reagavimo į taršos incidentus Baltijos jūroje veiksmų plano projekto“ pateikė derinti bendro Rusijos ir Lietuvos reagavimo į taršos incidentus Baltijos jūroje veiksmų plano projektą aplinkos, susisiekimo, užsienio reikalų, finansų, teisingumo ministerijoms ir Europos teisės

---

⁸³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Rusijos Federacijos Vyriausybės susitarimas dėl bendradarbiavimo kovojant su Baltijos jūros teršimu nafta ir kitomis kenksmingomis medžiagomis //

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=362236&p_daug=3; prisijungimo laikas: 2012-11-05

⁸⁴ Krašto apsaugos ministrė R. Juknevičienė pasirašė tarpvyriausybinių susitarimą dėl bendradarbiavimo kovojant su Baltijos jūros teršimu nafta ir kitomis kenksmingomis medžiagomis //

http://www.kam.lt/lt/naujienos_874/archyvas_930/ziniu_archyvas_2009_metai/ziniu_archyvas_2009_-_010/krasto_apsaugos_ministre_pasirasys_tarpvyriausybinis_susitarima_del_bendradarbiavimo_kovojant_su_baltijos_juros_tersimu_nafta_ir_kitomis_kenksmingomis_medziagomis.html?pbck=60; prisijungimo laikas: 2012-11-05

⁸⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Rusijos Federacijos Vyriausybės susitarimas dėl bendradarbiavimo kovojant su Baltijos jūros teršimu nafta ir kitomis kenksmingomis medžiagomis // Valstybės žinios. 2009, Nr.154-6963

⁸⁶ Ten pat.

⁸⁷ 1992 m. Helsinkio konvencija dėl Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos // Valstybės žinios. 1997, Nr. 21-499

departamentui prie teisingumo ministerijos. Institucijos pastabų ar pasiūlymų dėl projekto neturėjo⁸⁸. Atsižvelgdama į tai, krašto apsaugos ministerija kreipėsi į užsienio reikalų ministeriją prašydama diplomatiniais kanalais informuoti atitinkamas Rusijos Federacijos institucijas, kad Lietuva yra pasirengusi pasirašyti šį projektą. Nors ir vėliau, nei buvo planuota sudarant dvišalį susitarimą, bet 2012 m. vasario 20 d. Lietuvos ir Rusijos atstovai Vilniuje pasirašė protokolą “Dėl pritarimo bendram Lietuvos ir Rusijos reagavimo į taršos incidentus Baltijos jūroje veiksmų planui ir jo įgyvendinimo pradžios”⁸⁹, o 2012 m. gegužės 16 d. LR ambasada Rusijoje (Maskvoje) gavo pranešimą iš Rusijos Federacijos užsienio reikalų ministerijos⁹⁰, kad šis planas buvo patvirtintas ir įsigaliojo.

Reikia pabrėžti, kad dvišalio susitarimo 12 straipsnio 1 punktą suteikia teisę Rusijos Federacijai nutraukti pagalbos teikimą Lietuvai (kai tai daroma dėl atsiradusios naftos taršos dėl D-6 eksploatavimo), jei Rusija nuspręs skirti visas turimas taršos likvidavimo pajėgas savo teritorijai apsaugoti: “Pagalbą teikianti Šalis gali visiškai ar iš dalies nutraukti savo pagalbą, jei tai bus reikalinga dėl pagalbos teikiančios Šalies valstybės vidaus aplinkybių ir ji manys, kad būtina tai padaryti. Pranešimas apie pagalbos nutraukimą perduodamas pagalbos prašančios Šalies kompetentingai institucijai. Gavusi tokį pranešimą, pagalbos prašanti Šalis per kuo trumpesnę laiką grąžina jai suteiktas reagavimo priemones”⁹¹. Įvertinus šią sąlygą, Lietuvos Respublika negali pilnai pasikliauti Rusijos turimomis išvystytomis reagavimo ir taršos likvidavimo pajėgomis, kadangi pastaroji turės teisę neteikti arba bet kuriuo metu nutraukti pagalbos teikimą prisidengdama neapibrėžta sąlyga dėl “valstybės vidaus aplinkybių ir manymo, kad būtina tai padaryti”. Šiuo atveju Rusijos Federacija nebus laikoma pažeidusia tarptautinę dvišalę sutartį, o jos piktnaudžiavimą šia susitarimo sąlyga įrodyti būtų sunku.

Kaip jau buvo minėta šio poskyrio pradžioje, Lietuvos Respublikos pareiga dėl pagalbos išlaidų kompensavimo būtų nustatoma pagal OPRC konvencijos nuostatas. 2009-10-08 dvišalyje Rusijos ir Lietuvos susitarime praktiškai atkartojamos OPRC nuostatos dėl pagalbos išlaidų kompensavimo. Išlaidų atlyginimas aprašomas susitarimo 13 straipsnyje:

---

⁸⁸ Ataskaita dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2010 m. lapkričio 19 d. įsakymo NR. D1-934 „Dėl Baltijos jūros aplinkos apsaugos strategijos įgyvendinimo priemonių 2010–2015 metų plano patvirtinimo“ (ŽIN., 2010, Nr. 138-7074) įgyvendinimo 2010 // www.am.lt/VI/files/0.251654001309353681.doc; prisijungimo laikas: 2012-11-05

⁸⁹ Protokolas “Dėl pritarimo bendram Lietuvos ir Rusijos reagavimo į taršos incidentus Baltijos jūroje veiksmų planui ir jo įgyvendinimo pradžios” // Vilnius, 2012.

⁹⁰ 2012-05-02 RF užsienio reikalų ministerijos pranešimas LR ambasadai Rusijoje (gauta: 2012-05-16) // Maskva, 2012, Nr.5137/2ED

⁹¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Rusijos Federacijos Vyriausybės susitarimas dėl bendradarbiavimo kovojant su Baltijos jūros teršimu nafta ir kitomis kenksmingomis medžiagomis // Valstybės žinios. 2009, Nr.154-6963

“1. Pagalbos prašanti Šalis atlygina pagalbą teikiančiai Šaliai išlaidas, susijusias su pagalbos suteikimu. Kompensacijos dydis apskaičiuojamas pagal tokius įkainius ir ta valiuta, kokius nustato pagalbą teikianti Šalis.

2. Šalys, nustatydamas pagalbos teikimo įkainius, užtikrina, kad jie atitiktų realias išlaidas ir kad nebūtų siekiama pelno.

3. Visais kitais atvejais ir kitomis aplinkybėmis, jei nesusitariama kitaip, abi Šalys padengia išlaidas, susijusias su jų veikla pagal šį Susitarimą”⁹².

Dar viena dvišalyje susitarime numatyta sąlyga yra Lietuvos ir Rusijos kompetentingų institucijų (Lietuvos Respublikoje – Lietuvos kariuomenė, Rusijos Federacijoje – Rusijos transporto ministerija) pareiga periodiškai rengti personalo mokymus bei bendras pratybas. Šios nuostatos nurodytos susitarimo 16 ir 17 straipsniuose: “Šalių kompetentingos institucijos bendradarbiauja rengdamos reagavimo į taršos incidentus priemones ir metodus bei mokydamos personalą, dalyvaujantį reagavimo į taršos incidentus operacijose. Šalių kompetentingos institucijos ir atsakingos tarnybos, atsižvelgdamos į plano nuostatas, periodiškai rengia bendras reagavimo į taršos incidentus pratybas ir keičiasi patirtimi reagavimo į taršos incidentus srityje”⁹³.

Bendrų avarių likvidavimo pratybų rengimo būtinumą nurodo ir 1992 m. Helsinkio konvencijos VII priedo 10 taisyklės “Nuolatinis bendradarbiavimas” 3 punktas: “Konvencijos Šalys privalo reguliariai organizuoti jungtinius mokymus, taip pat ir pavojaus signalo pratybas”⁹⁴.

Galima tvirtinti, kad Lietuvos Respublika ir Rusijos Federacija vykdo dvišalio susitarimo nuostatas, dėl bendradarbiavimo rengiant reagavimo į taršos incidentus priemones ir metodus bei personalo mokymo, jam dalyvaujant bendrose reagavimo į taršos incidentus operacijose, nes 2009 metais spalio mėnesį buvo pasirašytas trišalis Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos susitarimas dėl paieškos ir gelbėjimo bei taršos likvidavimo pratybų organizavimo Baltijos jūroje. Pagal šį susitarimą pratybos rengiamos kas dveji metai. 2010 metais jos vyko Rusijoje, 2012 metais Lenkijoje, 2014 metais numatytos Lietuvoje⁹⁵.

---

⁹² Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Rusijos Federacijos Vyriausybės susitarimas dėl bendradarbiavimo kovojant su Baltijos jūros teršimu nafta ir kitomis kenksmingomis medžiagomis // Valstybės žinios. 2009, Nr. 154-6963

⁹³ Ten pat.

⁹⁴ 1992 m. Helsinkio konvencija dėl Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos // Valstybės žinios. 1997, Nr. 21-499

Kaip teigiama eilėje Helsinkio komisijos (HELCOM) pranešimų, yra pastoviai vykdomos bendros Baltijos valstybių pratybos imituojant taršos nafta avarijas Baltijos jūroje. Šiose pratybose dalyvauja ne tik Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos, bet ir Danijos, Suomijos, Latvijos bei Švedijos specializuotos reagavimo ir gelbėjimo tarnybos⁹⁶.

---

⁹⁵ Laivas „Šakiai“ pratybose Baltijos jūroje mokysis likviduoti ekologinę nelaimę // <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2010-07-27-laivas-sakiai-pratybose-baltijos-juroje-mokysis-likviduoti-ekologine-nelaimę/48119>; prisijungimo laikas: 2012-11-05

3. ATSAKOMYBĖ UŽ TARPVALSTYBINĘ ŽALĄ, SUKELTĄ EKSPLOATUOJANT D-6 NAFTOS PLATFORMĄ

Šiame skyriuje bus aptariama atsakomybė pagal tarptautinę teisę už galimą žalą, atsiradusią dėl D-6 platformos eksploatavimo. Tuo tikslu bus analizuojami du atsakomybės taikymo pagrindai: atsakomybė už tarptautinės teisės normų pažeidimus ir atsakomybė už kitos valstybės interesams padarytą žalą veiksmais, kurių nedraudžia tarptautinė teisė. Nagrinėjant “griežtos” atsakomybės taikymo principą bus analizuojamas JT Tarptautinės teisės komisijos darbas šioje srityje. Bus siekiama nustatyti, ar yra susiformavęs tarptautinis paprotys, numatantis tokią valstybės atsakomybę už sukeltą žalą. Tuo tikslu bus nagrinėjami žalos atlyginimo kitai valstybei precedentai ir tarptautinė teismų praktika, susijusi su tarpvalstybine žala aplinkai, o taip pat bus aprašomi žalos nustatymo ir kompensavimo būdai.

3.1. Atsakomybė už tarptautinės teisės normų pažeidimus

Atsakomybė už tarptautinės teisės normų pažeidimus įpareigoja valstybę, pažeidusią tarptautinę teisę, nutraukti neteisėtą veiklą ir atlyginti padarytą kitai valstybei žalą. Tokia tarptautinė atsakomybė valstybei taikoma tada, kai ji nesilaiko konkrečios tarptautinės sutarties sąlygų, paprotinės teisės reikalavimų ar kitų galiojančių tarptautinių teisės normų nuostatų. Norint taikyti šios rūšies atsakomybę yra reikalinga nustatyti patirtos žalos faktą ir įrodyti priežastinį ryšį tarp tarptautinės teisės normų pažeidimo ir neigiamų pasekmių atsiradimo.

Grįžtant prie mūsų nagrinėjamo atvejo, galime teigti, kad yra galimybė ateityje taikyti atsakomybę už įvykdytus tarptautinės aplinkosaugos teisės pažeidimus, kurie buvo padaryti praeityje vykdant D-6 naftos platformos projektavimo-derinimo darbus.

Kaip buvo išnagrinėta šio darbo pirmame skyriuje, galime teigti, kad buvo pažeistas 1992 m. Helsinkio konvencijos “Dėl Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos” 7 straipsnio 3 punktas⁹⁷, kuris numato pareigą valstybėms, kurias skiria tarpvalstybiniai vandenys Baltijos jūros baseine, bendradarbiauti atliekant poveikio aplinkai vertinimo procedūrą. Toks bendradarbiavimas turi vykti siekiant visapusiškai ištirti galimus poveikius Baltijos jūros baseino jūrinei aplinkai.

---

⁹⁶ HELCOM fleet to drill response to an oil platform accident off Kaliningrad //

http://www.helcom.fi/press_office/news_helcom/2008/en_GB/BalexDelta2008/; prisijungimo laikas: 2012-11-05

⁹⁷ Convention on the Protection of the Marine Environment of the Baltic Sea Area, 1992 //

http://www.helcom.fi/Convention/en_GB/text/; prisijungimo laikas: 2012-11-05

Rusijos Federacija per savo operatorių ir/ar kompetentingas institucijas nesistengė bendradarbiauti tiriant galimą D-6 poveikį Baltijos jūros baseino jūrinei aplinkai, o priešingai – tai daryti vengė ir stengėsi riboti pateikiamos informacijos kiekį bei savalaikiškumą, tuo pažeisdama Helsinkio konvencijos nuostatą. Toks vienašališkas iš Rusijos pusės poveikio aplinkai ataskaitos rengimas galėjo turėti įtakos jos kokybei, t.y. visapusiškam galimų poveikių ištyrimui ir fiksavimui. Jei Rusijos Federacijos įgaliotos institucijos būtų aktyviai bendradarbiavusios su Lietuvos Respublikos atitinkamomis institucijomis (LR aplinkos ministerija) rengiant šią ataskaitą, jei būtų buvusi geranoriškai teikiama visa informacija apie projekto D-6 vystymą (numatoma įdiegti įrangą, veikloje naudojamos medžiagos, saugumo priemonės, naftos telkinio geologiniai duomenys ir t.t.), tai Lietuva būtų turėjusi galimybę laiku įsigilinti į šios veiklos keliamą pavojų, įvertinti galimas neigiamas pasekmes ateityje ir/ar pasitelkti tam užsienio specialistų kvalifikuotą pagalbą. Tikėtina, kad toks išsamus ir nešališkas įvertinimas būtų nustatęs didesnę spektrą galimų neigiamų faktorių, kurie D-6 platformos eksploatacijos metu daro įtaką jūrinei aplinkai. Tuo labiau, kad kai kurios pasekmės gali pasireikšti praėjus ilgam laiko tarpui po D-6 veiklos pradžios (pvz. augmenijos ir gyvųjų išteklių mažėjimas, tam tikrų rūšių išnykimas ir t.t.). Turbūt būtų per drąsu manyti, kad toks išsamus poveikio aplinkai vertinimas būtų galėjęs apskritai nulemti idėjos dėl D-6 eksploatacijos atsisakymą. Tačiau, jei šie tikėtini neigiami faktoriai būtų nustatyti savalaikiai, atliekant poveikio aplinkai vertinimą, tai būtų įpareigoję operatorių Lukoil, siekiant išvengti šios galimos žalos atsiradimo, įdiegti kitokią technologiją, įrengti papildomą prevencinę ir/ar kontrolės sistemą, naudoti kitokias eksploatacines medžiagas ir pan.

Atsižvelgiant į aukščiau išnagrinėtą situaciją, galima teigti, kad Lietuvos pusei patyrus žalą dėl D-6 platformos eksploatavimo, Rusijos pusei būtų galima taikyti atsakomybę dėl 1992 m. Helsinkio konvencijos 7 straipsnio 3 punkto nuostatų pažeidimo, jei būtų įrodyta, kad tinkamu būdu atlikus poveikio aplinkai vertinimą būtų sudarytos sąlygos išvengti žalos ateityje.

Kita tarptautinė sutartis, kurios nuostatų vykdymą analizavome pirmame šio darbo skyriuje, yra 1972 m. Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija (UNESCO). Šios konvencijos 6 straipsnio 3 punktas teigia, kad kiekviena valstybė, kuri yra šios konvencijos šalis (Rusijos Federacija ir Lietuvos Respublika yra konvencijos šalimis), įsipareigoja nesiimti jokių tyčinių veiksmų, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai galėtų padaryti žalos kitų valstybių teritorijoje esančiam kultūros ir gamtos paveldui⁹⁸. 2000-11-30 d. UNESCO pasaulio paveldo komitetas 24-osios sesijos metu Kuršių neriją, kaip kultūrinį kraštovaizdį, įtraukė į Pasaulio paveldo sąrašą.

---

⁹⁸ 1972 m. Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija // Valstybės žinios. 2006, Nr.73-2766

Galima teigti, kad UNESCO konvencijos nuostatų vykdymo vertinimas yra dalinai susijęs su prieš tai vertintu 1992 m. Helsinkio konvencijos nuostatų vykdymu. Šią nuostatą galima pagrįsti tuo, kad jeigu Rusijos Federacija per savo įgaliotas institucijas ir/ar operatorių vystydama D-6 projektą būtų tinkamai atlikusi poveikio aplinkai vertinimą, kaip to reikalauja 1992 m. Helsinkio konvencijos nuostatos, būtų gautos išsamesnės ir nešališkos poveikio aplinkai vertinimo išvados. Tikėtina, kad šiose išvadose būtų nustatytas didesnis D-6 naftos platformos veiklos rizikos laipsnis bei galimos žalos aplinkai (Kuršių nerijai, kuri yra įtraukta į Pasaulio paveldo sąrašą) mastas. Kokia poveikio aplinkai vertinimo išvada būtų buvusi, jei jos atlikimo ir tyrimo metu būtų galėjusios dalyvauti visos suinteresuotos (kaimyninės) valstybės, dabar nustatyti sunku. Tačiau, savaime aišku, kad D-6 naftos platforma, esanti 22,5 km atstumu nuo Kuršių nerijos, jos eksploatacijos metu gali padaryti žalos šiam unikaliai regionui. Nors Kuršių nerija į Pasaulio paveldo sąrašą buvo įtraukta 2000 m., kai dar nebuvo pradėti D-6 statybos darbai (platformos statyba pradėta 2002 m.), Rusija, nepaisydama UNESCO konvencijos nuostatų, pradėjo naftos gavybos įrenginių statybos derinimo ir paruošiamuosius darbus.

Atsižvelgiant į aukščiau išnagrinėtą situaciją, galima teigti, kad Rusijai būtų galima taikyti atsakomybę dėl 1972 m. UNESCO konvencijos 6 straipsnio 3 punkto nuostatų pažeidimo, jei D-6 naftos platformos eksploatacijos metu būtų padaryta žala į Pasaulio paveldo sąrašą įtrauktai Kuršių nerijai. Jeigu būtų įrodyta, kad UNESCO konvencijos 6 straipsnio 3 punkto nuostatos apskritai draudė tokios naftos platformos statybą, tuomet įvykus avarijai ir Lietuvos Respublikai patyrus žalą, priežastinis ryšys būtų akivaizdus.

Šiame poskyryje išnagrinėti atsakomybės taikymo atvejai priskiriami grupei, kuri grindžiama žalos atsiradimu dėl įvykdytų tarptautinės teisės pažeidimų. Kaip jau buvo minėta, tokiais atvejais būtina nustatyti ne tik žalos faktą ir apimtį, bet ir įrodyti priežastinį ryšį tarp žalos atsiradimo ir nusižengimo tarptautinės teisės normoms. Kaip jau buvo išanalizuota ankstesniuose šio darbo skyriuose, Rusijos pusė pažeidė tarptautinės teisės normas ankstyvojoje D-6 naftos platformos veiklos stadijoje, t.y. nesilaikė projektavimo ir derinimo procedūrų. Nors nėra visiškai aišku, ar tam tikru atveju būtų galima įrodyti priežastinį ryšį, tačiau, mūsų nuomone, Lietuvos Respublika neturėtų atmesti šio atsakomybės pagrindimo varianto, kadangi atsakomybė už tarptautinės teisės pažeidimus yra visuotinai pripažinta, o “griežtos” atsakomybės taikymo atveju neapibrėžtumų yra daug daugiau.

“Griežtos” atsakomybės nustatymui pakanka įrodyti priežastinį ryšį tarp veiklos (teisėtos) ir pasekmių (žalos)⁹⁹. Todėl sekančiame poskyryje aptarsime tokios atsakomybės taikymo variantą.

3.2. Atsakomybė už žalą padarytą kitos valstybės interesams veiksmis, kurių nedraudžia tarptautinė teisė

Analizuojant Rusijos atsakomybę už padarytą žalą Lietuvai, kuri atsiranda dėl tarptautine teise nedraudžiamos veiklos vykdymo, būtina nagrinėti JT Tarptautinės teisės komisijos darbą.

Šioje srityje JT Tarptautinės teisės komisija yra parengusi ir pateikusi JT Generalinei Asamblėjai du svarbius dokumentus: “Straipsnių rinkinį dėl prevencijos priemonių siekiant išvengti tarpvalstybinės žalos, kylančios dėl pavojingos veiklos vykdymo”¹⁰⁰ ir “Principų projektą dėl nuostolių paskirstymo atsiradus tarpvalstybinei žalai, kuri išskyla dėl pavojingos veiklos vykdymo”¹⁰¹.

Pirmiausia JT Tarptautinės teisės komisija 53 sesijos metu 2001 m. patvirtinto straipsnių rinkinį dėl prevencijos priemonių įgyvendinimo. Vėliau ši komisija 58 sesijos metu 2006 m. patvirtino principų projektą dėl nuostolių paskirstymo. Minėti dokumentai buvo perduoti JT Generalinės Asamblėjos svarstymui. Savo ruožtu, Generalinė Asamblėja Tarptautinės teisės komisijos pateiktus projektus nukreipė valstybių - narių vyriausybėms svarstymui, kad šios pateiktų savo pastabas. Pateikti dokumentai buvo keletą kartų tobulinami atsižvelgiant į gautus komentarus bei pastabas.

2010 m. gruodžio 6 d. JT Generalinė Asamblėja savo rezoliucijoje Nr. 65/28 pritarė abiem JT Tarptautinės teisės komisijos pateiktų dokumentų variantams dėl prevencijos priemonių įgyvendinimo ir dėl nuostolių paskirstymo atsiradus tarpvalstybinei žalai. Taip pat šioje rezoliucijoje JT Generalinė Asamblėja rekomendavo valstybių – JT narių vyriausybėms vadovautis patvirtintuose dokumentuose nurodytais principais¹⁰². Ateityje šiuose dokumentuose įtvirtintų principų pagrindu turėtų būti paruoštos tarptautinės sutartys.

Abiejų JT Tarptautinės teisės komisijos pateiktų dokumentų taikymo sritis atitinka mūsų nagrinėjamą temą dėl D-6 naftos platformos eksploatacijos. Tačiau straipsnių rinkinyje dėl

---

⁹⁹ Julio Barboza. The Environment, Risk and Liability in International Law. Leiden.Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011. P. 3.

¹⁰⁰ Prevention of Transboundary Harm from Hazardous Activities // http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/9_7_2001.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-25

¹⁰¹ Draft principles on the allocation of loss in the case of transboundary harm arising out of hazardous activities // http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/9_10_2006.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-25

¹⁰² International liability in case of loss from transboundary harm arising out of hazardous activities // http://untreaty.un.org/ilc/guide/9_10.htm; prisijungimo laikas: 2012-11-25

prevencijos priemonių įgyvendinimo pagrinde įtvirtintos nuostatos, susijusios su veiklos rizikos mažinimu, šalių bendradarbiavimu, poveikio aplinkai vertinimu ir pan. Mūsų nagrinėjamu atveju tokiai atsakomybei pagrįsti mes galime taikyti įpareigojančias tarptautinių sutarčių normas (pvz. 1992 m. Helsinkio konvencija, 1982 m. JT Jūrų teisės konvencija), todėl neverta detaliai analizuoti šio straipsnių rinkinio. Atsižvelgiant į tai toliau vertindami galimos žalos Lietuvai atlyginimo situaciją, didesnę dėmesį skirsime projektui dėl nuostolių paskirstymo atsiradus tarpvalstybinei žalai.

Kadangi “Principų projektas dėl nuostolių paskirstymo atsiradus tarpvalstybinei žalai, kuri iškyla dėl pavojingos veiklos vykdymo”¹⁰³ yra taikomas veiklai, kurios nedraudžia tarptautinės teisės normos, tai šiame poskyryje nagrinėsime nurodytame dokumente įtvirtintų principų taikymo galimybę nustatant Rusijos ir/ar D-6 platformos operatorius atsakomybę prieš Lietuvos Respubliką. Tuo tikslu nuosekliai apžvelgsime šiame dokumente nurodytus principus ir analizuosime jų taikymą mūsų nagrinėjamu atveju.

Siekiant išsiaiškinti ir pagrįsti principų taikymo sritį bus remiamasi specialaus pranešėjo Pemmaraju Sreenivasa Rao trečiuoju komentaru dėl JT narių vyriausybių pateiktų pastabų antram projekto “Dėl nuostolių paskirstymo atsiradus tarpvalstybinei žalai, kuri iškyla dėl pavojingos veiklos vykdymo” svarstymui¹⁰⁴ (toliau Komentaras).

Principų projekto dėl nuostolių paskirstymo atsiradus tarpvalstybinei žalai, kuri iškyla dėl pavojingos veiklos vykdymo, preambulėje nurodoma:

“Generalinė Asamblėja, ...

pabrėžia, kad turi būti imtasi tinkamų ir efektyvių priemonių tikslu užtikrinti, kad fiziniai ir juridiniai asmenys, įskaitant valstybes, kuriems yra padaryta žala ir nuostoliai dėl įvykusių incidentų, galėtų operatyviai gauti adekvačią kompensaciją, ...

pabrėžia, kad valstybės yra atsakingos už savo įsipareigojimų dėl prevencinių priemonių įgyvendinimo nevykdymą remiantis tarptautinės teisės normomis, ...”¹⁰⁵.

Dokumento preambulėje pabrėžiama šio dokumento viena iš paskirčių – padėti užtikrinti adekvačios ir savalaikės kompensacijos gavimą, kuri yra susijusi su pavojingos veiklos vykdymo metu įvykusiais incidentais. Mūsų nagrinėjamu atveju tokia kompensacija turėtų būti išmokėta fiziniams ir juridiniams Lietuvos subjektams arba pačiai Lietuvos Respublikai. Taip pat preambulėje

---

¹⁰³ Draft principles on the allocation of loss in the case of transboundary harm arising out of hazardous activities // http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/9_10_2006.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-25

¹⁰⁴ International Law Commission. Report on the work of its fifty-eight session (2006) A/61/10 // <http://untreaty.un.org/ilc/reports/2006/2006report.htm>; prisijungimo laikas: 2012-11-25

¹⁰⁵ Draft principles on the allocation of loss in the case of transboundary harm arising out of hazardous activities // http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/9_10_2006.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-25

pabrėžiama, kad šiame dokumente numatyti principai netaikomi tuo atveju, jei žala kyla dėl tarptautinės teisės normų pažeidimo įgyvendinant prevencines priemones. Tokiu atveju, jei žalos priežastimi būtų nepakankamas prevencinių priemonių įgyvendinimas, kurias užtikrinti Rusiją įpareigoja galiojančios tarptautinės teisės normos, atsakomybė turėtų būti taikoma remiantis šių tarptautinės teisės normų pažeidimu.

1 Principas “Taikymo sritis”:

“Šis principų projektas taikomas tarpvalstybinės žalos atveju, kuri atsiranda dėl pavojingos, tačiau tarptautine teise nedraudžiamos veiklos vykdymo”¹⁰⁶.

Šio principo Komentare išaiškinta, kad tarpvalstybine žala laikoma tokia žalos rūšis, kurios atveju dėl vienos valstybės teritorijoje arba teritorijoje, kuri priklauso tos valstybės jurisdikcijai, vykdomos veiklos atsiranda nuostoliai kitos valstybės teritorijoje ir/arba teritorijoje, kuri priklauso kitos valstybės jurisdikcijai¹⁰⁷. D-6 naftos platforma yra pastatyta Rusijos Federacijos jurisdikcijai priklausančioje teritorijoje (RF kontinentiniame šelfe). Mes nagrinėjame atvejį, kai dėl D-6 eksploatacijos galėtų kilti žala Lietuvos pusei (fiziniam asm., juridiniam asm. ar Lietuvos Respublikai). Reiškia, mūsų nagrinėjamu atveju taip pat yra kalbama apie tarpvalstybinę žalą.

Komentare nurodoma, kad pavojinga veikla laikomi tokie veiksmai, kurie yra susiję su rizika dėl reikšmingos tarpvalstybinės žalos atsiradimo kaip tų veiksmų vykdymo pasekmės. Šiai kategorijai priskiriamos įvairių tipų veiklos. Kaip teigia specialusis pranešėjas P. S. Rao, tokioms veikloms priskiriamos veiklos, dėl kurių vykdymo yra “didelė tikimybė ir rizika atsirasti reikšmingai tarpvalstybinei žalai arba yra maža tikimybė ir rizika dėl katastrofiškos tarpvalstybinės žalos atsiradimo”¹⁰⁸. JT Tarptautinės teisės komisija, apsvarsčiusi susidariusią situaciją dėl šio principo išaiškinimo, nusprendė nesudarinti konkretaus pavojingų veiklų sąrašo. Toks sprendimas buvo priimtas todėl, kad neįmanoma sudaryti išbaigto tokių veiklų sąrašo, nes laikui bėgant reiktų jį pastoviai koreguoti dėl atsirandančių naujų veiklų ir pan. JT Tarptautinės teisės komisija laikosi nuomonės, kad veiklos priskyrimas pavojingųjų rūšių, turi būti vertinamas kiekvienu konkrečiu atveju atskirai. Tam tikslui geriausia pasiremti suinteresuotų valstybių ratifikuotomis tarptautinėmis sutartimis arba dvišaliais susitarimais, kuriuose reguliuojamas tokių veiklų vykdymas¹⁰⁹. Mūsų nagrinėjamu atveju pasiremsime Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Rusijos Federacijos

¹⁰⁶ Draft principles on the allocation of loss in the case of transboundary harm arising out of hazardous activities // http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/9_10_2006.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-25

¹⁰⁷ International Law Commission. Report on the work of its fifty-eight session (2006) A/61/10. P. 116 // <http://untreaty.un.org/ilc/reports/2006/2006report.htm>; prisijungimo laikas: 2012-11-25

¹⁰⁸ Ten pat.

Vyriausybės 2009 m. pasirašytu susitarimu dėl bendradarbiavimo kovojant su Baltijos jūros teršimu nafta ir kitomis kenksmingomis medžiagomis. Šio susitarimo preambulėje abi šalys (Rusija ir Lietuva) patvirtina, kad naftos gavybos procesą, kuris būtent yra vykdomas eksploatuojant D-6 platformą, turime priskirti pavojingų veiklų grupei:

“Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir Rusijos Federacijos Vyriausybė, toliau – Šalys, suvokdamos, kad gamtos išteklių žvalgymas, eksploatavimas ir išgavimas bei jų vežimas jūra kelia potencialų pavojų, kad Baltijos jūra gali būti užteršta nafta ir kitomis kenksmingomis medžiagomis;

atsižvelgdamos į tai, kad yra gyvybiškai svarbu imtis apsaugos priemonių, siekiant išvengti taršos;

pripažindamos, kad, kilus taršos incidentui ar tokio incidento grėsmei, reikia imtis neatidėliotinių ir veiksmingų priemonių organizuoti ir koordinuoti veiksmus, padedančius išvengti taršos ir kovoti su ja; ...”¹¹⁰.

Atsižvelgiant į aukščiau nurodytą pagrindimą, galime teigti, kad D-6 naftos platformos veikla atitinka principų projekto dėl nuostolių paskirstymo sritį.

2 Principas “Terminų naudojimas”:

“ a) “žala” – reiškia reikšmingą žalą, kuri yra padaryta žmonėms, turtui arba supančiai aplinkai, ir apima:

- i) žmonių mirtį arba žalą jų sveikatai;
- ii) turto sunaikinimą arba sugadinimą, įskaitant turtą, kuris yra laikomas kultūros paveldo dalimi;
- iii) žalą arba nuostolius padarytus supančios aplinkos būklei;
- iv) išlaidas, kurios buvo patirtos imantis pagrįstų veiksmų atstatant buvusią supančios aplinkos ar turto būklę, įskaitant natūralius resursus;
- v) išlaidas, patirtas vykdant pagrįstas reagavimo priemones”¹¹¹.

Analizuojant žalos terminą matome, kad šiuo dokumentu yra reguliuojamas tik reikšmingos žalos kompensavimo klausimas. Todėl toliau nagrinėjame Komentarą, kuriame teigiama, kad žala turi pasiekti tam tikrą ribą. Nustatydama reikšmingos žalos buvimo reikalavimą, JT Tarptautinės

---

¹⁰⁹ International Law Commission. Report on the work of its fifty-eight session (2006) A/61/10. P. 117 // <http://untreaty.un.org/ilc/reports/2006/2006report.htm>; prisijungimo laikas: 2012-11-25

¹¹⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Rusijos Federacijos Vyriausybės susitarimas dėl bendradarbiavimo kovojant su Baltijos jūros teršimu nafta ir kitomis kenksmingomis medžiagomis // Valstybės žinios. 2009, Nr. 154-6963

¹¹¹ Draft principles on the allocation of loss in the case of transboundary harm arising out of hazardous activities // http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/9_10_2006.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-25

teisės komisija turėjo tikslą neleisti taikyti šių principų esant nežymiesiems, nereikšmingiems žalos atvejams, kai sunku netgi apskaičiuoti pagrįstas žalos apimtis. Kiekvienu konkrečiu atveju žalos reikšmė vertinama atskirai, atsižvelgiant į žalos atsiradimo vietą, laiką ir ypač į jos mastą. Kaip teigia specialusis pranešėjas P. S. Rao, reikšminga žala suprantama, kaip šiek tiek daugiau nei “įmanomas žalos aptikimas”, tačiau ne būtinai tai turi būti “rimta” žala¹¹². Tačiau konkretaus žalos, kuri turėtų būti pripažinta esanti reikšminga, ribinio dydžio (materialiaja išraiška) JT Tarptautinės teisės komisija nenustatė. Tokios žalos vertinimas remiasi ne tik objektyviais kriterijais, kurie pagrįdė taikomi nustatant žalos pinigine išraiška, bet ir subjektyviais kriterijais. T.y. reikia atsižvelgti į regiono, kuriame atsirado žala, visuomenės požiūrį (pvz. įvykusios taršos, kaip incidento svarbos vertinimą), prieš žalos atsiradimą buvusios padėties aplinkybes (pvz. ekologinė situacija) ir pan. Kitaip tariant, reikia įvertinti, ar visuomenė, kuri patyrė šią žalą, laiko jos mastą “pakenčiamu”, su kurios pasekmėmis galima susitaikyti?

Grįžtant prie mūsų nagrinėjamo atvejo, t.y. žalos, kuri gali atsirasti dėl D-6 platformos eksploatacijos, reikia pabrėžti, kad pirmiausia reikėtų nustatyti šios žalos objektyvią vertę (bendrą žalos apimtį pinigine išraiška). Tuo atveju, jei su Rusijos Federacija (jos įgaliojais subjektais) kiltų ginčas dėl šios žalos pripažinimo reikšminga atsižvelgiant į jos apimtį, Lietuvos Respublikai reikėtų remtis taip pat ir subjektyviais žalos reikšmingumo nustatymo kriterijais. Mūsų nuomone, įvertinus D-6 platformos eksploatacijos vietą, kuri yra kurortiniame unikaliam Kuršių nerijos regione, pasižyminčiame ypatinga ekologine švara, Lietuva turėtų pranašumą įrodinėjant padarytos žalos reikšmingumą.

Kaip nurodėme aukščiau, šiame JT Tarptautinės teisės komisijos paruoštame principų projekte dėl žalos paskirstymo yra kalbama apie žalą žmonėms, turtui ir supančiai aplinkai. Terminas žala taipogi apima turto, kuris yra laikomas kultūros paveldo dalimi, sunaikinimą arba sugadinimą. Specialus pranešėjas P. S. Rao komentuodamas šį punktą pabrėžė, kad kultūros paveldas yra laikomas valstybės, kurioje jis yra, turto dalimi. Tokio tipo turtą sudaro daugelis objektų (istorinės vietos, unikalūs gamtos rajonai, susiformavę ypatingi landšaftai ir pan.)¹¹³. Jų vertę nėra lengva išreikšti pinigine išraiška, kadangi ji pasireiškia istorine, moksline, estetinė, etnologine verte. Kadangi ne visos konvencijos, reguliuojančios žalos aplinkai kompensavimo klausimus, numato pareigą atlyginti žalą valstybės turtui, kuris apibrėžiamas kaip kultūros paveldas, JT Tarptautinės teisės komisija laikė būtinu dalyku įtraukti tokio tipo žalos kompensavimo nuostatą į savo parengtą

---

¹¹² International Law Commission. Report on the work of its fifty-eight session (2006) A/61/10. P. 124 // <http://untreaty.un.org/ilc/reports/2006/2006report.htm>; prisijungimo laikas: 2012-11-25

¹¹³ Ten pat, P. 127.

projektą dėl pagrindinių principų paskirstant atsiradusią žalą. Nagrinėjant D-6 naftos platformos galimą žalą Kuršių nerijai, galima būtų remtis nuostata dėl nuostolių kultūros paveldui kompensavimo, kadangi šis regionas yra įtrauktas į UNESCO Pasaulio kultūros paveldo sąrašą¹¹⁴.

Mes plačiau neanalizuosime likusių JT Tarptautinės teisės komisijos projekte numatytų žalos formų: žmonių mirties arba žalos jų sveikatai; žalos arba nuostolius padarytų supančios aplinkos būklei; išlaidų, kurios buvo patirtos imantis pagrįstų veiksmų atstatant buvusią supančios aplinkos ar turto būklę; išlaidų, patirtų vykdant pagrįstas reagavimo priemones. Manome, kad jų esmė yra pakankamai aiški ir jų traktavimas tarptautinio ginčo atveju dėl D-6 platformos eksploatacijos padarytų nuostolių kompensavimo nesukeltų didesnių diskusijų.

Toliau panagrinėsime terminų “auka” ir “operatorius” reikšmes:

“ f) “auka” reiškia bet koki fizinį ar juridinį asmenį arba valstybę, kuriems yra padaryta žala;

g) “operatorius” reiškia bet kokį asmenį, kuris įvykusio incidento metu kontroliavo arba vykdė veiklą, dėl kurios iškilo tarpvalstybinė žala”¹¹⁵.

Aukos sąvokos apibrėžimas yra susijęs su žalos sąvokos išaiškinimu, kurioje nurodoma, kad žala apima nuostolius žmonių sveikatai, turtui, supančiai aplinkai ir t.t. Todėl, tęsiant loginę seką, yra suformuluota aukos sąvoka. Valstybė čia nurodoma kaip valstybinio turto sergėtojas¹¹⁶.

Analizuojant D-6 naftos platformos eksploatacijos metu galimai sukeltos žalos atvejį, galime teigti, kad, atsižvelgiant į faktinių nuostolių pobūdį, aukomis turėtų būti laikomi Lietuvos fiziniai ir juridiniai asmenys bei pati Lietuvos Respublika.

Kaip komentuoja specialusis pranešėjas P. S. Rao, operatorius yra nustatomas pagal funkcinių požymių, t.y. atsižvelgiant į tai, kas realiai kontroliavo ar eksploatavo objektą žalos sukėlimo momentu¹¹⁷. Žalos sukėlimo momentas nebūtinai turi sutapti su žalos atsiradimo ar aptikimo momentu. Nors vieningo operatoriaus sąvokos apibrėžimo tarptautinėje teisėje nėra, tačiau dažniausiai remiamasi koncepcija, pagal kurią operatoriumi laikomas tas, kuris faktiškai, juridiskai arba komerciniais pagrindais kontroliavo vieną ar kitą veiklą, dėl kurios kilo aplinkos tarša¹¹⁸.

---

¹¹⁴ Pasaulio paveldas ir Lietuva // http://www.unesco.lt/documents/SVIETIMAS/187-232_Pasaulio_paveldas_ir_Lietuva.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-26

¹¹⁵ Draft principles on the allocation of loss in the case of transboundary harm arising out of hazardous activities // http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/9_10_2006.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-25

¹¹⁶ International Law Commission. Report on the work of its fifty-eight session (2006) A/61/10. P. 137 // <http://untreaty.un.org/ilc/reports/2006/2006report.htm>; prisijungimo laikas: 2012-11-25

¹¹⁷ Ten pat, P. 140.

¹¹⁸ Marie-Louise Larsson. The Law of Environmental Damage: Liability and Reparation. Kluwer Law International, 1999. P. 401.

Atsižvelgiant į aukščiau nurodytos sąvokos apibrėžimą, abejonių nekyla, kad D-6 naftos platformos eksploatacijos atveju operatoriumi yra laikoma Rusijos naftos kompanija Lukoil.

4 Principo “Operatyvi ir adekvati kompensacija” 1 punktas:

“ 1. Kiekviena valstybė turi imtis visų būtinų priemonių tam, kad užtikrintų operatyvios ir adekvačios kompensacijos išmokėjimą aukoms už jų patirtą tarpvalstybinę žalą, kuri kilo dėl tų valstybių teritorijoje arba jų jurisdikcijos ar kontroliuojamoje teritorijoje vykdomos pavojingos veiklos”¹¹⁹.

Kaip pabrėžiama Komentare, šiuo punktu JT Tarptautinės teisės komisija siekia užtikrinti valstybių, kurių teritorijoje vykdoma pavojinga veikla, galinti sukelti tarpvalstybinę žalą, pasirengimą įgyvendinti teises ar kitokias priemones, kurios įpareigotų greitą ir adekvatą nuostolių kompensavimą aukoms. Šiuo atveju nebūtinai valstybė pati turi išmokėti kompensaciją, ši pareiga gali būti numatyta operatoriui ar kitam subjektui arba institucijai. Svarbiausias reikalavimas valstybei – užtikrinti operatyvų kompensavimą. Tikslių terminų, kuriais turi būti išmokėta kompensacija, nenurodoma todėl, kad šis kriterijus labai priklauso nuo nagrinėjamo ginčo aplinkybių, sudėtingumo ir pan. Taip pat šiame punkte yra įvedama kompensacijos adekvatumo sąvoka. Kaip savo komentare teigia specialus pranešėjas P. S. Rao, formaliai kompensacija laikoma adekvačia, jei nagrinėjant bylą, kurioje yra nustatomas bendros žalos mastas, yra laikomasi visų nustatytų procedūrinių reikalavimų¹²⁰. Kitaip tariant, adekvatumo sąvoka šiuo atveju netapatinama su pakankamumo sąvoka, tai reiškia, kad kai kuriais atvejais kompensacija gali nepadengti visų patirtų nuostolių.

Šio punkto komentaras patvirtina tarptautinių bylų dėl žalos kompensavimo nagrinėjimo tendencijas, kad vienu labiausiai ginčytinu klausimu yra skirtingų kategorijų nuostolių pripažinimas kompensuojamais. Skirtingų tarptautinių arbitražų priimti sprendimai dėl kompensuojamų nuostolių pripažinimo nėra vienareikšmiški. Tačiau apie juos kalbėsime ir detalizuosime kituose šio darbo poskyriuose.

4 Principo “Operatyvi ir adekvati kompensacija” 2 punktas:

“ 2. Šios priemonės turi apimti materialinės atsakomybės nukreipimą į operatorių arba, atitinkamais atvejais, į kitą asmenį ar organizaciją. Šios atsakomybės taikymas neturi reikalauti kaltės

---

¹¹⁹ Draft principles on the allocation of loss in the case of transboundary harm arising out of hazardous activities // http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/9_10_2006.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-25

¹²⁰ International Law Commission. Report on the work of its fifty-eight session (2006) A/61/10. P. 155 // <http://untreaty.un.org/ilc/reports/2006/2006report.htm>; prisijungimo laikas: 2012-11-25

įrodymo. Bet kurios sąlygos, ribojimai ar išimtys dėl materialinės atsakomybės taikymo turi būti suderinamos su 3 principu”¹²¹.

Komentare nurodoma, kad atsakomybės nukreipimo operatoriui principas buvo įtrauktas atsižvelgiant į bendrą nuostatą, kurios esmė yra ta, jog subjektas, kuris dėl savo ekonominės naudos inicijavo ir pradėjo pavojingos veiklos vykdymą, turi atsakyti už visas galimas neigiamas tos veiklos pasekmes¹²². Sąlyga, kad atsakomybės taikymas neturi reikalauti kaltės įrodymo, buvo įtraukta, kadangi griežtos atsakomybės taikymas yra laikomas labiausiai tinkamu teisiniu instrumentu, kai ginčas susijęs su žala, kilusia dėl pavojingos veiklos vykdymo¹²³. Daugelio šalių teisinėje bazėje jau yra įtvirtintas griežtos atsakomybės principas dėl pavojingos veiklos pasekmių. Griežtos atsakomybės taikymo operatoriui pagrindumas yra dar labiau akivaizdus, kai veiklos rizika kyla išskirtinai iš operatoriaus veiksmų¹²⁴.

Grįžtant prie mūsų nagrinėjamo atvejo dėl D-6 naftos platformos galimai sukeltos žalos, nekyla abejonių, kad nagrinėjant ginčą dėl nuostolių Lietuvai kompensavimo, operatoriui – Rusijos kompanijai Lukoil turėtų būti taikoma griežtos atsakomybės koncepcija. Šį teiginį galime pagrįsti remdamiesi aukščiau nurodytu Komentarų bei atsižvelgdami į tai, kad visa veiklos rizika kyla tik iš kompanijos Lukoil veiksmų, t.y. D-6 eksploataciją vykdo išskirtinai minėta kompanija.

4 Principo “Operatyvi ir adekvati kompensacija” 3 punktas:

“ 3. Šios priemonės turi taipogi apimti reikalavimą operatoriui arba, atitinkamais atvejais, kitam asmeniui ar organizacijai sukurti ir palaikyti finansinio užtikrinimo priemones, tokias kaip draudimą, fondus arba kitokias finansines garantijas tikslu išmokėti kompensacijas pagal pateiktas pretenzijas¹²⁵.

Šį reikalavimą JT Tarptautinės teisės komisija įtraukė siekdama užtikrinti kompensacijų išmokėjimus. Reikia paminėti, kad kompanija Lukoil - D-6 naftos platformos operatorius yra apdraudusi savo vykdomą veiklą eksploatuojant D-6 naftos telkinį civilinės atsakomybės draudimu 127 mln. JAV dolerių (apie 320 mln. litų) sumai¹²⁶. Pareiga apdrausti tokio tipo objektus yra

---

¹²¹ Draft principles on the allocation of loss in the case of transboundary harm arising out of hazardous activities // http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/9_10_2006.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-25

¹²² International Law Commission. Report on the work of its fifty-eight session (2006) A/61/10. P. 156 // <http://untreaty.un.org/ilc/reports/2006/2006report.htm>; prisijungimo laikas: 2012-11-25

¹²³ Ten pat, P. 157.

¹²⁴ Elspeth Reid. Liability for Dangerous Activities: A Comparative Analysis // International and Comparative Law Quarterly, 1999, Volume 48, Issue 4. P. 756.

¹²⁵ Draft principles on the allocation of loss in the case of transboundary harm arising out of hazardous activities // http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/9_10_2006.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-25

¹²⁶ “D-6” projektas pažangus, tačiau turi trūkumų, konstatuoja Lietuvos ekspertai // <http://www.balsas.lt/naujiena/275150/d-6-projektas-pazangus-taciau-turi-trukumu-konstatuoja-lietuvos-ekspertai>; prisijungimo laikas: 2012-11-22

numatyta Rusijos Federacijos įstatyme Dėl skirtingų veiklos rūšių licencijavimo ir RF Vyriausybės nutarime dėl Pavojingų gamybinių objektų eksploatacijos licencijavimo¹²⁷. Šis draudimas būtų panaudotas kompensacijos Lietuvai išmokėjimo atveju, tačiau suprantama, kad jis skirtas ne vien Lietuvos Respublikos interesams užtikrinti. Tikėtina, kad ši suma būtų pakankama, nors tai priklauso nuo avarijos masto¹²⁸.

4 Principo “Operatyvi ir adekvati kompensacija” 5 punktas:

“ 5. Tuo atveju, kai prieš tai nurodytuose punktuose numatytų priemonių nepakanka užtikrinti adekvačios kompensacijos išmokėjimui, valstybė (kurios kontroliuojamoje teritorijoje yra kilusios žalos šaltinis) turi užtikrinti galimybę pasinaudoti papildomais finansiniais resursais”¹²⁹.

Kaip teigiama Komentare, papildomos finansinės priemonės, skirtos kompensacijos išmokėjimui, gali būti garantuojamos iš dviejų šaltinių. Pirmu atveju, tai gali būti užtikrinama valstybės biudžeto sąskaita, t.y. valstybė prisiima įsipareigojimą dėl tam tikros dalies žalos kompensavimo. Kitu atveju, papildomas finansinis rezervas užtikrinamas privalomų rinkliavų, kurias moka panašia veikla kaip operatorius užsiimantys subjektai arba kitos organizacijos, turinčios naudos iš tokio tipo pavojingos veiklos vykdymo¹³⁰. Specialus pranešėjas P. S. Rao pabrėžia, kad šis punktas neįpareigoja valstybės sukurti specialius valstybinius fondus, tačiau šiuo punktu valstybė yra įpareigojama užtikrinti tokių papildomų fondų egzistavimą, tikslu garantuoti operatyvios ir adekvačios kompensacijos išmokėjimą. Fondų ir/ar kitokių finansinių produktų struktūra ir šaltiniai gali būti bet kokios formos.

Atsižvelgiant į šio punkto Komentarą, Rusijos Federacija turėtų rūpintis ir kontroliuoti, kad D-6 naftos platformos operatorius – kompanija Lukoil tinkamai įgyvendintų 4 principo reikalavimus dėl papildomų finansinių garantijų, skirtų kompensacijos išmokėjimui, užtikrinimo. T.y. Rusija pati turėtų būti suinteresuota pastoviai tikrinti šių priemonių įgyvendinimo kokybę, tam tikslui nustatydamą D-6 platformos veiklos atitinkamą teisinį reglamentavimą. Kitu atveju, įvykus reikšmingai avarijai D-6 platformoje ir dėl to atsiradus žymiai tarpvalstybinei žalai, gali susidaryti situacija, kai operatorius – Lukoil bus nepajėgus kompensuoti visos žalos. Tada atsakomybė dėl

---

¹²⁷ О лицензировании эксплуатации взрывопожароопасных производственных объектов // <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=LAW;n=129653>; prisijungimo laikas: 2012-12-04

¹²⁸ “D-6” projektas pažangus, tačiau turi trūkumų, konstatuoja Lietuvos ekspertai // <http://www.balsas.lt/naujiena/275150/d-6-projektas-pazangus-taciau-turi-trukumu-konstatuoja-lietuvos-ekspertai>; prisijungimo laikas: 2012-11-22

¹²⁹ Draft principles on the allocation of loss in the case of transboundary harm arising out of hazardous activities // http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/9_10_2006.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-25

¹³⁰ International Law Commission. Report on the work of its fifty-eight session (2006) A/61/10. P. 167 // <http://untreaty.un.org/ilc/reports/2006/2006report.htm>; prisijungimo laikas: 2012-11-25

likusios kompensacijos dalies išmokėjimo Lietuvos Respublikai ir/ar kitoms valstybėms tektų Rusijos Federacijai.

Atsižvelgdami į mūsų nagrinėjamos temos sritį, kitų “Principų projekto dėl nuostolių paskirstymo atsiradus tarpvalstybinei žalai, kuri iškyla dėl pavojingos veiklos vykdymo” nuostatų neanalizuosime.

Sekančiame poskyryje apžvelgsime tarptautinių sutarčių nuostatas, liečiančias atsakomybės už žalą aplinkai klausimus.

3.3. Rusijos Federacijos ir Lietuvos Respublikos ratifikuotų tarptautinių sutarčių nuostatos dėl žalos atlyginimo

Šiame poskyryje, toliau nagrinėdami žalos atlyginimo klausimus, analizuosime galimybę Rusijos Federacijai, kaip valstybei taikyti griežtą atsakomybę remiantis tarptautine teise. Tokia atsakomybė gali būti kildinama iš Rusijos Federacijai galiojančių tarptautinių sutarčių nuostatų arba iš tarptautinio papročio. Todėl dabar panagrinėsime Rusijos Federacijos ir Lietuvos Respublikos ratifikuotų tarptautinių sutarčių nuostatas dėl žalos atlyginimo.

Mes vėl sugrįžtame prie 1982 m. Jungtinių Tautų Jūrų teisės konvencijos (UNCLOS), kurios nuostatos galioja Rusijos Federacijai ir Lietuvos Respublikai.

UNCLOS konvencijoje yra įtvirtinta nuostata dėl atsakomybės už jūrinės aplinkos taršą bei nuostata apie dėl šios taršos priežasties atsiradusios žalos kompensavimą. UNCLOS konvencijos XII dalies “Jūros aplinkos apsauga ir išsaugojimas” 9 skyriaus “Atsakomybė” 235 straipsnis¹³¹ nurodo:

“1. Valstybės atsako už tarptautinių įsipareigojimų dėl jūros aplinkos apsaugos ir išsaugojimo vykdymą. Jos atsako pagal tarptautinę teisę.

2. Valstybės užtikrina, kad pagal jų teisinės sistemas būtų galimybė kreiptis dėl greitos ir adekvačios kompensacijos ar kitokio atlyginimo dėl jų jurisdikcijai priklausančių fizinių ar juridinių asmenų teršimo jūros aplinkai padarytos žalos.

3. Siekiant užtikrinti greitą ir adekvatų kompensavimą dėl visos jūros aplinkai padarytos žalos, valstybės bendradarbiauja įgyvendindamos galiojančias tarptautinės teisės normas ir toliau plėtodamos tarptautinę teisę, reglamentuojančią atsakomybę, taip pat klausimais, susijusiais su žalos

---

¹³¹ Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija // Valstybės žinios. 2003, Nr.107-4786

įvertinimu ir atlyginimu, bei kilusių ginčų sprendimu, o prireikus nustatant adekvataus žalos atlyginimo kriterijus ir procedūras, tokias kaip privalomasis draudimas ar kompensavimo fondai”.¹³²

Matome, kad šio UNCLOS konvencijos straipsnio nuostatų esmė yra artima prieš tai buvusiam poskyryje išnagrinėto JT Tarptautinės teisės komisijos parengto “Principų projekto dėl nuostolių paskirstymo atsiradus tarpvalstybinei žalai, kuri iškyla dėl pavojingos veiklos vykdymo” principinėms nuostatoms.

UNCLOS konvencijos XIII dalies “Moksliniai jūros tyrinėjimai“ 263 straipsnio 3 punktas pabrėžia, kad aukščiau (235 str.) nurodyta atsakomybė yra taikoma ir vykdant naftos žvalgybos veiklą. Šiuo atveju nesvarbu ar tokią veiklą vykdo pati valstybė, ar suteikia licenciją tokios veiklos vykdymui kitai šaliai (operatoriui, organizacijai ar pan.): “Pagal 235 straipsnį valstybės ir kompetentingos tarptautinės organizacijos atsako už teršalų, atsiradusių dėl jų pačių arba jų vardu vykdomų mokslinių jūros tyrinėjimų, padarytą žalą jūros aplinkai”.¹³³

Šie du UNCLOS konvencijos straipsniai sudaro pagrindą Lietuvos Respublikai pagal tarptautinės teisės normas reikalauti žalos atlyginimo, jei ji atsirastų dėl D-6 naftos platformos eksploatavimo nesklandumų (prapylimų remonto metu ar gretimų gręžinių žvalgymo ir įsisavinimo metu) ar reikšmingos avarijos šioje platformoje (D-6 ir jungiančio vamzdyno sprogimo, griūties, gaisro ir pan.). Tačiau UNCLOS konvencijoje nėra detalizuojami pačios atsakomybės nustatymo principai, žalos apimtys ir t.t. Kaip nurodoma UNCLOS 235 straipsnyje, konvencijos šalys tai įrodinėja ir nustatinėja pagal tarptautinę teisę. Todėl galime daryti išvadą, kad UNCLOS konvencija neįtvirtina valstybių griežtos atsakomybės principo. T.y. UNCLOS 235 straipsnio 1 punktas numato valstybių atsakomybę už tarptautinės teisės pažeidimus; 2 punktas numato valstybių pareigą užtikrinti galimybę kreiptis dėl greitos ir adekvačios kompensacijos, bet tik tarptautinės teisės pažeidimo atvejais; o 3 punktas numato valstybių pareigą bendradarbiauti įgyvendinant galiojančias tarptautinės teisės normas ir plėtojant tarptautinę teisę. Atsižvelgiant į tai, manome, kad remiantis vien UNCLOS konvencijos nuostatomis Lietuvos Respublikai reikalauti žalos atlyginimo tiesiogiai iš Rusijos Federacijos būtų neįmanoma.

Kaip jau buvo minėta praeitame skyriuje, tiek Rusijos Federacija, tiek ir Lietuvos Respublika yra ratifikavusios 1992 m. Helsinkio konvenciją „Dėl Baltijos jūros baseino jūrinės

---

¹³² Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija // Valstybės žinios. 2003, Nr.107-4786

¹³³ Ten pat.

aplinkos apsaugos“. Šios konvencijos 3 straipsnio “Pagrindiniai principai ir įsipareigojimai” 4 punktas įtvirtina nuostatą: “Konvencijos Šalys taiko principą “teršėjas moka”¹³⁴.”

Kadangi šio tarptautinės teisės principo taikymui pritarė tiek Rusijos Federacija, tiek ir Lietuvos Respublika ratifikuodamos 1992 m. Helsinkio konvenciją, tai nebėra tikslo papildomai įrodinėti jo priimtinumą Rusijai ir šios valstybės įsipareigojimo juo vadovautis. Remiantis šiuo principu, operatorius atsako už taršą, kurios šaltinis yra Rusijos Federacijos kontroliuojamoje teritorijoje operatoriaus vykdomos veiklos pasekmė. Mūsų atveju, tai labai palengvina situacijos dėl žalos atlyginimo sprendimą. Reiškia, siekiant pagal tarptautinę teisę užsitikrinti žalos kompensavimą iš operatoriaus – naftos kompanijos Lukoil, pagrindiniu uždaviniu lieka įrodyti, kad taršos šaltinis (priežastis) yra D-6 naftos platformos eksploatacija. Šiuo atveju nereikia papildomai nustatyti dėl kokių priežasčių D-6 platformoje įvyko naftos nutekėjimas, ar tai buvo dėl teisėtos ar neteisėtos veiklos ir t.t. Pakankamas argumentas atsakomybei įrodyti yra D-6, kaip taršos šaltinio, nustatymas (įrodymas). Tačiau, kaip ir UNCLOS konvencijos taikymo atveju, 1992 m. Helsinkio konvencija neįtvirtina valstybių griežtos atsakomybės principo. Tokią išvadą darome atsižvelgdami į tai, kad “teršėjas” nėra tapatinamas su valstybe, t.y. principas “teršėjas moka” būtų taikomas veiklos, dėl kurios būtų atsiradusi žala, operatoriui. Mūsų nagrinėjamu atveju remiantis Helsinkio konvencijos 3 straipsniu Lietuvos Respublika galėtų reikalauti žalos atlyginimo iš naftos kompanijos Lukoil, bet ne tiesiogiai iš Rusijos Federacijos.

Dar viena dvišalė tarptautinė sutartis, įtvirtinanti Rusijos ir Lietuvos pasirengimą, D-6 avarijos atveju, žalos kompensavimą reguliuoti pagal tarptautinės teisės normas yra 2009 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Rusijos Federacijos Vyriausybės pasirašytas susitarimas dėl bendradarbiavimo kovojant su Baltijos jūros teršimu nafta ir kitomis kenksmingomis medžiagomis.

Šio susitarimo 14 straipsnio 2 punktas numato: “Už žalą, susijusią su jūros aplinkos teršimu nafta ir kitomis kenksmingomis medžiagomis, padarytą kitos Šalies valstybei, abi Šalys atsako pagal galiojančias tarptautinės teisės normas ir principus”¹³⁵. Šis susitarimo punktas tik atkartoja UNCLOS ir Helsinkio konvencijų nuostatas dėl Rusijos ir Lietuvos pasirengimo žalos atlyginimo nustatymą ir kompensavimą vykdyti remiantis tarptautinės teisės principais ir susiformavusia tarptautine praktika. Todėl dvišalio susitarimo nuostatos neįtvirtina galimybės Rusijos Federacijai, kaip valstybei taikyti griežtos atsakomybės principą.

---

¹³⁴ Convention on the Protection of the Marine Environment of the Baltic Sea Area, 1992 // http://www.helcom.fi/Convention/en_GB/text/; prisijungimo laikas: 2012-11-05

¹³⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Rusijos Federacijos Vyriausybės susitarimas dėl bendradarbiavimo kovojant su Baltijos jūros teršimu nafta ir kitomis kenksmingomis medžiagomis // Valstybės žinios. 2009, Nr. 154-6963

Analizuojant tarptautinės teisės aktus, buvo pastebėta, kad daugelis tarptautinių sutarčių, numatančių atsakomybę ir žalos jūrinei aplinkai kompensavimą, yra taikomos tik taršos iš laivų atvejais. Nors daugelį jų yra ratifikavusi Rusijos Federacija, tačiau mūsų nagrinėjamu atveju jų taikyti negalime.

3.4. Valstybės atsakomybė už padarytą žalą kitai valstybei kaip tarptautinis paprotys

Kadangi Rusijos ir Lietuvos ratifikuotose tarptautinėse sutartyse nėra įtvirtintų nuostatų, numatančių Rusijos Federacijos tiesioginę atsakomybę prieš Lietuvos Respubliką dėl D-6 naftos platformos eksploatavimo padarytos žalos, toliau analizuosime, ar egzistuoja tokia paprotinė teisė. T.y. šiame poskyryje bandysime išsiaiškinti, ar vienos valstybės atsakomybė prieš kitą valstybę už padarytą tarpvalstybinę žalą yra laikoma tarptautiniu papročiu.

Kaip teigiama JT Tarptautinio teisingumo teismo statuto 38 straipsnyje¹³⁶, tarptautinis paprotys yra vienas iš tarptautinės teisės šaltinių, suprantamas kaip bendrijos narių – valstybių, bendrosios praktikos, kuri pripažinta privaloma, išraiška. Tarptautinio papročio elementai yra du: bendra praktika, kuri reiškia tam tikrų faktų, elgesio, veiksmų ar neveikimo pasikartojimą ar pastovumą, ir tokios praktikos pripažinimas teisine norma, kas reiškia, kad valstybės ne tik laikosi tam tikrų įprastinių taisyklių, bet aiškiai išreiškia savo įsitikinimą (opinio juris), kad tokia taisyklė yra privaloma. Tarptautinio teisinio papročio įrodymu gali būti ir teisminė praktika, kuri atspindi vieningą teismų vadovavimąsi šiuo principu (papročiu) nagrinėjant bylas ir priimant sprendimus.

Siekiant įrodyti tarptautinio papročio buvimą, kuris įtvirtina tarptautinę valstybės atsakomybę aplinkos apsaugos srityje už nedraudžiamos veiklos pasekmes ir kitai valstybei padarytos žalos atlyginimo pareigą, remsimės dažniausiai tarptautinės teisės doktrinoje aprašomais arbitražų sprendimais¹³⁷. T.y. šiame poskyryje paminėsime vienas iš žymiausių tarptautinių bylų, kuriose buvo nagrinėjami tarpvalstybiniai ginčai, susiję su vienoje valstybėje vykdomos veiklos padarytu neigiamu poveikiu kitos valstybės interesams. Teismų sprendimai žemiau nurodytais atvejais nėra vienareikšmiški. Tokią situaciją galima paaiškinti tuo, kad skirtingais atvejais sunku tiksliai nustatyti galimos žalos tikimybę ar jau atsiradusios žalos dydį, teismai turi įvertinti ir skirtingų valstybių suverenių teisių užtikrinimą ir pan. Tačiau vertinant iš esmės, visais atvejais teismai laikėsi vieningos praktikos – nagrinėdami bylas vadovavosi griežtos atsakomybės koncepcija.

---

¹³⁶ Tarptautinio Teisingumo Teismo statutas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 15-557

¹³⁷ Julio Barboza. The Environment, Risk and Liability in International Law. Leiden.Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011. P. 46.

“Trail Smelter” bylos nagrinėjimas.

Šios bylos esmė - JAV pateiktas ieškinys Kanadai dėl jos teritorijoje veikusios cinko lydyklos padarytos žalos JAV valstybei¹³⁸. Pažymėtina, kad nagrinėjant šią bylą arbitražas atmetė JAV argumentus dėl tikėtinos plačiaja prasme žalos aplinkai atlyginimo ir apsiribojo siauresniu apčiuopiamos žalos nagrinėjimu. Jungtinės Amerikos Valstijos pateikė ieškinį dėl žalos aplinkai, kuri pasireiškė kenksmingu šlakų poveikiu Kolumbia upei. Arbitražas atsisakė įrodinėti, kad dūmai ir atliekos užteršė (padarė žalą) Kolumbia upei ir motyvavo tokį savo sprendimą žalos atlyginimo taikymo srities apsiribojimu tik viena Vašingtono valstija. O JAV savo ieškinyje prašė nagrinėti poveikį Kolumbia upei, kuri yra kitoje valstijoje. Nagrinėdamas visų JAV ieškinyje nurodytų žalų atlyginimo klausimus, arbitražas vadovavosi rinkos vertės nustatymo metodu. Atsižvelgiant į tai, taip pat atmetė JAV ieškinį dėl užterštumo tyrimų išlaidų atlyginimo. Taip pat JAV nepavyko išsikovoti kompensacijos dėl galimai dūmų ir smogo padaryto neigiamo poveikio medžiams ir auginamai žemės ūkio produkcijai. Šioje byloje arbitražas įpareigojo Kanadą kompensuoti tik tą žalą, kuri galėjo būti nustatyta naudojant rinkos vertės nustatymo metodą. Visgi reikia įvertinti, jog tai pats pirmasis žymus tarptautinio arbitražo sprendimas dėl taršos, įtakojusios tarpvalstybinės žalos atsiradimą. Būtina atkreipti dėmesį, kad “Trail Smelter” bylą nagrinėjęs arbitražas, pripažindamas Kanados atsakomybę už jos teritorijoje veikusios lydyklos sukeltą žalą, neįrodinėjo šios vykdytos veiklos teisėtumo ar neteisėtumo, o dalinai tenkindamas JAV ieškinį pagrindė tai tarptautinės teisės principo pažeidimu, kuris “Neleidžia valstybei naudoti ar leisti kitiems naudoti savo teritoriją taip, kad būtų padaryta žala kitos valstybės teritorijai, nuosavybei, asmenims”¹³⁹.

“Gut Dam” bylos nagrinėjimas.

“Gut Dam” ginčo ištaka laikomas 1874 m. Kanados pateiktas pasiūlymas JAV statyti užtvanką Lawrence upėje. 1903 m. JAV sutiko su pasiūlymu statyti užtvanką, tačiau su dviem sąlygom. Pirma, jei dėl šios statybos pasikeis vandens lygis Ontarijo ežere, Lawrence upėje, ar kitaip bus paveikti JAV interesai, tai Kanada turės atlikti atitinkamus projekto pakeitimus pagal JAV prašymą. Antra, jei užtvankos statyba ar eksploatavimas sukels žalą Les Galop salos gyventojų nuosavybei, ar kitų JAV piliečių nuosavybei, tai Kanados vyriausybė turės tai atlyginti. Vėliau periodiškai didinant hidroelektrinės galingumą (prieš tai suderinus su JAV) stipriai pasikeitė vandens lygis upėje ir ežere, o 1952 m. tai sukėlė daug potvynių ir taip buvo padaryta žala pakrantėje gyvenantiems JAV piliečiams. Kanados ir JAV susitarimu ši byla buvo nagrinėjama arbitraže

---

¹³⁸ Reports of International Arbitral Awards. Trail smelter case (United States, Canada) // http://untreaty.un.org/cod/riaa/cases/vol_III/1905-1982.pdf; prisijungimo laikas: 2012-11-05

¹³⁹ Ten pat.

siekiant sureguliuoti nuostolių pripažinimo ir atlyginimo klausimus¹⁴⁰. Arbitražui pripažįstant Kanados atsakomybę buvo svarbu nustatyti ne užtvankos statybos teisėtumą ar kokių tai įstatymų pažeidimą, o faktą, kad JAV patyrė žalą būtent dėl tos užtvankos eksploatavimo. Arbitražas pripažino, kad šiuo atveju yra taikomas tarptautinės teisės principas “*Sic utere tuo ut alienam non laedas*”¹⁴¹. Taigi ir šiuo atveju, be papildomų įrodinėjimų apie veiklos teisėtumą, buvo pripažinta Kanados atsakomybė. Tokiam arbitražo sprendimui iš esmės pakako nustatyti žalos priežastį (šaltinį). Priimdamas nutarimą arbitražas vadovavosi absoliučios atsakomybės principu, kuris yra vienas iš dažniausiai naudojamų bendrųjų tarptautinės teisės principų.

“Amoco Cadiz” bylos nagrinėjimas.

1978 m. netoli Prancūzijos kranto įvyko tanklaivio Amoco Cadiz avariją. Dėl šios nelaimės į jūrą pateko virš 200 tonų naftos. Kadangi ne visą naftą pavyko surinkti, dalis jos buvo išnešta į Prancūzijos krantą. Tai, savaime suprantama, padarė neigiamą poveikį Prancūzijos jūrinei aplinkai. Šios bylos nagrinėjimas įdomus tuo, kad buvo detalai įvertinta bendra žala¹⁴². Bylą nagrinėjantis teismas žalą sugrupavo pagal kategorijas. Kai kurių kategorijų žala buvo atmesta. Pavyzdžiui, teismas pripažino specializuotų tarnybų (darbininkų, armijos ir pan.) visas patirtas sąnaudas kompensuojamomis. Tačiau iš savanoriškai suformuotų naftos surinkimo (valymo) brigadų patirtų sąnaudų, teismas įpareigojo kompensuoti tik žmonių kelionės ir maitinimo kaštus. Taip pat buvo atmestas prašymas kompensuoti vietos bendruomenių avarijos likvidavimui paaukotas lėšas. Teismas labai preciziškai nustatinėjo medžiagų ir įrengimų, naudotų avarijos padarinių likvidavimui, vertę. Kai kurių daiktų vertė buvo kompensuota tik dalinai, atsižvelgiant į jų būklę. Tačiau tokių kategorijų ieškiniai, kaip gyvenimo kokybės sumažėjimas, pomėgių laikinas atsisakymas ir pan., liko nepatenkinti. Teismas juos atmetė dėl trūkstamos argumentacijos ir sunkiai išmatuojamos vertės. Tačiau didžiausią nuostabą sukėlė teismo sprendimas nepripažinti ekologinės žalos bendrai. Tai yra teismas nepripažino kompensuotina žalos, kuri buvo padaryta augmenijai ir gyvūnijai, jų populiacijų išnykimui ar sumažėjimui, rūšių pasikeitimui. Toks sprendimas vėlgi buvo argumentuotas sudėtingu prarastos vertės nustatymu ir kad ieškinį pateikusi šalis nepateikė tikslaus pagrindimo. Be to teismas pabrėžė, kad bendra ekologinė žala aplinkai jau yra įskaičiuota pripažįstant žvejų ieškinius dėl sugaunamų gyvųjų išteklių sumažėjimo. Taipogi teismas papildomai pripažino kompensuojamomis

---

¹⁴⁰ Julio Barboza. *The Environment, Risk and Liability in International Law*. Leiden.Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011. P. 53.

¹⁴¹ Reiškia: “Naudok savo nuosavybę taip, kad nežalotum kito nuosavybės”.

¹⁴² In the Matter of oil spill by the Amoco Cadiz off the coast of France on March 16, 1978 // <https://bulk.resource.org/courts.gov/c/F2/954/954.F2d.1279.90-2954.90-2946.90-2857.90-2841.90-2832.html>; prisijungimo laikas: 2012-11-22

išlaidas dėl ekosistemų dalinio atstatymo. Vertindami šio teismo sprendimą matome, kad sunku tikėtis, jog bus kompensuota bendra žala aplinkai, kuri nėra paremta konkrečia apčiuopiama žala žmonių nuosavybei ar sveikatai. Tačiau ir šiuo atveju teismas rėmėsi griežtos atsakomybės principo taikymu, t.y. nenustatinėjo įvykio aplinkybių ir nesiekė įrodyti kaltės.

Dabar pateiksime pavyzdį, kuris parodo, kaip diplomatinio būdu, nesikreipiant į teismą buvo išspręstas tarpvalstybinis ginčas dėl žalos atlyginimo, kuri atsirado dėl veiklos, neprieštaraujančios tarptautinei teisei.

“*Montara Wellhead*” ginčo nagrinėjimas.

Tikslu nustatyti žalos dydį, kurios priežastimi buvo 2009 m. prie Australijos krantų “*Montara Wellhead*” plaukiojančioje jūrinėje naftos platformoje įvykusi avarija, ir išspręsti šios žalos kompensavimo klausimą, buvo sudaryta tarpvalstybinė komisija. Reikia pabrėžti, kad “*Montara Wellhead*” jūrinė naftos platforma buvo registruota Tailande. Įvykus šiai avarijai Tailando Vyriausybė pripažino atsakomybę už šios nelaimės padarinius. Naftos platformos avarijos tyrimo komisija nustatė, kad po šio incidento 74-ių dienų laikotarpyje į vandenį išsiliedavo nuo 400 iki 1500 barelių naftos per dieną (65-240 kubinių metrų per dieną). Tačiau komisija akcentavo, kad padarytas poveikis gamtai dėl tokios apimties naftos patekimo į aplinką ir cheminių priemonių, naudotų likvidavimo metu, niekada nebus tiksliai įvertintas¹⁴³. Ši komisija didžiausią dėmesį atkreipė į žalą, kuri buvo padaryta gyviesiems ištekliams (ypatingai žuvų nerštavietėms) bei jūrinei augmenijai, taip pat buvo pabrėžtas neišmatuojamas ilgalaikis taršos poveikis iš naftos ir ją stabilizuojančių cheminių junginių (buvo naudojami avarijos likvidavimo metu), kurie nugrimzdo į jūros dugną. Buvo konstatuota, kad tarša iš šios naftos platformos stipriai paveikė ir kaimyninių valstybių išskirtinių ekonominių zonų jūrinę aplinką. Indonezija pareiškė, kad jos skaičiavimais patirta žala viršija 100 milijonų JAV dolerių. Indonezijos atsakingos institucijos tai grindė padaryta ilgalaikė žala žvejybos pramonei bei dumblių auginimo pramonei jos išskirtinėje zonoje. Šios sumos pagrindimas buvo paremtas specialiais skaičiavimais. Nustačius žalos apimtį Tailando Vyriausybė ir Indonezijos Vyriausybė susitarė ir priėmė sprendimą dėl žalos atlyginimo.¹⁴⁴ Atsižvelgiant į tai Indonezijai buvo išmokėta kompensacija už taršos nafta padarytą žalą, kuri atsirado dėl kitos valstybės vykdomos teisėtos veiklos padarinių. Nors, šiuo atveju, sprendimas dėl žalos atlyginimo buvo priimtas diplomatinio keliu, tačiau Tailando Vyriausybė pripažindama savo atsakomybę vadovavosi absoliučios atsakomybės principu.

---

¹⁴³ Deanna Fowler. Offshore oil: A frontier for international lawmaking // Chicago-Kent Journal of International and Comparative Law, 2012

¹⁴⁴ Ten pat.

Griežtos atsakomybės principas nurodo valstybės atsakomybę už jos kontroliuojamoje teritorijoje vykdomos teisėtos veiklos neigiamas pasekmes kitos valstybės interesams. Tarptautiniai teismai, nagrinėdami valstybių ginčus, dažniausiai taiko valstybei griežtos atsakomybės koncepciją, jei žala (dėl kurios atlyginimo vyksta ginčas) yra kilusi dėl jos kontroliuojamoje teritorijoje vykdomos pavojingos (rizikingos) veiklos¹⁴⁵. Dar tokio tipo atsakomybė yra vadinama absoliučia atsakomybe¹⁴⁶.

Apibendrinant aukščiau nagrinėtų teismų praktiką, priimant sprendimus dėl tarpvalstybinės žalos aplinkai atlyginimo, matome, kad tarptautiniai teismai laikosi absoliučios atsakomybės koncepcijos. Svarbiausias faktorius priimant sprendimą yra žalos (taršos) šaltinio nustatymas, o ne veiklos teisėtumo nagrinėjimas. Nors kiekvienu atveju arbitražų bylų nagrinėjimo procesai ir sprendimai yra nevienareikšmiai dėl skirtingų aplinkybių bei nagrinėjimo laikotarpio, tačiau vertinant iš esmės, visais atvejais teismai laikosi vieningos praktikos – nagrinėdami bylas vadovaujasi griežtos atsakomybės principu. Todėl galime daryti išvadą, kad valstybės atsakomybės už padarytą tarpvalstybinę žalą, atsiradusią dėl veiksmų, neprieštaraujančių tarptautinei teisei, taikymas yra tarptautinės paprotinės teisės dalis.

3.5. Žalos aplinkai masto įvertinimo problematika

Dabar trumpai aptarsime specifines problemas, su kuriomis susiduria teismai, nagrinėdami tarptautinius ginčus dėl padarytos žalos aplinkai atlyginimo. Tarpvalstybinio tipo tarša pasireiškia dideliais atstumais ir plotais, o pasekmės dažniausiai išryškėja praėjus ilgam laikui nuo faktinės taršos incidento momento. Pavyzdžiui, mūsų nagrinėjamu D-6 taršos atveju, jei naftos ir dujų mišinio pratekėjimas iš platformos vyktų pastoviai, tačiau sąlyginai nedideliais kiekiais, tai taršos požymiai nebūtų pastebėti iškart (nebūtų viršyti momentiniai užterštumo normatyvai)¹⁴⁷, bet ilginiui dėl tokių išmetimų galėtų pradėti nykti Baltijos jūroje sugaunamų gyvųjų išteklių kiekis ar tam tikros jų rūšys. Tokiu atveju būtų padaryta žala Europos Sąjungos valstybių žvejybos pramonei, tačiau ši žala pasireikštų žymiai vėliau, kai jau būtų baigtas avarijos pasekmių nagrinėjimo ir žalos atlyginimo procesas. Todėl žala, kuri pasireikštų po ilgo laikotarpio, tikėtina liktų neatlyginta.

---

¹⁴⁵ International Law Commission. Report on the work of its fifty-eight session (2006) A/61/10. P. 157 //

<http://untreaty.un.org/ilc/reports/2006/2006report.htm>; prisijungimo laikas: 2012-11-25

¹⁴⁶ Philippe Sands. Principles of international environmental law. Cambridge University Press, 2003. P. 873

¹⁴⁷ “D-6” projektas pažangus, tačiau turi trūkumų, konstatuoja Lietuvos ekspertai //

<http://www.balsas.lt/naujiena/275150/d-6-projektas-pazangus-taciau-turi-trukumu-konstatuoja-lietuvos-ekspertai>; prisijungimo laikas: 2012-11-22

Dar viena problema, su kuria paprastai susiduriama nagrinėjant tarptautinius aplinkosaugos ginčus, yra žalos dydžio nustatymas. Žalos apimtys turėtų būti nustatomos sudedant visus kaštus, kurie susiję su prieš taršos incidentą buvusios būklės atstatymu. Tačiau aplinkos būklę yra sunku įvertinti pinigais, ypač jei tokios pat situacijos atstatyti nėra praktinių galimybių. Pavyzdžiui, mūsų nagrinėjamu atveju, jei dėl didelio naftos kiekio išsiliejimo Kuršių nerijos pakrantėje tektų nukasti reikšmingą dalį kopų (utilizuoti užterštą smėlį), tai atstatyti tokio pavidalo kopų jau nebūtų net teorinės galimybės (per daugelį metų susiformavęs landšaftas su unikalia augmenija negalėtų būti dirbtinai atstatytas). Tokiais atvejais turėtų būti tariamasi dėl kompensacijos dydžio, tačiau šis dydis taip pat turėtų būti grindžiamas ekonominės vertės sumažėjimu, o tai sunku nustatyti. Todėl priimant teismų sprendimus dažniausiai nurodoma pareiga valstybei, kuri yra atsakinga už padarytą žalą, kompensuoti tik realiai patirtas kitos valstybės išlaidas dėl buvusios būklės atstatymo¹⁴⁸. Tokių teismų sprendimu priteisiamos sumos paprastai apima tik panaudotų prevencinių priemonių, skirtų sumažinti galimą žalą gamtai, kompensavimą ir taršos padarinių likvidavimo išlaidų atlyginimą.

Tačiau, kad ir kaip sunku būtų nagrinėti tarpvalstybinės žalos ginčus ir nustatyti šios žalos apimtis, remiantis tarptautine tokių ginčų nagrinėjimo praktika, valstybės (ar privatūs subjektai) išmoka milijonines kompensacijas, jei dėl jų kontroliuojamoje teritorijoje vykdomos veiklos būna padaroma žala kitos valstybės interesams. Tai patvirtina ir šio darbo prieš tai esančiame poskyryje aprašyti tarptautinių bylų teismų sprendimai.

3.6. Rusijos Federacijos pareiga atlyginti Lietuvai padarytą žalą

Šiame poskyryje norėtume apibendrinti trečiame skyriuje nagrinėtų teisės normų analizės rezultatus atsižvelgiant į mūsų nagrinėjamą atvejį dėl galimos žalos atsiradimo eksploatuojant D-6 naftos platformą.

Kaip buvo akcentuota ankstesniuose poskyriuose, analizuojant tarptautinių bylų sprendimus, dažnai iškyla sunkumai dėl kompensavimo tokios žalos, kuri yra sunkiai išmatuojama arba orientuota į neigiamus padarinius ateityje (prognozuojami ekosistemos pokyčiai, išnykimas ir t.t.). Taip pat reikia pabrėžti, kad teismai nelinkę patenkinti valstybių ieškinių, kurie paremti vien

---

¹⁴⁸ In the Matter of oil spill by the Amoco Cadiz off the coast of France on March 16, 1978 // <https://bulk.resource.org/courts.gov/c/F2/954/954.F2d.1279.90-2954.90-2946.90-2857.90-2841.90-2832.html>; prisijungimo laikas: 2012-11-22

prognozuojamais nuostoliais ar ateityje galimu žalingu poveikiu gamtai („Lac Lanoux” byla)¹⁴⁹. Dažniausiai tokio tipo ieškiniai atmetami dėl būsimos žalos pagrįstumo trūkumo.

Grįžtant prie mūsų nagrinėjamo atvejo dėl galimos taršos iš D-6 platformos ir dėl to atsiradusios žalos kompensavimo Lietuvai, atsižvelgiant į išanalizuotą JT Tarptautinės teisės komisijos darbą šioje srityje, galime daryti išvadą, kad teismas pripažintų operatoriaus – naftos kompanijos Lukoil pareigą atlyginti žalą mūsų valstybei. Jei dėl kokių tai aplinkybių operatorius negalėtų pilnai atlyginti nustatytos žalos (būtų finansiškai nepajėgus, nebūtų įgyvendinti reikalavimai dėl pavojingos veiklos draudimo ir pan.), tai šią pareigą tinkamai įvykdyti turėtų Rusijos Federacija remiantis tarptautiniu papročiu dėl valstybės atsakomybės už padarytą tarpvalstybinę žalą, atsiradusią dėl veiksmų, neprieštarujančių tarptautinei teisei. Jei būtų įrodyta, kad žala Lietuvai atsirado dėl D-6 eksploatacijos, tai teismas neįrodinėtų šios veiklos teisėtumo ar neteisėtumo, bet priimdamas sprendimą dėl žalos atlyginimo vadovautųsi griežtos atsakomybės koncepcija. Tikėtina, kad dėl paties principo, nurodančio žalos kompensavimo Lietuvai pareigą, didelių diskusijų ir ginčų nekiltų. Tačiau analizuotos teismų praktikos pagrindu galime spręsti, kad daugiausia diskusijų kiltų ir būtų sudėtinga įrodyti patirtos žalos dydį, kuris apimtų ne tik tiesiogines taršos utilizavimo ir buvusios situacijos atstatymui skirtų priemonių išlaidas, bet taip pat apimtų ir nuostolius dėl ilgalaikio neigiamo poveikio visai Baltijos jūrinei aplinkai.

Kaip jau buvo minėta, kompanija Lukoil (D-6 platformos operatorius) yra apdraudusi savo vykdomą veiklą eksploatuojant D-6 Kravcovskoje naftos telkinį civilinės atsakomybės draudimu 127 mln. JAV dolerių (apie 320 mln. litų) sumai. Čia iškyla klausimas, ar ši suma būtų pakankama visai galimai žalai kompensuoti? Reikia įvertinti tai, kad į šio draudimo išmokas taip pat pretenduotų Rusijos subjektai, kitos gretimos žalą patyrusios valstybės (pvz. Lenkija).

Įvairių ekspertų išvados dėl galimos žalos Lietuvai maksimalaus dydžio yra nevienareikšmės. Kai kurių skaičiavimais didžiausia tikėtina žala neturėtų viršyti 50 mln. litų, kitų nuomone ši žala gali siekti dešimteriopai didesnę sumą¹⁵⁰. Kita vertus, jei šios draudimo sumos nepakaktų ir operatorius, pasitelkdamas kitus finansinius šaltinius, negalėtų pilnai atlyginti teismo nustatytos žalos apimties, tai likusią dalį turėtų kompensuoti Rusijos Federacija.

---

¹⁴⁹ Lake Lanoux Arbitration (France v. Spain). Arbitral Tribunal. November 16, 1957. „Lac Lanoux” byloje arbitražas priėmė sprendimą atmesti Ispanijos pretenzijas Prancūzijai dėl planuojamo įgyvendinti vandens nukreipimo iš Lanoux ežero į hidroelektrinę. Ispanija grindė savo ieškinį tuo, kad yra didelė tikimybė, jog šio Prancūzijos veiksmo pasėkoje pasikeis vandens lygis, temperatūra ir kitos vandens charakteristikos upėje Carol, kuri išteka iš Lanoux ežero ir toliau įteka į Ispanijos teritoriją. Arbitražas priėmė nutarimą, kad Prancūzijos vykdoma veikla pagal šį projektą yra leistina, kol tai nepadare neigiamo poveikio Ispanijos teisėtiems interesams.

IŠVADOS

Įgyvendinus darbo pradžioje išsikeltus uždavinius galime teigti, kad darbo hipotezė pasitvirtino tik iš dalies, t.y. projektuojant ir statant D-6 naftos platformą buvo pažeistos tarptautinės teisės normos, tačiau nepavyko įrodyti, kad tarptautinės teisės reikalavimų nėra laikomasi ir šiuo metu, t.y. eksploatuojant platformą (žr. pastabą išvadų 5 p. dėl UNCLOS 208 ir 214 str.). Taip pat pasitvirtino hipotezė dėl Rusijos Federacijos atsakomybės prieš Lietuvos Respubliką už žalą, padarytą dėl D-6 platformos eksploatavimo. Tačiau vienais atvejais ši atsakomybė būtų grindžiama tarptautinių sutarčių nuostatų pažeidimu, kitais atvejais – tarptautiniu papročiu. Apibendrinami atlikto tyrimo rezultatus pateikiame šias išvadas:

1. Pasitvirtinus prielaidai, kad Kravcovskoje naftos telkinys yra išsidėstęs abipus linijos, skiriančios Lietuvos ir Rusijos išskirtinę ekonominę zoną bei kontinentinį šelfą, 1982 m. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos VI dalies 77 straipsnio pagrindu Lietuvos Respublika negalėtų būti pripažinta atsisakiusi savo suverenių teisių į šio telkinio resursus vien dėl to, kad ji iki šiol nežvalgė gretimos kontinentinio šelfo teritorijos prie D-6 platformos ir neeksploatavo jokių naftos gręžinių savo kontinentinio šelfo pusėje.

2. Atsižvelgiant į statistinius duomenis apie LUKoil-Kaliningradmorneft sumokėtus į Rusijos Federacijos biudžetą mokesčius, priskaičiuotus dėl naftos gavybos D-6 platformoje, ir pasitvirtinus prielaidai, kad Kravcovskoje naftos telkinys yra lygiomis dalimis išsidėstęs abipus linijos, skiriančios Lietuvos ir Rusijos išskirtinę ekonominę zoną bei kontinentinį šelfą, Lietuvos Respublika galėtų reikalauti iš Rusijos Federacijos apie 2,4 milijardų litų. Atsižvelgiant į tai, rekomenduotina Lietuvos Respublikos atitinkamoms organizacijoms, užsiimančioms geologiniais tyrimais, patyrinėti Lietuvos kontinentinio šelfo rajoną, esantį netoli D-6 naftos platformos. Kadangi kompanija Lukoil vykdo intensyvų gavybos procesą, o Kravcovskoje naftos telkinio resursai nėra neišsenkantys, po tam tikro laikotarpio gali būti per vėlu toje vietoje vykdyti žvalgymo darbus stengiantis pagrįsti, kad šis telkinys priklauso tarpvalstybinių telkinių grupei ir kad Lietuvos Respublika turi teisę į atitinkamą dalį pajamų, gautų už išgautą naftą.

3. Rusijos Federacija pažeidė 1972 m. konvencijos „Dėl pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos“ (UNESCO) 6 straipsnio 3 punkto reikalavimus, pradėdama naftos gavybos platformos D-6

---

¹⁵⁰ „D-6“ projektas pažangus, tačiau turi trūkumų, konstatuoja Lietuvos ekspertai // <http://www.balsas.lt/naujiena/275150/d-6-projektas-pazangus-taciau-turi-trukumu-konstatuoja-lietuvos-ekspertai>; prisijungimo laikas: 2012-11-22

įrenginių statybos derinimo ir paruošiamuosius montavimo darbus tuo metu, kai Kuršių nerija jau buvo įtraukta į Pasaulio paveldo sąrašą.

4. Rusijos Federacija netinkamai vykdė 1992 m. Helsinkio konvencijos 7 straipsnio reikalavimus, kadangi planuodama platformos D-6 statybą nebendradarbiavo su Lietuvos Respublika, kurią nuo Rusijos skiria tarpvalstybiniai vandenys Baltijos jūros baseine.

5. Atlikus tyrimą nustatyta, kad Rusijos Federacija tinkamai vykdo 1992 m. Helsinkio konvencijos 12 straipsnio nuostatas dėl būtinų priemonių įgyvendinimo užtikrinimo, siekiant išvengti Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos taršos bei siekiant užtikrinti atitinkamo pasiruošimo neatidėliotiniams atsakomiesiems veiksams į avarinę taršą palaikymą, 1992 m. Helsinkio konvencijos VII priedo 1 taisyklės nuostatas dėl reguliarios jūrinės aplinkos priežiūros, bei 1990 m. konvencijos „Dėl parengties, veiksų ir bendradarbiavimo įvykus taršos nafta incidentams“ ir 2009 m. dvišalio Lietuvos – Rusijos susitarimo „Dėl bendradarbiavimo kovojant su Baltijos jūros teršimu nafta ir kitomis kenksmingomis medžiagomis“ nuostatas. Tačiau Rusijos Federacija šiuo metu yra nepilnai įgyvendinusi 1982 m. JT Jūrų teisės konvencijos (UNCLOS) 208 ir 214 straipsnių reikalavimus, t.y. nėra priėmusi būtinų teisės aktų, skirtų išvengti, sumažinti ir kontroliuoti jūros aplinkos teršimą, galinti atsirasti dėl jos kontinentiniame šelfe vykdomos veiklos. Kitaip tariant, šiuo metu galiojanti Rusijos Federacijos įstatyminė bazė nesuteikia pakankamų įgaliojimų kompetentingoms organizacijoms vykdyti naftos gavybos veiklos kontrolę, siekiant koordinuoti šiuolaikinių saugių technologijų panaudojimą, prevencinių priemonių įdiegimą ir t.t. Tačiau atitinkami įstatymų pakeitimai jau svarstomi.

6. Atsižvelgiant į šių išvadų 4 punkte nurodytus pažeidimus, galima teigti, kad Lietuvos Respublikai patyrus žalą dėl D-6 platformos eksploatavimo, Rusijos Federacijai būtų galima taikyti atsakomybę dėl 1992 m. Helsinkio konvencijos 7 straipsnio 3 punkto nuostatų pažeidimo, jei būtų įrodyta, kad tinkamu būdu atlikus poveikio aplinkai vertinimą būtų buvę galima išvengti padarytos žalos.

7. Atsižvelgiant į išvadų 3 punkte nurodytus pažeidimus, galima teigti, kad Rusijos Federacijai būtų galima taikyti atsakomybę dėl UNESCO konvencijos 6 straipsnio 3 punkto nuostatų pažeidimo, jei D-6 naftos platformos eksploatacijos metu būtų padaryta žala į Pasaulio paveldo sąrašą įtrauktai Kuršių nerijai.

8. Nors šių išvadų 6 ir 7 punktuose nurodytais atvejais būtų sudėtinga įrodyti priežastinį ryšį tarp padaryto pažeidimo ir žalos, tačiau, autoriaus nuomone, Lietuvos Respublika neturėtų atmesti šio

atsakomybės taikymo pagrindo, kadangi atsakomybė už tarptautinės teisės pažeidimus yra visuotinai pripažinta, kai tuo tarpu “griežtos” atsakomybės taikymo atveju neapibrėžtumų yra daug daugiau.

9. Autoriaus nuomone, nei viena tarptautinė sutartis, kurios šalimis yra Lietuvos Respublika ir Rusijos Federacija, nenumato griežtos atsakomybės principo taikymo. Dėl šios priežasties “griežtos” atsakomybės taikymas nagrinėjamu atveju būtų įmanomas tik tarptautinio papročio pagrindu.

10. Apibendrinant šiame darbe nagrinėtų teismų praktiką tarpvalstybinės žalos aplinkai atlyginimo srityje, nustatėme, kad svarbiausias faktorius priimant sprendimą yra žalos (taršos) šaltinio nustatymas, o ne veiklos teisėtumo nagrinėjimas. Vertinant iš esmės, visais atvejais teismai laikosi vieningos praktikos – nagrinėdami bylas vadovaujasi “griežtos” atsakomybės principu. Todėl galime daryti išvadą, kad valstybės atsakomybės už padarytą tarpvalstybinę žalą, atsiradusią dėl veiksmų, neprieštarujančių tarptautinei teisei, taikymas yra tapęs tarptautinės paprotinės teisės dalimi.

11. Vadovaudamiesi išanalizuotu JT Tarptautinės teisės komisijos darbu šioje srityje, galime daryti išvadą, kad jei dėl kokių tai aplinkybių D-6 platformos operatorius – naftos kompanija Lukoil – negalėtų pilnai atlyginti nustatytos žalos (būtų finansiškai nepajėgus, nebūtų įgyvendinti reikalavimai dėl pavojingos veiklos draudimo ir pan.), tai šią pareigą tinkamai įvykdyti turėtų Rusijos Federacija remiantis tarptautiniu papročiu dėl valstybės atsakomybės už padarytą tarpvalstybinę žalą, atsiradusią dėl veiksmų, neprieštarujančių tarptautinei teisei.

12. Tikėtina, kad dėl paties principo, numatančio žalos kompensavimo Lietuvai pareigą, didelių diskusijų ir ginčų nekiltų. Tačiau analizuotos teismų praktikos pagrindu galime spręsti, kad būtų sudėtinga įrodyti patirtos žalos dydį, kuris apimtų ne tik tiesiogines taršos utilizavimo ir buvusios situacijos atstatymui skirtų priemonių išlaidas, bet taip pat apimtų ir nuostolius dėl ilgalaikio neigiamo poveikio visai Baltijos jūrinei aplinkai.

Darbas baigtas 2012-12-06

Darbo autorius Ričardas Milvydas _____

LITERATŪROS SĄRAŠAS

SPECIALIOJI:

1. S. Katuoka. Tarptautinė jūrų teisė. Vilnius: Eugrimas, 1997.
2. V. Vadapalas. Tarptautinė teisė. Pagrindiniai dokumentai ir jurisprudencija. Vilnius: Eugrimas, 2003.
3. Marie-Louise Larsson. The Law of Environmental Damage: Liability and Reparation. Kluwer Law International, 1999.
4. F. L. Morrison, R. Wolfrum. International, Regional and National Environmental Law. Hague: Kluwer Law International, 2000.
5. H. Esmaili, I.A. Shearer. The Legal Regime Of Offshore Oil Rigs In International Law. United Kingdom: Dartmouth Publishing Co., 2001.
6. Philippe Sands. Principles of international environmental law. Cambridge University Press, 2003.
7. Julio Barboza. The Environment, Risk and Liability in International Law. Leiden, Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2011.
8. Yoshifumi Tanaka. The International Law of the Sea. United Kingdom: Cambridge University Press, 2012.
9. Knedlik Will. Introduction to U.S. – Mexico Transboundary Resource Issues // Natural Resources Journal, 1986.
10. Alberto Szekely. International Law of Submarine Transboundary Hydrocarbon Resources: Legal Limits to Behavior and Experiences for the Gulf of Mexico // Natural Resources Journal, 1986.
11. Alan E. Boyle. State responsibility and international liability for injurious consequences of acts not prohibited by international law: a necessary distinction? // Cambridge University Press, 1990.
12. R. Bell. Environmental Liability in the Countries in Transition Revisited (Russia, Central and Eastern Europe) // International Business Lawyer, 1996, Nr. 108.
13. H. Brocken. Financial Guarantees for Environmental Liability // Environmental Policy & Law, 1997, Nr. 315.

14. W. Abboud. European Community Environmental Laws and Member State Liability // Review of European Community & Environmental law, 1998, Nr. 85.
15. Elspeth Reid. Liability for Dangerous Activities: A Comparative Analysis // International and Comparative Law Quarterly, Volume 48, Issue 4, 1999.
16. Hossein Esmaeili. The conflict between the establishment and operation of offshore oil installations, navigation and other uses of the sea in international law: Part 1 & Part 2 // International Energy Law and Taxation Review, 2002.
17. Xue Hanquin. Transboundary Damage in International Law // Cambridge University Press, 2003.
18. The Progressive Integration of Environmental Protection within Offshore Joint Development Agreements // Fitzmaurice and Szuniewicz (eds), Exploitation of natural resources in the 21st century, 2003.
19. Jutta Brunnee. Of sense and sensibility: reflections on international liability regimes as tools for environmental protection // Cambridge University Press, 2004.
20. D-6 naftos telkinio galimo poveikio aplinkos būklei foninis įvertinimas // Klaipėda: Jūrinių tyrimų centras, 2005.
21. Yusuf Mohammad Yusuf. Is Joint Development a Panacea for Maritime Boundary Disputes and for the Exploitation of Offshore Transboundary Petroleum Deposits? // International Energy Law Review, 2009.
22. Oil spill preparedness in the Baltic Sea countries // Baltic Master II, World Maritime University, 2011.
23. Deanna Fowler. Offshore oil: A frontier for international lawmaking // Chicago-Kent Journal of International and Comparative Law, 2012.
24. Н.А. Калалкарян, Ю.И. Мигачев. Международное право. Москва: Юрлитинформ, 2002.
25. С. Ю. Мареева. Правовой режим освоения месторождений нефти и газа, пересекаемых разными видами границ. Москва: ООО “Нестор Академик Паблицерз”, 2006.
26. А. Н. Вылегжанин. Международно – правовые основы недропользования. Москва: Издательство Норма, 2007.
27. А. И. Бобылев. Проблемы развития экологического, аграрного земельного законодательства в субъектах РФ // Государство и право. 1997, Nr. 7.

28. А. Н. Вылегжанин, А. Ф. Самохвалов. Управление природными ресурсами России: к учету международно – правового и иностранного законодательного опыта // Государство и право. 2000, Nr. 1.

29. А. П. Афанасенков. Основные направления развития законодательства в сфере пользования недрами // Нефть, Газ и Право. 2002, Nr. 3.

30. Гармонизация интересов пользователей шельфа (по материалам “круглого стола”) // Государство и право. 2002, Nr. 3.

NORMINĖ:

1. 1972 m. Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija // Valstybės žinios. 2006, Nr.73-2766.

2. 1982 m. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija // Valstybės žinios. 2003, Nr. 107-4786.

3. 1990 m. tarptautinė konvencija dėl parengties, veiksmų ir bendradarbiavimo įvykus taršos nafta incidentams // Valstybės žinios. 2002, Nr. 115-5135.

4. 1992 m. Helsinkio konvencija dėl Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos // Valstybės žinios. 1997, Nr. 21-499.

5. Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartis dėl išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo atribojimo Baltijos jūroje // Valstybės žinios. 1999, Nr. 100-2892.

6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Rusijos Federacijos Vyriausybės susitarimas dėl bendradarbiavimo kovojant su Baltijos jūros teršimu nafta ir kitomis kenksmingomis medžiagomis // Valstybės žinios. 2009, Nr. 154-6963.

7. Tarptautinio Teisingumo Teismo statutas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 15-557.

8. Prevention of Transboundary Harm from Hazardous Activities. 2001 // United Nations, 2005.

9. Draft principles on the allocation of loss in the case of transboundary harm arising out of hazardous activities. 2006 // United Nations, 2006.

10. International Law Commission. Report on the work of its fifty-eight session (1 May to 9 June and 3 July to 11 August 2006) // United Nations, General Assembly, Official Records, Sixty-first Session Supplement No.10 (A/61/10), 2006.

11. Lake Lanoux Arbitration (France v. Spain). (1957) 12 R.I.A.A. 281; 24 I.L.R. 101 // Arbitral Tribunal (Affaire du Lac Lanoux), 1957.

12. North Sea Continental Shelf (Federal Republic of Germany / Netherlands) // United Nations, International Court of Justice, North Sea Continental Shelf Cases, 1969.
13. In the Matter of oil spill by the Amoco Cadiz off the coast of France on March 16, 1978 // United States Court of Appeals, Seventh Circuit, 1992.
14. Reports of International Arbitral Awards. Trail smelter case (United States, Canada). 16 April 1938 and 11 March 1941. VOLUME III pp.1905-1982 // United Nations, 2006.
15. Protokolas “Dėl pritarimo bendram Lietuvos ir Rusijos reagavimo į taršos incidentus Baltijos jūroje veiksmų planui ir jo įgyvendinimo pradžios” // Vilnius, 2012.
16. 2012-05-02 RF užsienio reikalų ministerijos pranešimas LR ambasadai Rusijoje (gauta: 2012-05-16) // Maskva, 2012, Nr.5137/2ED.
17. Конституция РФ от 12 декабря 1993 года // Законодательство РФ, 1993.
18. Федеральный закон РФ “О континентальном шельфе Российской Федерации” Но. 187-ФЗ от 17.12.1998 // Собрательные законодательства РФ. 1998, Nr. 49.
19. Федеральный закон РФ “Об исключительной экономической зоне Российской Федерации” Но. 191-ФЗ от 30.11.1995 // Собрательные законодательства РФ. 1998, Nr. 51.

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame darbe “D-6 naftos telkinio eksploatacija tarptautinės jūrų teisės požiūriu” analizuojami tarptautinės teisės šaltiniai, reglamentuojantys jūrinių naftos platformų statybą, eksploataciją bei atsakomybę už jų sukeltą žalą kitai valstybei. Nagrinėjama kurios tarptautinės sutartys, kiti teisės aktai yra privalomi Rusijos Federacijai ir turi būti taikomi eksploatuojant naftos telkinius Baltijos jūros kontinentiniame šelfe Rusijos jurisdikcijos zonoje. Taip pat darbe yra nurodomi atvejai, kuriais Rusija nesilaikė jai privalomų tarptautinės teisės normų projektuodama, statydama ir eksploatuodama naftos platformą D-6. Analizuojama, ar Rusijos Federacija būtų atsakinga prieš Lietuvos Respubliką už žalą, kuri gali kilti eksploatuojant D-6 naftos platformą. Tuo tikslu nagrinėjami du atsakomybės taikymo pagrindai: atsakomybė už tarptautinės teisės normų pažeidimus ir atsakomybė už kitos valstybės interesams padarytą žalą veiksmais, kurių nedraudžia tarptautinė teisė. Vertinant “griežtos” atsakomybės taikymo principą analizuojamas JT Tarptautinės teisės komisijos darbas šioje srityje. Siekiama nustatyti, ar yra susiformavęs tarptautinis paprotys, numatantis tokią valstybės atsakomybę už sukeltą žalą.

Darbo pabaigoje pateikiamos išvados. Remiantis atlikto tyrimo rezultatais konstatuojama, kad projektuojant ir statant D-6 naftos platformą buvo pažeistos tarptautinės teisės normos, tačiau šiuo metu eksploatuojant platformą Rusija laikosi tarptautinės teisės reikalavimų. Galima teigti, kad Rusijos Federacija būtų atsakinga prieš Lietuvos Respubliką už žalą, kilusią dėl D-6 platformos eksploatavimo. Tačiau vienais atvejais ši atsakomybė būtų grindžiama tarptautinių sutarčių nuostatų pažeidimu, kitais atvejais – tarptautiniu papročiu.

SUMMARY

The Master's thesis "D-6 oil fields exploitation in the background of the international maritime law" analyzes sources of the international law governing construction and exploitation of offshore platforms as well as responsibility for the damages to other countries caused by such platforms. The thesis also analyzes which international treaties and other legislation are mandatory to the Russian Federation and must be followed in exploiting oil fields continental shelf in the Baltic Sea in the area of the Russian jurisdiction. Besides, the thesis provides for the cases where Russia violated mandatory legislation in planning, erecting and exploiting oil platform D-6. Furthermore, the thesis analyzes whether the Russian Federation would be liable against the Republic of Lithuania for the damages which may arise from exploitation of D-6 oil platform. To that end, the thesis analyzes two principles of liability: liability for violations of the international legislation and liability for the damages to the interests of the other country resulting from the actions not prohibited by the international law. For assessment of the principle of application of "strict" liability, the work done by the UN International Law Commission is analyzed. Attempts are made to find out whether there is an international custom providing for the country's liability for the caused damages.

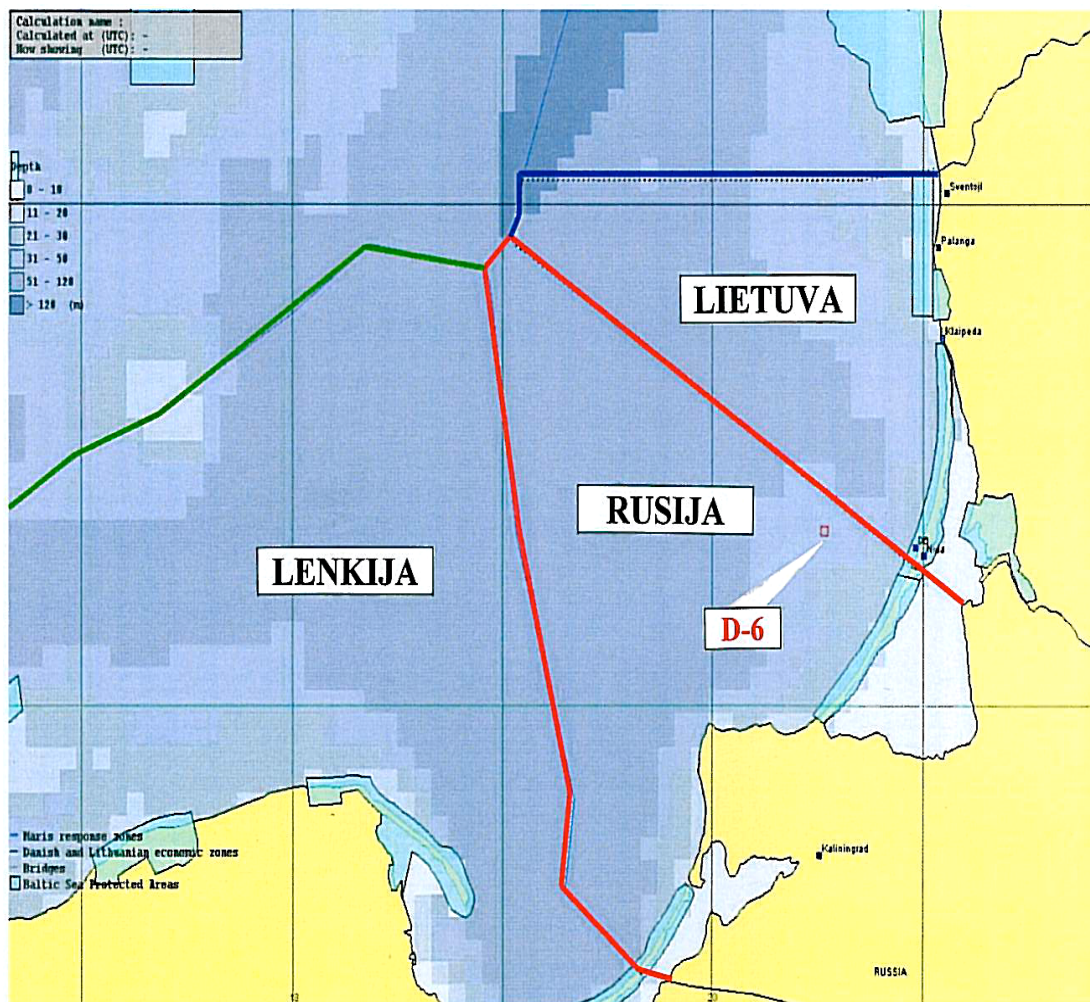
The thesis is finalized by the findings. Taking into consideration the research results it is stated that planning and erection of D-6 platform violated the regulations of the international law but current exploitation of the platform shows that Russia does not violate any international legislation. It is possible to make a conclusion that the Russian Federation would be liable against the Republic of Lithuania for the damages caused through exploitation of D-6 platform. Nevertheless, in some cases such liability could be based on violations of the international laws but in the other cases - on the international custom.

PRIEDAS

Priedas Nr.1

D-6 Naftos platformos įrengimo vieta

Kravcovskoje (Rusijos federacija, Kaliningrado sritis) naftos telkinio eksploatavimo platforma D-6, yra pastatyta Baltijos jūros kontinentiniame šelfe 22,5 kilometrų atstumu nuo Kuršių nerijos (Kaliningrado srities pakrantės) ir 5 kilometrų atstumu nuo valstybinės Rusijos-Lietuvos sienos.

Darbo autorius Ričardas Milvydas

El. paštas: ricardas.milvydas@gmail.com